

LANDSVERORDENING tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Met belangstelling hebben de ondergetekenden kennisgenomen van de vragen en opmerkingen van de fracties van de MEP, RAIZ, A.V.P., MAS en de Accion21 inzake het onderhavige ontwerp en de daarmee samenhangende aangelegenheden. De vragen zullen in dezelfde volgorde als deze in het verslag zijn gesteld, worden beantwoord. Vragen die in deze nota niet van een antwoord zijn voorzien, zullen gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

De leden van de MEP-fractie hebben de volgende vragen:

Memorie van Toelichting Algemeen Deel

Den e Memorie van Toelichting (pg. 3) ta indica cu Pais Aruba financieramente ta sigui normanan indica conforme Protocol 2018, LAft y e concept-RAft y cu pa aña 2023 en principio lo streef pa yega un financieringssaldo di 1%. Ta indica tambe cu e pregunta grandi ta cu si e pad aki mester wordo ahusta. A yega caba cu Hulanda na un acuerdo tocante esaki?

Hierop kan worden geantwoord dat over dat onderwerp er nog steeds (technische) gesprekken gaande zijn tussen Nederland en Aruba. Een essentieel onderdeel (en tevens kritiekpunt van de Raad van State en de Raad van Advies) was het realiteitsgehalte van het behalen van de +1% norm na de impact van de COVID19-pandemie. Zoals de Staten in de Memorie van Toelichting van de ontwerp-begroting 2023 gelezen hebben bij onderdeel I.2 meerjarig outlook, is de aanloop om de +1% norm te behalen gewijzigd. Doch, er wordt nog steeds verwacht dat het Land binnen de periode van 2023-2027 cumulatief een totaal van ca. 5% aan overschotten gaat boeken, en zodoende aan de voorbedoelde norm zal kunnen voldoen.

Gobierno por duna un update riba e proceso di RAft con leu ta cu esaki y si Parlamento lo bay ricibi su contestanan di su preguntanan?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Den uitgangspunten pa cu e presupuesto 2023 ta indica cu e middelenraming ta basa riba ultimo prognose di DEAZHI di juni 2021.

Teniendo cuenta cu DEAZHI tin un pronostico economico juni 2022, Gobierno ya a haci ahustacion den entradanan basa riba informacionnan mas recien?

Dit is correct. In het onderdeel economische ontwikkeling van de memorie van toelichting behorende bij het onderhavige ontwerp is er een beknopte samenvatting opgenomen van de meest recente economische prognoses, gebaseerd op de DEZHI outlook van juni jl., en welke ook meegenomen zijn in de middelenramingen van het ontwerp.

Si ta asina, por brinda Parlamento un bista di explotatierekening ahusta?

Geantwoord zij dat de stand terug is te zien in de ontwerp-begroting voor het dienstjaar 2023 onder artikel 1 bij punt I. Het exploitatiesaldo bedraagt een tekort van Afl. 16,5 miljoen.

For di e tabel di Meerjarige Collectieve Sector por wak cu no ta proyecta un necesidad financiero pa Serlimar pa cu Pais Aruba. Sin embargo den UR kwartaal 2 di 2022 tin un bedrag raporta di -3,5 milyon florin. Por indica si ta factibel cu Serlimar lo no bay tin un necesidad financiero pa cu 2023?

Opgemerkt dient te worden dat men niet uit het oog moet verliezen dat de bedragen die in de UR voorkomen moment opnames zijn die niet zomaar geëxtrapoleerd kunnen worden om het uiteindelijke jaarresultaat van Serlimar te voorspellen. Wij zien nu al een structurele verlaging in de operationele kosten van Serlimar en een verhoging in de inkomsten (en collectie van dezen). De overheid heeft zich voorgenomen de nodige financiële steun aan Serlimar te verlenen om een faillissement te vermijden waardoor er banen kunnen worden verzekerd. De overheid is ervan overtuigd dat er potentie bestaat voor de Serlimar als een zelfvoorzienend bedrijf zonder politieke inmenging. Deze "bijzonder financiële steun" omvat een bedrag van Afl. 2.5 miljoen per jaar voor de begrotingen voor de dienstjaren 2022, 2023 en 2024, naast de reguliere bedragen bestemd voor vuilophaaldienst door middel van een OVO. Deze steun moet gezien worden als een "kapitaalinvestering" die moet worden bestemd voor het inhalen van de achterstanden van openstaande schulden bij de commerciële crediteuren van Serlimar. De totale bijdrage van Land aan Serlimar (OVO plus "bijzondere financiële steun") is terug te vinden in de post van "goederen en diensten" en het is de verwachting dat deze voldoende zal zijn.

Mirando cu structuralmente tin un necesidad financiero registra pa AZV di 4,8 miyon florin (sector colectivo) desde 2023 pa 2027 y toch den uitgangspunten pa cu presupuesto 2023 ta splica cu lo bay stimula AZV su sostenibilidad financiero pa no mes-ter presupuesta contribucion di parti di Pais Aruba. Dicon toch ta keda premira e necesi-dad di 4,8 miyon e ora?

Conform de laatste projecties wordt de landsbijdrage voor het dienstjaar 2022 op Afl. –3,2 mln. en voor 2023 op Afl. –3.9 mln. geschat. Afhankelijk van de laatste economi-sche prognoses van de DEZHI zou de landsbijdrage op nihil (nul) kunnen uitkomen. Zekerheidshalve wordt echter een landsbijdrage in de begroting opgenomen.

Prognose 2022 en laatste versie begroting 2023

	2022	2023 voor 5W	2023 na 5W
Opbrengsten	478,6	492,5	492,5
Zorgkosten		477,9	504,7
Beheerskosten		18,5	18,5
Totale kosten	481,7	496,4	523,2
Landsbijdrage	-3,2	-3,9	-30,7

Por splica con ta pensa di haci AZV financieramente sostenibel riba su mes?

Hierop kan worden beantwoord dat het Land ervan overtuigd is dat de AZV financieel zelfredzaam kan worden. In 2022 zijn er stappen gezet ter verduurzaming van de AZV en die doorwerking zullen hebben in 2023 en verder. Er wordt actief gewerkt aan de beheersing van de zorgkosten door o.a. optimalisatie van de geneesmiddelenvoorzie-ning (ook bekend als: positieve lijst) met ingang van 1 oktober 2022. Daarnaast heeft de positieve economische ontwikkelingen in 2022 geleidt tot hoger dan verwachte BAZV opbrengsten, die naar verwachting zich in 2023 zullen voortzetten. Er kan ver-wacht worden dat het resultaat van de AZV in 2023 lager dan Afl. -4,8 miljoen zal uitvallen, met doorwerking naar latere jaren.

Het UO AZV is al een tijd bezig met het implementeren van het 5-wave plan, dat al positieve resultaten aan het vertonen is. De ruimte die daarmee geschepd wordt zal

UO AZV financieel zelfredzaam maken. In onderstaand overzicht wordt een tussenmeting gegeven van de geboekte (structurele) besparingen van het 5-wave plan tot nu toe:

Post.	Omschrijving	Voormalige Prognose 2022 (afl. mln.)	Thans verwachte Prognose 2022 met aanloop (afl. mln.)
1	WAVE 2 - Totaal aanspraken buiten L.v.	2.5	1.9
2	WAVE 3 - Totaal aanspraken binnen L.v.	10.1	1.5
3	WAVE 4/5	38.6	33.1
4	WAVE ALTERNATIEF		2.8
5	EENMALIG COMPENSATIE I.V.M. COVID MEERKOSTEN	5.0	5.0
		56.2	44.3
6	Niet Compenseren van Inflatie uit 2021 (CPI 2021 - 3.6%)	-	14.5
7	Idem voor 2022 (% P.M.)	56.2	58.8
8	Streef bezuiniging RMR	60	60
9	Verschil	-3.8	-1.2
10	Percentage t.a.v. Afl. 60 mln. Streefwaarde	94%	98%

Om de fondsen van de AZV duurzaam te maken dient er een tweesporenbeleid te worden gevolgd. Aan de ene kant dient er een toename te komen in de inning van de verschillende premies en de BAZV. Dit zal meer inkomsten genereren. Aan de andere kant dient er een beheersing van de verdere groei van de zorgkosten plaats te vinden waardoor deze kunnen worden geremd. Voor wat betreft dit traject zijn er verschillende instrumenten ingezet, bijvoorbeeld de versoering van de positieve lijst en het monitoren van het voorschrijfgedrag. Verder wordt er gewerkt aan plannen ter versterking van de eerste lijnszorg om de juiste zorg op de juiste plaats te kunnen bieden. Er is een roadmap opgesteld die zorg draagt aan de duurzaamheid van de fondsen. Echter, van groot belang is de inning van de premies en BAZV, anders zal het Land altijd het verschil in de kosten dienen te dragen door middel van een landsbijdrage.

A accentua e prioridad pa ehecuta e programa di e Landspakket na varios ocasion den e Memorie van Toelichting. Gobierno por informa cuanto placa Hulanda a pone na disposicion of a contribui pa ehecutacion di componentenan di e Landspakket? Na banda di esaki por splica na cua componente di Landspakket?

A ricibi sosten tecnico pa un of otro componente di Landspakket di parti di Hulanda?

Por indica cuanto placa Aruba a paga caba na realisacion di un of otro punto di Landspakket?

Beantwoord zij dat in bijlage XV van de memorie van toelichting er een overzicht staat weergegeven inhoudende een meerjarig inzicht op de financiële lasten van het Landspakket. In dat overzicht is te zien dat in 2022 het Land in totaal zo'n Afl.13 mln. van Nederland heeft ontvangen omwille van de uitvoering van de programma's van het Landspakket. Verder is in dit overzicht te zien dat de meeste middelen incidenteel van aard zijn, dat het Land een structurele vaste last heeft van Afl. 1,0 mln. voortvloeiend uit thema D, project UBO-register. Aruba ontvangt bij de implementatie van de programma's technische hulp door bijvoorbeeld het inschakelen van tijdelijke vak experts, consultants en of werkkrachten. Doordat de meeste middelen midden of later in het diensjaar jaar zijn binnengekomen, is de uitvoering van de projecten ook wat laat opgestart. Dat heeft als gevolg dat er nu nog geen zicht gegeven kan worden in de werkelijke uitgaven.

Ta indica den e algemeen deel di e Memorie van Toelichting cu normanan stipula den LAft y e Protocol ta di periodo ex ante COVID-19. Mas cu un biaha ta menciona cu normanan mester wordo actualisa pa situacion actual di tanto efecto di Covid pero tambe e guerra entre Ucraina y Russia. Esaki ta necesario pa yega normanan mas realistico?

Gobierno por informa si tawata tin intento caba di parti di Aruba of Hulanda pa actualisa e normanan aki na situacion actual?

Zoals hiervoor reeds werd beantwoord zijn de (technische) gesprekken nog steeds gaande tussen Nederland en Aruba.

Den puntonan di recomendacion por a nota cu CAft ta insisti riba su conseho pa reduci 60 miyon di AZV. Gobierno a logra ricibi di CAft un splicacion funda con a yega na un calculacion realistico di e reduccion di 60 miyon florin pa cu AZV?

Dienaangaande kan worden beantwoord dat het CAft tot nu toe geen onderbouwing heeft gegeven in hoe men aan het getal van 60 miljoen is gekomen. Wel kan worden vermeld, dat gestreefd wordt om efficiënt invulling te geven aan dit target.

Minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening

Kan de Overheid een update geven over het geldende nationale innovatieplan, "Aruba Innova 2030"?

Beantwoord zij dat Aruba Innova 2030 zich concentreert op de gebieden van eGovernment, Social Innovation, Talent Development, Smart Society en Entrepreneurship. Er zijn in totaal 57 projecten uitgevoerd tot het tweede kwartaal van 2022. De voortgang van al deze projecten is uitgebreid opgenomen in de jaarverslagen van 2018, 2019, 2020 en 2021. Er is ook een CIO Impact Report over 2018 tot en met de eerste kwartaal van 2022. Het rapport zal in oktober op de website van Futura worden gezet.

De Directie voor Innovatie (DVI) is officieel ingesteld en zal in 2023 verder worden bemenst. Kan de Overheid aangeven met welke functies en of er reeds een sollicitatieronde is gestart?

Voor de functie van directeur van Directie voor Innovatie (DVI) is reeds een sollicitatieronde gestart en bevindt het traject zich in de eindfase. Voor het overige personeel is de procedure nog niet opgestart.

Is er al een indicatie welke diensten uit doelmatigheidsoverwegingen geïntegreerd zullen worden?

Beantwoord zij dat de Departamento di Recurso Humano (DRH) hiermee bezig is.

Is er onderzoek gedaan welke andere taken, in het bijzonder door de verdere digitalisering en modernisering van de werkprocessen, verbeterd, afgebouwd en/of afgestoten kunnen worden? Of zal dit nog gedaan moeten worden?

Dit onderzoek zal nog gedaan moeten worden en loopt deels mee in het traject van Thema B van het landspakket.

Kan de overheid aangeven welke overheidsgebouwen toegankelijk zijn gemaakt voor mindervaliden en mensen met een beperking in 2022 en welke in 2023 aan de beurt zijn?

In principe worden alle voor het publiek toegankelijke gebouwen (ook particulier) waarvan bouwaanvragen binnenkomen, getoetst aan de toegankelijkheid voor mindervaliden. Dit is ook verankerd in het ROPV en de Bouw- en sloopverordening. Ten aanzien van projecten wordt in het algemeen bij de voorbereiding van projecten met betrekking tot overheidsgebouwen (groot onderhoud/renovatie/nieuwbouw) en infrastructurele

werken voorzieningen opgenomen c.q. getroffen in het project ten behoeve van mindervaliden (parkeervak/rolstoelhelling/toilet). In 2022 zijn de projecten renovatie hoofdkantoor Directie Sociale Zaken en Baby Beach parkeerplaats upgrading fase 3 voorbereid en zijn er voorzieningen ten behoeve van mindervaliden opgenomen in het project. In de voorbereiding van het masterplan voor de renovatie van het Statengebouw is ook rekeningen gehouden met de toegankelijkheid voor mindervaliden.

DIP: kan de overheid aangeven wat de gemiddelde doorlooptijd is voor de verschillende producten die door de DIP worden afgegeven (erfpacht, commercieel terrein, huurgrond etc.). Het is nog steeds het geval dat als volksvertegenwoordiger we steeds benaderd worden door het publiek ter bemiddeling om het proces te bespoedigen aangezien ze zeker al 1 jaar of meer wachten op een antwoord van de DIP.

Momenteel heeft de DIP de volgende aanvragen, welk voorraad naar aanvragen van de volgende jaren dateert:

Erfpacht Residentieel Nieuwe Aanvraag	9 jaar wachttijd (bezig met aanvragen van 2013)
Erfpacht Residentieel 60 jaar Verlenging	2 jaar wachttijd (bezig met aanvragen van 2020)
Omzetting Huur in Erfpacht	7 jaar wachttijd (bezig met aanvragen van 2015)
Huurgrond Woning onbepaald omzetten	5 jaar wachttijd (bezig met aanvragen van 2017)
Commercieel nieuwe optie	2 jaar wachttijd (bezig met aanvragen van 2020)
Bestemmingswijzigingen	10 jaar wachttijd (bezig met aanvragen van 2012 – project achterstanden begonnen in september 2022 om dit bij te werken)
Uitbreiding Residentieel	2 jaar wachttijd (bezig met aanvragen van 2020)
Uitbreiding Commercieel	12 jaar wachttijd (nog aanvragen van 2010 te behandelen)

Vanwege de lopende strafrechtelijke onderzoeken, is een grote achterstand ontstaan in de reguliere werkprocessen van de DIP. Een relatief groot gedeelte van het personeel dat betrokken is bij deze onderzoeken, is geschorst, waardoor de DIP thans met een schrijnend tekort aan personeel kampt. Omdat deze personen (nog) niet ontslagen zijn, kunnen ze niet vervangen worden. Dit maakt het vinden van een oplossing nog gecompliceerder.

De gemiddelde doorlooptijd voor de afwikkeling van een aanvraag verschilt per product. Gezien de complexiteit van toetsing van de aanvragen kan dit langer duren. Desalniettemin werkt de DIP er intensief naar toe om deze termijn te verlagen, door middel van automatisering van de interne processen.

Kan de DIP aangeven hoe groot de achterstand is per product?

Verwezen zij naar het antwoord op de volgende vraag.

Kunnen de Staten geïnformeerd worden hoeveel verzoeken per product in behandeling is?

Voor het gedeelte van uitbreidingen, domeinverbetering en grond ontwikkeling:

- 582 aanvragen uitbreiding erfpacht nog te behandelen
- 200 aanvragen uitbreiding eigendom nog te behandelen
- 89 aanvragen splitsing nog te behandelen
- 107 aanvragen huurvermindering nog te behandelen
- 17 verkavelingsplannen den formele fase nog te behandelen
- 53 verkaveling den informele fase nog te behandelen
- 56 aanlegvergunning nog te behandelen

Commerciële aanvraag te behandelen voorraad jaar 2022:

Totaal ingediende aanvragen:	217
Afgehandeld:	107
Achterstand:	110

Huur Particulier:

Totaal ingediende aanvragen:	248
Afgehandeld:	1
Achterstand:	247

Huur commercieel:

Totaal ingediende aanvragen:	14
Afgehandeld:	0
Achterstand:	14

Bestemmingswijziging:

Totaal ingediende aanvragen:	148
Afgehandeld:	2

Achterstand: 146

Commerciële uitbreiding:

Totaal ingediende aanvragen: 41

Afgehandeld: 2

Achterstand: 39

Precario (status tot 4 oktober jl.):

Totaal ingediende aanvragen: 884

Afgehandeld: 148

Achterstand: 736

VERLENGING-60 jaar	
Achterstand	In Behandeling
207	243

Omzetting huur in erfpacht	
Achterstand	In Behandeling
489	36

VERLENGING Huur-WB	
Achterstand	In Behandeling
39	130
ERFPACHT WB	
Achterstand	In Behandeling
* 8156	258

Gaarne ontvangen de Staten een overzicht van de uitgereikte producten door de DIP in 2017 t/m 2022.

Sinds november 2020 zijn de tekenbevoegdheden gemandateerd aan de directeur DIP. Hieronder volgt een overzicht van de getekende documenten door de directeur DIP gedurende de periode november 2020 tot en met augustus 2022.

Soort	Totaal
Residentieel	1.601
Commercieel	371
Afwijzing Commercieel	129
Niet Commercieel	96
Financieel	21

Juridisch	12
Afwijzing Residentieel	9
Afwijzing Aanlegvergunning	5
ROPV	2
Totaal	2.246

En voor de jaren 2017 tot en met 2019 is dit het overzicht.

	2017	2018	2019	Cumula- tief
Akte verleden	aantal	aantal	aantal	aantal
verlening woningbouw	192	164	262	618
projecten commerciële doeleinden	29	11	9	40
uitbreiding erfpacht	24	11	19	54
uitbreiding eigendom	12	7	0	19
splitsing	7	1	1	8
omzetting huur erfpacht	10	4	11	14
prijsggeving en uitgifte	9	6	19	15
verlenerfpacht 60 jaar	18	17	36	35
Bestemmingswijzing	13	14	10	27
grondruil	1	1	1	2
volkswonig	1	15	0	16
Retificatie	3	2	1	5
Ringweg	1	0	1	1
verkoop	0	1	1	1
	320	254	371	855

DOW: kan de overheid aangeven wat de gemiddelde doorlooptijd is voor de verschillende producten die door de DOW worden afgegeven (Bouwvergunning, uitbreiding etc.).

Uitbreidingen, wijzigingen, etc. behoren allemaal bij het product bouwaanvraag. De gemiddelde doorlooptijd hangt heel erg af van de kwaliteit van de bouwtekeningen en -berekeningen die er binnenkomen. In principe zijn we gehouden aan de wettelijke termijnen die zo veel mogelijk worden aangehouden. Gemiddelde doorlooptijd is 3 maanden (bij kleine projecten veelal sneller), echter bij zeer grote projecten kan dit oplopen tot 6 maanden. Indien de kwaliteit van de ingeleverde stukken laag is kan het zelfs 1 tot 2 jaar duren. De wijzigingen c.q. verbeteringen die de architect dan moet

doen laten vaak op zich wachten.

- Een ander product is de vergunning voor graafwerkzaamheden voor de utiliteitsbedrijven, hiervan is de doorlooptijd gemiddeld 2 dagen tot een week.
- Rechtszaken in behandeling op dit moment 5. (1 voor handhaving, 1 voor Lobverzoek, 2 voor afwijzing, 1 voor schadevergoeding)

Kan de DOW aangeven of er sprake is van achterstand bij deze proces?

In principe kan deze vraag ontkennend worden beantwoord daar de afhandelingsperiode bij het verzoek om aanvullende informatie (of wijzigingen) in te dienen wordt opgeschort. De duur van de opschorting is afhankelijk van hoe snel de bouwaanvrager hierop reageert. Dit geldt voor zowel aanvragen voor woningen als commercieel.

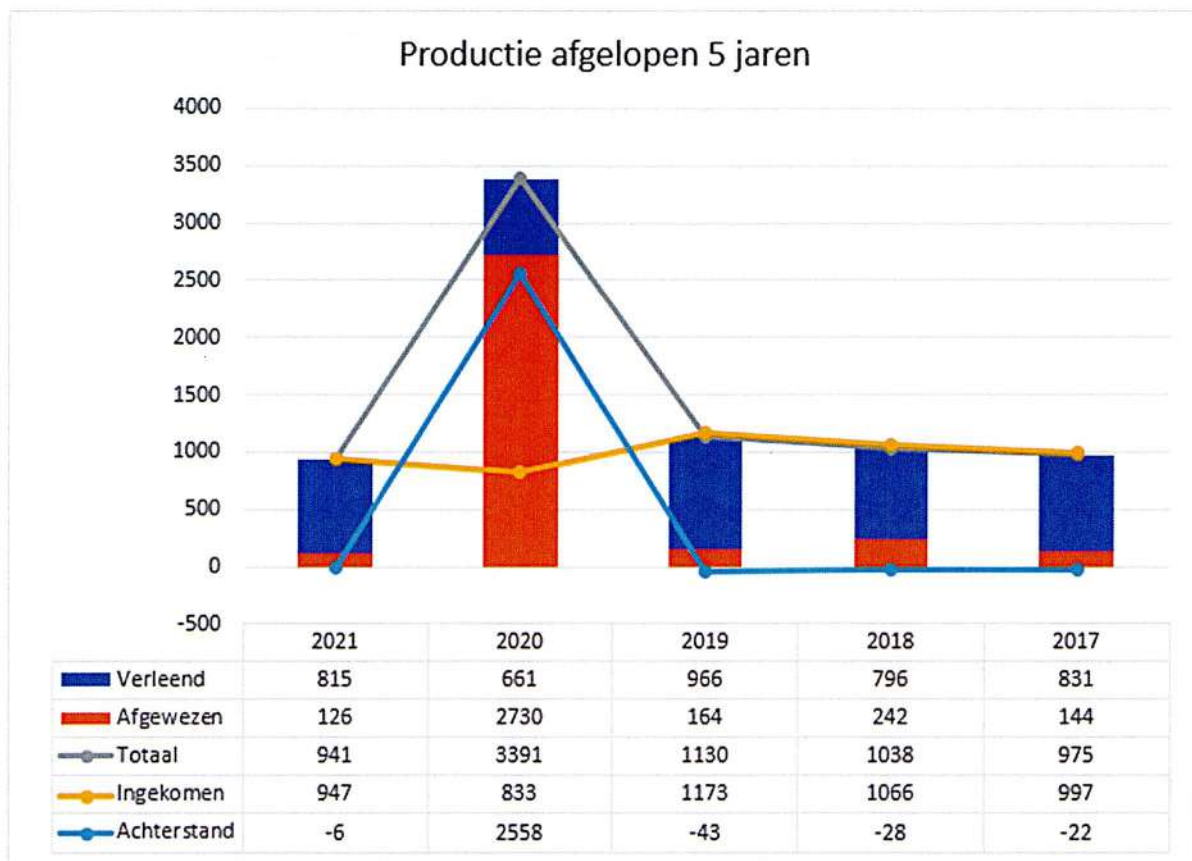
Echter blijven er thans zeer veel (op dit moment ruim 350) bouwaanvragen, het merendeels voor woningbouw, liggen die klaar zijn om afgehaald te worden maar die nog in afwachting van de erfpachtakte (of aanlegvergunning) zijn. Met andere woorden het hele bouwaanvraag proces is efficiënt doorlopen maar kunnen niet worden afgegeven vanwege het ontbreken van de akte. Deze achterstand in de afgifte van de bouwvergunning is een direct gevolg van de achterstand die de DIP heeft. De achterstanden bij de DIP hebben een direct gevolg voor de bouwvergunningen van de DOW. Naar de DIP is een lijst gestuurd met de bouwaanvragen die in afwachting zijn van een akte en werd afgesproken dat de DIP deze lijst zal doorlopen. Op grond hiervan kan de DOW de achterstand in de afgifte van deze bouwaanvragen afhandelen.

Kunnen de Staten geïnformeerd worden hoeveel verzoeken per product in behandeling is?

- 158 bouwaanvragen in behandeling, waarvan 40 in de veldcontrole.
- 563 in afwachting kast (dus in afwachting van de aktes, aanlegvergunning of aanvullende info c.q. wijzigingen).
- 5 rechtszaken, waarvan 1 beroep en 4 naar de Lar.

Gaarne ontvangt de Staten een overzicht van de uitgereikte producten door de DOW in 2017 t/m 2022.

Verwezen zij naar de onderstaande grafiek.



Voor het jaar 2022 tot en met 5 oktober:

Ingekomen: 794

Verleend: 652

Afgewezen: 94

Afgehaald: 654

Cua proyectonan nos por mira den 2023 cu ta cay bou di Directie voor Innovatie?

In 2023 zal DVI primair belast zijn met:

- coördinatie van de monitoring en uitvoering van het Landspakket
- eGovernment
- het "Masterplan Repositioning our Sails".

Minister por indica si tin proyectonan planea den cuadro di infraestructura cu por facilita bida di personanan cu limitacion? Si ta asina, cua nan ta? Si ta no, dicon no?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Minister por indica si tin scolnan cu lo ricibi asfalt riba speelplaats e aña aki? Si ta si, cuanto y cua?

De enige school die op de lijst staat waarvan de speelplaats nog dit jaar geasfalteerd zal worden is St. Aloysius School.

Minister por informa Parlamento si DVI tin planes pa drenta barionan y scolnan pa siña muchanan y maestronan tocante innovacion?

Dit valt onder de verantwoordelijkheid van Futura. In het kader van een aantal projecten zoals Mob-Lab, Innovation Camp, Immerse Innovation Week, Immersive Sessions, Supernova, en EduTech Fund, zullen er workshops worden gegeven waarbij er presentaties in innovatie zullen worden aangeboden. Bovendien geeft Futura zelf verschillende presentaties op het gebied van innovatie aan scholen zoals de EPI en Universiteit van Aruba.

Minister tin plan tin cu e Mobi-bus pa e aña aki? Si ta si, Minister lo por comparti esaki?

Na bijna twee jaar in de startblokken, gaat een opnieuw ontworpen Mo-B, de Mobile Tech Lab-programma aan het begin van schooljaar 2022/2023 van start. Futura, Metabolic Foundation en Biblioteca Nacional di Aruba werken opnieuw samen om het bekroonde Mo-B Lab Makerspace and Program voor onze studenten en jongeren in Aruba opnieuw op te starten. Mo-B Lab gaat maandelijks een buurtcentrum bezoeken en zal 2 tot 3 weken op één locatie verblijven, waardoor meerdere scholen in de buurt gebruik kunnen maken van het programma. Gedurende de maand september stond Mo-Lab in Paradera en de gehele maand oktober zal het in Noord zijn.

Minister por informa Parlamento si a aloca fondo pa e shelter di hende homber? Si ta asina, cuanto e suma ta?

Beantwoord zij dat de shelter voor mannen een project is onder het beheer van Refugio Social. Dit project is een multidisciplinair en multifunctioneel project. Het feit dat Aruba geen opvang heeft voor mannen die slachtoffers kunnen zijn van mensenhandel, -smokkel heeft tot gevolg gehad dat Aruba in Tier Two is terecht gekomen naar aanleiding van een rapport en classificatie van de VN.

De shelter of opvang van de Rode Kruis kan in geval van een incident waarbij een huis afbrandt niet gebruikt worden en is met het oog daarop besloten om een gezin in Refugio Social op te nemen.

Naar aanleiding van het dilemma en knelpunten die zich voordoen in geval van een

noodsituatie of zorg van daklozen of kinderen die zonder voeding naar school gaan is een Sociale Keuken opgezet maar commerciële normen. De reden hiertoe is als volgt:

1. het fungeert in een noodsituatie als logistieke ondersteuning voor warme maaltijden en kan elk voedingscampagne van welke stichting die zich met daklozen en kinderen bezighoudt ondersteunen;
2. de inkomsten die gegenereerd worden met de Sociale Keuken wordt gebruikt om de faciliteit te onderhouden om zo doende te garanderen dat Refugio Social een duurzaam project is zonder afhankelijk te zijn van subsidies van de overheid.

Het gehele project heeft de financiën van Aruba Afl. 0,00 gekost. BRA heeft gebruikt gemaakt van de middelen Crisis Venezuela om samen met de Fundacion Refugio Social een duurzaam en multifunctioneel project op te zetten. Met dit project zijn zowel CEDE Aruba als VNO betrokken als partners zonder winstoogmerk. Dit project dient voor zowel Aruba alsook de regio als voorbeeld. De minister van Algemene Zaken heeft de sleutel van dit project ontvangen omdat die minister politiek verantwoordelijk is voor de investeringen die zijn uitgevoerd met de ontvangen gelden van de Voorjaars Nota 2019.

Tin un daling di 0.7 miljoen di e post di overtolligheidspool (p. 96 MvT).

Minister por duna un splicacion den ki funcion e ambtenaaman a bay na BRA?

Dienaangaande zij beantwoordt dat er op dit moment nog 11 personen in de overtolligheidspool zijn. Bij het BRA zijn er 7 ambtenaren ter beschikking gesteld. Zij verlenen ondersteuning op het gebied van controlerende en toezichthoudende taken.

Cuanto hende tin ainda den e overtolligheidspool?

De overtolligheidspool bestaat thans 11 personen.

Pa un miho sistema y base estadistico na Aruba (NSS) ta necesario introduccion di un unieke nummer. Den e-Government ta papia tambe di proyecto di amplia e parti digitalisacion y alabes introduccion di un "Consensusrijkswet Bescherming Persoonsgegevens" ademas di su regelgeving. E diferente aspectonan aki ta acopla na otro? Si ta sí, por a duna un bista con? Si no, a considera pa acopla esakinan na otro?

Dienaanaangaande zij het volgende beantwoordt. Als onderdeel van het traject van de e-Government is de implementatie van een Nationaal Uniek Persoonsnummer (NUP) de eerste fase. Dit is de eerste stap om digitale ID te creëren. De digitale ID moet aan alle internationale en Europese vereisen voldoen voor wat betreft privacy en ge-

vensbescherming. Het moet bovendien voldoen aan de vereisten van de Consensus-rijkswet Bescherming Persoonsgegevens.

Por brinda un update di e proyecto di NSS cu ta parti di Landspakket A.2.?

Op dit moment kan worden aangegeven dat door de ministerraad een implementatieplan is goedgekeurd. Er is een lokaal team die contacten in Nederland onderhoudt om een financiële bijdrage te ontvangen ten einde het implementatieplan te kunnen uitvoeren. Binnen afzienbare tijd zullen ook de nodige stappen ondernomen worden om de wetten en de bestaande procedures ter zake te evalueren.

Door di mas y miho implementacion di digitalisacion, mas estadistica por y ta wordo produci. Gobierno ta tene cuenta cu esaki pa asina probecha sirbi tur dos meta na mesun momento?

De digitalisering zal het transparantiegehalte en integriteitsniveau van het overheidsapparaat inderdaad ten goede komen. Dit zal met zich meebrengen dat er een betere publieke service aan de burgers zal kunnen worden gegeven.

Gobierno por duna un splicacion cortico tocante e doorlichting B.4. cu tin e intencion pa mehoracion di e aparato Gubernamental?

De intentie van het onderzoek is om vanuit efficiëncy-optimalisatie en met behulp van een afwegingskader te bepalen welke taken tot de kerntaken en de niet-kerntaken van de overheid behoren, mogelijk verdeelt over beleids-, handhavings-, en uitvoeringstaken. Hierbij worden ook de doublures en de hiaten in kerntaken binnen de overheid in kaart gebracht. Van de niet-kerntaken zal overwogen worden of (uitvoerings-) taken mogelijk beter belegd kunnen worden in de privésector, wat bovendien tot een economische impuls kan leiden.

De uitkomsten van dit onderzoek dragen als het goed is bij om te komen tot “de stip” (visie) oftewel: een integere overheid met effectieve dienstverlening binnen haar kerntaken, gericht op de voldoening van het maatschappelijk belang en goed werkgeverschap, die haar financiën op orde heeft. Dit door middel van een efficiënt opererende organisatie met een optimale bezetting en hoge arbeidsproductiviteit alsmede met een passende en wendbare organisatiestructuur.

Por splica dicon na middelen di DIP na 2023 ta verwacht 12,3 miyon mas na entrada di Erfpacht compara cu na 2022?

Gezien het feit dat er een achterstand bestaat in het bijwerken van de canons zoals medio 2021 is geconstateerd, is besloten om in eind 2022 en 2023 deze achterstanden in te halen. Ook worden er gesprekken gevoerd met de DIMP om de collectieve erfpachtscanon-inningsactie die de DIMP reeds heeft opgezet te realiseren. Er is echter nog niets geïncasseerd.

Den inversionnan ta considera di aloca placa pa renobacion di un parti di e edificio di Parlamento di Aruba cu ta den un estado deteriora?

Beantwoord zij dat sinds 2021 er reeds investeringen door de DEZHI en de Directie Financiën in dat kader zijn geëvalueerd. Het project renovatie van Staten dient door de Staten van Aruba te worden opgemaakt en ingediend bij de DEZHI voor evaluatie.

Si ta asina, ta considera un dia pa amplia espacio di parkeo di Parlamento mirando cu despues di contruccion di e edificio di Cocolishi no a reemplaza parkeo pa e instancia aki y na final di dia Cocolishi a wordo construi riba e espacio di parkeo di Staten di Aruba (tambe)?

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

Por a nota un aumento di 815 mil florin den e gastonan di personeel na DRH. Si nembargo no tabata tin un aumento den e personeel di e departamento. Minister por duna un splicacion di unda e aumento aki a bini y por muestra esaki den un calculacion?

De toename van de personeelskosten bij de DRH is voornamelijk het gevolg van het verdere ontdoen van de inkorting op de arbeidsvoorwaarden in 2023 alsmede de autonome groei als gevolg van de periodieke verhogingen en bevorderingen. Daarbij is de verhoging van de personeelskosten bij de DRH, in mindere mate, te wijten aan indienstnemingen, overplaatsingen en correcties op de begroting. Immers, bij de DRH heeft een aantal indienstnemingen plaatsgevonden van kaderpersoneel - met hogere inschalingen zoals juristen en HBO'ers - terwijl er sprake was van een uitstroom van lager kader.

Aunke BBSB no a conoce un subida den personeel, (Zie Personeelsbezetting p.211) tin un aumento drastico den personeelskosten di 410.000 florin. Minister por duna Parlamento un splicacion mas detaya con esaki a sosode?

Beantwoord zij dat de toename van de personeelskosten bij de DBSB voornamelijk het gevolg is van het verdere ontdoen van de inkorting op de arbeidsvoorwaarden in

2023 alsmede de autonome groei als gevolg van de periodieke verhogingen en bevorderingen.

Ta wordo menciona den e breakdown di post 4700 Bijdragen en afschrijvingen cu e Bijdrage di e Ombudsman pa presupuesto 2022 tabata di 650 mil florin. Parlamento por a haya informacion kico a haci cu e suma aki, sabiendo cu e Ombudsman cu pa 2022 no lo bin un Ombudsman ainda?

Een deel van het begrote bedrag van de Ombudsman is gealloceerd voor de betaling van de filters van de incinerator. Het verschil ging mee in de bezuinigingsronde voor de Landsbegroting voor het dienstjaar 2022.

Por a tuma nota cu a aloca 1.73 miyon florin pa e Ombudsman na 2023.

Ta posibel cu Minister por duna un splicacion detayadamente pakico e suma a bira casi tres biaha mas grandi cu esun 2022?

Dit komt omdat voor het dienstjaar 2022 de kosten voor de Ombudsman maar voor een half jaar zijn begroot. Voor het dienstjaar 2023 echter zijn de kosten voor de ombudsman voor het gehele jaar begroot.

Onderverdeling

Salarissen	Afl 1.1 Miljoen;
Goederen en diensten	Afl 405 duizend; en
Investerings	Afl 250 duizend.

Pa 2022 tin un suma di 650.000 florin pa e post di Ombudsman. Gobierno por informa si e suma aki a wordo uza?

Si esaki no ta e caso, e 650.000 florin aki a wordo aloca pa otro metanan cu aprobacion di Ministerraad? Si ta asina, Gobierno por indica unda e placa aki a wordo aloca?

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

Minister por informa Parlamento pa ki tempo lo cuminsa e proceso pa instala e Ombudsman via e landsverordening cu ya a wordo aproba den Staten?

Opgemerkt zij dat dit proces volledig in de handen van de Staten van Aruba ligt.

Mucho no a wordo splica mas di COHO.

Minister por duna Parlamento un update di cual ta e ultimo desaroyonan tocante di

COHO y kico pueblo por spera di esaki?

Zoals eerder is geïnformeerd, hebben de regeringen de door de Staten geuite bezwaren tegen de rijkswet meegenomen in de evaluatie. De regeringen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten hebben een andere alternatief voorgesteld. Dit voorstel is thans in behandeling.

Tin otro alternativanan posibel enbes di bin cu COHO?

Er wordt thans gewerkt aan een onderlinge regeling i.p.v. een rijkswet.

Parlamento no a tende mucho reaccion mas di CAFT tocante di LNT. CAft a dicidi di accepta e decisionnan cu Parlamento a tuma pa cambia esaki of esaki ainda ta den consideracion na RMR?

Beantwoord zij dat het CAft in deze problematiek geen rol meer speelt. De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken is de mening toegedaan dat de door de Staten aangebrachte amendementen ertoe hebben geleid dat Aruba niet voldoet aan de voorwaarden om de inkorting van 12,6% te kunnen afbouwen. Van de zijde van de regering van Aruba werd er duidelijk aangegeven dat de afspraken op regeeringsniveau de Staten niet kunnen binden.

Como Parlamentario nos ta den contacto cu pueblo y na varios ocasion ta wordo pidi pa sleeping police. Ta posibel cu Minister por informa Parlamento basa riba ki criteria DOW ta dicidi unda mester bin sleeping police of no?

De criteria op grond waarvan de prioriteit wordt vastgesteld voor de aanleg van een verkeersplateau is de functie van de weg in het wegennet (buurtstraat, woonstraat), aanwezigheid van scholen (middelbaar, basis, kleuter of peuter), bejaardenzorg tehuizen, verkeersveiligheidsaspecten en mits het aanleggen van een dergelijk plateau geen belemmering gaat opleveren voor de afvoer van hemelwater.

Na Tanki Leendert 155 tin un famia ta biba 55 aña na e dicho adres. Tur caminda a bin cas y caya nobo atraves di hopi aña y tur a haya asfalt, menos anan. Nan a yena e peticion pa asfalt y esaki a bay DOW. Minister por informa si e caminda aki ta riba lista di prioridad? Si ta si, ki tempo e caminda aki lo wordo asfalta? Si esaki no ta e caso, ki tempo lo premira cu e caminda aki lo wordo asfalta?

Beantwoord zij dat de weg voor Tanki Leendert 155 op de lijst staat genoteerd om

geasfalteerd te worden. De prioriteitsscore is 14 van een mogelijke maximale 17. De raming is Afl. 120.000. De middelen moeten aanwezig zijn om aan te kunnen geven wanneer geasfalteerd kan worden.

E proyecto di e-Government a wordo anuncia varios biaha. Minister por facilita Parlamento cu un lista unda por wak kico tur a wordo logra caba y kico falta ainda?

Vermeld kan worden dat de navolgende projecten afgerond zijn:

- UXP Interoperability Pilot Project
- Approval Aruba MIP Under 12th EDF by European Commission
- Digital ID Strategy
- Digitalization of Business License Process

Vervolg stap

- De aanhangige projecten worden uitgebreid toegelicht in de eGovernment Roadmap

Con leu nos ta den nos digitalisacion y ki prioridad berdadero esaki tin pa gobierno?

Hierop kan het volgende worden beantwoord. Verschillende analyses en onderzoeken zijn net afgerond en er is een aantal projecten gepresenteerd die in aanmerking kunnen komen om uitgevoerd te worden zoals de implementatie van de digitale ID. Digitalisering blijft een prioriteit voor het Land, ook in het kader van de verhoging van de efficiency en het verlagen van de kosten op lange termijn. Essentieel daarvoor is dat naast de technische aspecten er een uitgebreide evaluatie plaatsvond van de bestaande processen en de menselijke capaciteit. Aan deze onderwerpen zal in de loop van tijd aandacht worden besteed als belangrijke stappen om de doelen van de digitalisering van de Arubaanse overheid te realiseren.

Den cuadro di e cortamento y exigencianan di CAFT y RMR riba nos finanzas publico, Minister por informa Parlamento con realistico e ta pa caba cu e digitalisacion aki pa 2025?

In dat kader zij opgemerkt dat het van belang is dat er een nauw contact bestaat tussen TWO-NED, waar door Aruba verschillende keren is gesteld dat om de hervormingen te realiseren, waarvan de digitalisering één ervan is (Landspakket hervorming B11), Aruba de nodige ruimte moet krijgen om de nodige investeringen te doen.

Ta posibel cu Minister por a facilita Parlamento cu un overzicht y plan total di gobierno

pa digitalisacion di nos aparato gubernamental y e timeframe pa implementacion di esaki?

Beantwoord zij dat na het traject dat door FUTURA is ingeslagen, waarbij de voorbereidingswerkzaamheden zijn gedaan, het Land diverse voorstellen die zijn gedaan om dat plan te creëren heeft geëvalueerd. Op het moment dat het plan beschikbaar is zal dat aan de Staten worden medegedeeld.

Mescos cu aña pasa den presupuesto 2022 ta papia cu lo integra dienstnan y trabao-nan. Ta posibel cu Minister por brinda Parlamento un overzicht ta di cual departamen-tonan ta wordo papia y cual te trabaonan cu lo integra?

In het kader van maatregel B.4 van het Landspakket zal een herijkingsonderzoek plaatsvinden, met onder anderen als doel de kerntaken en de niet-kerntaken te bepa-len. Tevens zullen adviezen worden gegeven over hoe de overheid beter ingericht kan worden rekening houdend met automatisering en digitalisering/modernisering van di-verse werkprocessen. Taken die geautomatiseerd kunnen worden zijn bijvoorbeeld de registratietaken en vergunningstaken (1 loketfunctie). Bovendien zijn er taken die be-ter georganiseerd (en deels ook geautomatiseerd) kunnen worden: de perso-neeltaken (decentraal HR-adviseurs), het schoonmaak- en bodewerkzaamheden centraliseren in één dienst. Het centraliseren van alle toezicht- en controletaken in één inspectiedienst.

Papiando realisticamente, pa ki tempo esaki lo sosode?

Onderzoeks- en adviesfase van het project is 2023. Implementatiefase in 2024/2025

Con esaki lo afecta of beneficia den cuadro di eficiencia y servicio?

Door de taken beter te organiseren zal dit een positief effect hebben op de dienstver-lening en zal de bureaucratie in diverse werkgebieden verminderen. Dit zal in combi-natie gaan met automatisering, digitalisering en modernisering van de werkprocessen.

Ministerie van Justitie en Sociale Zaken

Kan de Minister aangeven of DRH ook betrokken zal zijn bij de opstelling van de meer-jarige personeelsbeleidsplan?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp

worden beantwoord.

Zijn er reeds van deze plannen ondertekend? Waarom deze vraag? Omdat we hebben kunnen waarnemen dat bij de Brandweer en de KPA reeds aan deze aspecten zijn gewerkt?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Kunnen de Staten kopie van deze plannen ontvangen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Kan de Minister aangeven hoe in de praktijk invulling zal worden gegeven of zal worden zorggedragen dat de personen die een fout hebben begaan correct bejegen zullen worden?

Hierop kan het volgende worden beantwoord. In het KIA worden thans vanwege een reorganisatie bepaalde functies bekleed die invulling zullen geven aan het integratietraject van de gedetineerden (zoals het hoofd re-integratie en de coördinator scholing & arbeid). Het personeel dat recentelijk heeft deelgenomen aan het "twinningproject" bij de JICN te Bonaire zal in een pilotproject een begin maken met een nieuwe werkmethode, namelijk het werken in vaste ploegen. De eerste vaste ploeg zal worden ingezet bij de afdeling IBA. Daarna zijn de afdelingen jeugd en vrouwen aan de beurt. Hiermee wordt beoogd de bejegening op professioneel niveau uit te voeren.

De Stichting Reclassering en Jeugdbescherming Aruba (SRJA) is belast met het toezicht en begeleiding van mensen die in aanraking zijn gekomen met de justitie.

Aan de hand van een milieu en persoonsonderzoek (screening) wordt, aan de hand van risicofactoren, een begeleiding op maat geboden om de recidive te voorkomen. Er wordt een individueel traject aangeboden dat zich richt op het verminderen van die factoren die kunnen leiden tot een instabiel levenspatroon en het weer plegen van een strafbaar feit.

Naast individuele begeleiding biedt SRJA ook trainingen, zoals agressieregulatie, alcohol en verkeer, vaardigheidstrainingen voor jongeren, enz. die moeten leiden tot een gedachten- en gedragsverandering.

Hoe gaan we er daadwerkelijk structureel en continu zorgdragen dat deze personen reële kansen krijgen om succesvol te kunnen re-integreren en resocialiseren?

Dat gebeurt in het KIA door diverse op-maat-gemaakte programma's en herziening van verschillend beleid. In een samenwerkingsverband met Reclassering zullen nieuwe werkprocedures komen en de Reclassering zal een actievere rol hebben in de laatste fase van de detentie ten behoeve van een soepele transitie naar het ontslag uit detentie.

Met de reorganisatie is de functie van hoofd re-integratie thans vervuld en is ook een hoofd scholing en arbeid na de reorganisatie intern vervuld. Diens taak is het zorgdragen voor arbeid en scholing van gedetineerden.

Naast de samenwerking met het KIA is voor de Reclassering ook de samenwerking met ketenpartners belangrijk om een structurele oplossing te bieden. Re-integratie op de arbeidsmarkt is van groot belang en daarom dient het bedrijfsleven ook een grote rol te spelen. SRJA biedt trajecten zoals job coaching, trainingen om hun cliënten sociaalvaardig te maken om een baan te behouden. Verder heeft de stichting trajecten zoals het traject "Conectando", waar samen met het bedrijfsleven wordt gewerkt om jeugdigen en jongvolwassenen de mogelijkheid te bieden om werkervaring op te doen en hun werkethiek te versterken.

Kan de overheid aangeven wat de diverse stappen zijn die reeds zijn ondernomen om de rechtsstaat te versterken? Wat zijn de resultaten hiervan?

Beantwoord zij dat het proces van het versterken van de rechtsstaat een proces is dat al decennialang plaatsvindt. Elk land in het Koninkrijk is immers verantwoordelijk voor de verwezenlijking van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van bestuur. Daarnaast werken de vier landen in het Koninkrijk in het Justitieel Vierpartijenoverleg (JVO) aan de versterking van de rechtsstaat, o.a. via de inzet van het Recherchesamenwerkingsteam (RST), de inzet van de Koninklijke Marechaussee, het Afpakteam, de bestrijding van de georganiseerde ondermijnende misdaad, enz. Recentelijk hebben we ook al enkele (deel)resultaten kunnen zien, o.a. in de onderzoeken IBIS, Avestrus en Flamingo. Ook de heropening van de "coldcase" inzake de moord op Poentje Castro toont dit aan. Voorts wordt met onderdeel H van het Landspakket Aruba gewerkt aan de verdere versterking van de rechtsstaat. De Ombudsman vervult eveneens een belangrijke rol in de versterking van de rechtsstaat door de overheid op misstanden bij en misbruik door de overheid aan te spreken. Tot slot blijft het zaak om samen met de andere landen in het Koninkrijk en internationaal de ontwikkelingen in de regio nauwlettend in de gaten te houden en de samenwerking te versterken daar waar het betreft de grensoverschrijdende georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

In 2023 zal de prioriteit gegeven worden aan het voorkomen van criminaliteit door middel van investeringen in het sociale vlak en in middelen ten behoeve van de informatiediensten en maatregelen binnen justitie om criminaliteit te voorkomen. Kan de Minister wat uitgebreider aangeven wat de belangrijkste investeringen in 2023 zullen zijn?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Gezien het feit dat de Staten in de meeste gevallen geen inzage krijgen in de jaarplannen van diensten en organisatie is het moeilijk om een goed beeld te krijgen in de concrete plannen die er zijn voor 2023. In de Memorie van Toelichting krijgen we alleen een indicatie van waar de prioriteiten gelegd zullen worden. Is het mogelijk dat de Staten toch een notitie kunnen ontvangen met een samenvatting over de belangrijkste plannen?

Dienaangaande kan worden beantwoord dat twaalf diensten, ressorterend onder het ministerie van Justitie en Sociale Zaken, beleidsvoornemens hebben ingediend (zie bijlage A).

Hoe is de overheid van plan om de belemmeringen in het sociale zekerheidsstelsel (ontbreken prikkels stimuleren arbeidsdeelname, beheersing sociale problemen) weg te nemen?

Twee werknemers van de sectie bijstand van de Departamento di Asuntonan Social (DAS) en twee van de afdeling Guia Social van de DAS waren afgelopen september op Bonaire voor de workshop Brug naar werk. 'Brug naar werk' bestaat uit modules die aangeboden kunnen worden aan mensen die werkzoekenden zijn. De werknemers van de DAS geven aan dat het heel wat kan betekenen voor de bijstandtrekkers. Bijstandtrekkers zijn vaak mensen die een baan krijgen maar op de een of ander manier niet deze baan niet kunnen behouden, omdat ze niet genoeg gemotiveerd zijn, of geen passend werk kunnen krijgen. Door deze modules aan te bieden aan degenen die hiervoor open staan, kunnen ze gemotiveerd raken, meer van zichzelf leren en misschien op deze manier grotere kansen creëren om een baan te behouden. In januari 2023 zullen deze modules aan een kleine groep worden gegeven om te testen hoe het gaat en op basis van de ervaringen zullen de modules daar waar nodig worden aangepast, uitgebreid en aangeboden aan een grotere groep cliënten.

Per wanneer zullen de inventarisatie van de acute behoeften per dienst afgerond

zijn? Is er een pot speciaal hierover bestemd?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Is door de overheid vastgesteld per wanneer de meerjarenplanning voor wat betreft de aanschaf van materialen, uniformen en middelen die tot de persoonlijke uitrusting van het personeel behoren, opleidingen en cursussen klaar moet zijn?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Hoe is de overheid concreet van plan om ondermijning aan te pakken? Wat zijnde specifieke projecten die plaats zullen vinden? Per wanneer beginnen en eindigen deze projecten? Hoe groot is de budget ter realisatie van deze projecten?

De overheid streeft naar een integrale aanpak van ondermijning bestaande uit een strafrechtelijke en bestuurlijke aanpak. In het kader van het Landspakket Aruba is voorzien in een extra financiering ten behoeve van de versterking van de rechtshandhaving. De verwevenheid tussen de boven- en onderwereld vormt een serieuze bedreiging voor het goed functioneren van de democratische rechtsstaat met alle gevolgen van dien voor de samenleving, het investeringsklimaat en het aanzien van het Koninkrijk in de wereld. Ondermijning is in Aruba aanwezig, bijvoorbeeld in de vorm van "transnational organized crime" (TOC), waarbij meerdere landen betrokken zijn. Verder heeft Aruba onder meer te maken met illegale migratie, mensenhandel en -smokkel, gewelddadige netwerken, invoer van wapens en drugs, witwassen via online gaming, cybercrime en fraude.

De koers van de ondermijningsaanpak, zoals regionaal ingezet vanaf 2016, heeft goede resultaten opgeleverd in individuele strafzaken, maar is als geheel onvoldoende effectief gebleken. Zonder aanpassingen zal het rendement beperkt blijven. De aanpak van ondermijnende criminaliteit is een continu proces dat voor een blijvend resultaat een lange adem van vele jaren vergt.

De aanvullende financiering op grond van het landspakket Aruba en de nog in te vullen samenwerkingsafspraken met het RST en het OM van Curaçao, Sint Maarten en Bonaire, Sint Eustatius en Saba (OM Carib) bieden de kans en mogelijkheid om de ervaringen en resultaten uit het verleden in te zetten ten behoeve van een dergelijke integrale, multidisciplinaire en flexibele aanpak die meer rendement op zal leveren. In het liquiditeitssteunpakket voor Aruba is voorzien in een extra financiering ten be-

hoeve van de versterking van de rechtshandhaving. Voor de uitbreiding van de ondermijningsaanpak in de Caribische landen van het Koninkrijk is in totaal €12,9 miljoen ter beschikking gesteld. Dit geld is bedoeld voor alle drie de landen en van dit geld worden het RST, de beide OM organisaties en het Gemeenschappelijk Hof versterkt. De extra financiering in het liquiditeitssteunpakket voor Aruba is geormerkt en exclusief bedoeld voor de corruptiebestrijding en de aanpak van ondermijning. Voor de versterking van de Landsrecherche dient Aruba zelf ruimte te maken op de begroting. Daarnaast is in het Justitieel Vierpartijen Overleg (JVO) van juli 2021 besloten tot oprichting van de Werkgroep Bestuurlijke Aanpak van de landen ten behoeve van de bestuurlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit. Bij de bestuurlijke aanpak van ondermijning gaat het om de inzet van bestuurlijke instrumenten (denk bijvoorbeeld aan het weigeren of intrekken van een vergunning van ondernemers die zich bezighouden met illegale wapenhandel of minderjarigen aanzetten tot prostitutie, het treffen van preventieve maatregelen tegen witwassen of het opwerpen van barrières om het criminelen moeilijk te maken). Het gaat om de aanpak dóór het bestuur en de overheid (niet om de aanpak van bestuurders), op momenten dat de onderwereld gebruik maakt van legale diensten van publieke maar ook private partijen in de bovenwereld.

De aanpak van ondermijning vergt een lange adem. Daarom is het van belang de bestuurlijke, strafrechtelijke en fiscale aanpak verder te integreren én te bestendigen in de samenwerking tussen de overheidspartners en waar mogelijk te verbreden richting private organisaties. Bij de bestuurlijke aanpak richt Aruba zich het komend jaar vooral op het op orde krijgen van de basis, o.a. door het krijgen van een beter beeld op ondermijning bij o.a. mensenhandel, -smokkel en de onroerend goed-markt, door bewustwordingscampagnes voor het vergroten van het bewustzijn van burgers, bedrijven en bestuurders van het fenomeen ondermijning en de mogelijkheden van een bestuurlijke aanpak, en tot slot de inzet van een multidisciplinaire landelijke Taskforce Bestuurlijke aanpak, die gestalte moet geven aan de bestuurlijke aanpak op Aruba.

Is al bekend met welk systeem het zwaar verouderde "thin clients/ICT system" vervangen gaat worden?

Beantwoord zij dat de openbare aanbesteding afgerond is en de keuze van het KPA gevallen is op NetPro, gelet op prijs en kwaliteit. De daarbij behorende huurkoopovereenkomsten zijn reeds ondertekend en inmiddels zijn alle bestellingen geplaatst die naar verwachting in 2023 zullen worden geleverd. De thin clients worden vervangen door nieuwere modellen thin clients, met monitors. Daarnaast is er een aantal laptops aangeschaft alsook mini PCs. In het jaar 2022 hebben ook alle rechercheafdelingen

van het KPA twee splinternieuwe HP-laptops ontvangen ten behoeve van hun werkzaamheden.

Kan de overheid meer informatie geven voor wat betreft de patrouillewagens die geëquipeerd gaan worden met 'mobile data terminals'? Hoeveel wagens, bedieningscursus, hoe ze de veiligheid zullen bevorderen, toegang tot welke info ze zullen hebben enz.

Bij het KPA zijn verschillende typen surveillancevoertuigen (patrouillewagens) in gebruik. In het kader van de optimalisering van de efficiëntie en effectiviteit van de dienstverlening is de upgradering naar "mobile data terminals" een van de mogelijkheden die door het KPA is geanalyseerd/besproken. In eerste instantie zal een testfase worden gerealiseerd en na analyse van de testfase en eventuele bijstelling/optimalisering zal het systeem worden geïmplementeerd in de surveillancevoertuigen. Voorafgaand aan de definitieve implementatie zal het KPA-personeel bijgeschoold worden i.c. een bedieningscursus volgen. V.w.b. de beschikbare informatie vanuit de "mobile data terminals" zal de implementatie-commissie van het KPA de kaders vooraf vaststellen.

Het gaat nu om zes wagens als onderdeel van het pilotproject. Zodra de aanbesteding voor de nieuwe wagens door het KPA is afgerond zullen alle patrouillewagens met de MDT's worden geëquipeerd. Ze zullen dan toegang hebben tot het "ActPol" systeem en zullen verder ook gekoppeld zijn aan het systeem van de DIMP, DTI en alle verzekeringsbedrijven.

Naast de reorganisatie van Inmigracion Aruba, Guarda Nos Costa, Instituto Coreccional Nacional, en Cuerpo Especial Arubano zijn andere reorganisatie gaande binnen de Ministerie van Justitie en Sociale Zaken?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Kan de Minister de cijfers van 2015 tot en met 2022 voor wat betreft "highimpact" delicten de Staten doen toekomen?

Dienaangaande zij verwezen naar de navolgende tabellen.

Cijfers KPA:

HIGH IMPACT DELICTEN	2015	2016	2022
DIEFSTAL O.V.O.	16	36	20

DIEFSTAL	2247	1512	710
DIEFSTAL POGING	68	46	29
DIEFSTAL VAN MOTORRIJTUIG	191	156	47
DIEFSTAL VAN VOERTUIG	97	84	28
INBRAAK AUTO	528	272	148
INBRAAK BOOT	----- --	1	1
INBRAAK PANDEN	421	459	122
INBRAAK POGING	101	97	45
INBRAAK WONING	990	806	119
TOTAAL	4659	3469	1269
BEROVING	189	186	32
TOTAAL	189	186	32
MISHANDELING	457	441	179
DIERENMISHANDELING	21	23	28
KINDERMISHANDELING	1	14	10
MISHANDELING MET EEN WAPEN	132	79	25
RELATIONEEL GEWELD D.M.V. MISHANDELING	24	32	63
TOTAAL	635	589	305
BEDREIGING	488	335	160
TOTAAL	488	335	160
OPENLIJK GEWELDPLEGING	32	20	8
TOTAAL	32	20	8
DOODSLAG/MOORD	1	2	2
DOODSLAG POGING	9	8	8
TOTAAL	10	10	10

Cijfers Openbaar Ministerie:

HIC	2017	2018	2019	2020	2021	1 jan 2022 t/m 30 sept 2022
Diefstal onder verzwarende omstandigheden (woninginbraak)	276	274	338	236	207	182
Atraco	111	94	89	96	66	31
Mishandeling alle vormen	323	458	491	463	446	405
Bedreiging	131	183	224	192	172	180
Openlijke geweldpleging	62	85	66	115	80	71
Doodslag of moord	9	6	3	0	7	1

Kunnen de Staten het resultaat van de gemaakte analyse voor wat betreft wetgeving, beleid en de benodigde materialen die ontbreken ontvangen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Kan de Minister aangeven met welke opleidingen begonnen zal worden en hoeveel mensen deze zullen volgen zodat waterdichte onderzoek dossiers afgeleverd zullen worden aan de rechtbank?

Verwezen zij naar het antwoord op de volgende vraag.

Er zijn reeds met opleidingen begonnen, kan de Ministers welke deze zijn en hoe ze zijn verlopen?

In 2022 zijn de volgende opleidingen aan het personeel van J.Z.P. gegeven:

- kinterview voor minderjarigen onder de leeftijd van 12 jaar oud. 10 deelnemers met gunstig resultaat;
- basis opleiding recherche (BOR), kerntaak opsporing. 2 deelnemers met gunstig resultaat;

Drie extra personeelsleden voor de JZP hebben eveneens met gunstig resultaat deelgenomen aan de kinterview-opleiding. Tevens hebben vier psychologen met goed gevolg aan de opleiding deelgenomen. Ten behoeve van een verbetering van de interviews staat ook een nieuw videocamerasysteem ter beschikking van het JZP.

De verbetering van het kinterview moeten bijdragen aan betere dossiers: de minderjarige slachtoffers of getuigen onder de leeftijd van 12 jaar oud worden zoveel nodig door een psycholoog op het verhoor voorbereid, voordat zij door de gecertificeerde verhoorders worden verhoord. Dit heeft als effect dat ouders/voogden veel meer gerust zijn om hun kinderen te laten worden verhoord als slachtoffer of getuige.

Waarom is het nodig om de politieschool om te vormen naar een zogenaamde 'Academie voor Justitie en Veiligheid Aruba'?

De bedoeling is om de politieschool om te zetten naar een 'Academie voor Justitie en Veiligheid Aruba', die ondersteuning gaat bieden aan alle justitiële diensten en departementen (en niet alleen het KPA) in het kader van de ontwikkeling en uitvoering van de nodige opleidingen en trainingen. De visie is om uit te groeien tot een instituut dat opleidingen, cursussen en trainingen aanbiedt aan de publieke en private sector, maar ook aan internationale opsporingsdiensten. Uitgangspunt is om er voor zorg te dragen

dat opleidingen van de diensten die onder het ministerie ressorteren qua niveau op elkaar aansluiten om de carrièrelijn van het personeel te vergroten. Voor het overige wordt verwezen naar onderdeel 4.4. van de beleidsvoornemens van het ministerie van Justitie en Sociale Zaken 2022-2015 (zie bijlage A).

Kan de Minister aangeven wie lid zijn van de adviescommissie ingesteld die advies zal moeten uitbrengen in verband met de omvorming van de Politieschool? Kan de Minister een update over hun werkzaamheden geven?

Zowel leden van het KPA, een financieel deskundige alsook leden van het bureau van de minister van Justitie en Sociale Zaken vormen deel uit van de adviescommissie. Het gaat om een totaal van 5 leden. Zij moeten de minister van Justitie en Sociale Zaken adviseren hoe de transformatie, de ontwikkeling en uitvoering van opleidingen en trainingen ten behoeve van justitiële diensten en departementen het beste vorm kan krijgen. Tevens om te adviseren welke rechtsvorm het meest geschikt is voor de in te stellen academie. De commissie is hiermee bezig waarbij ook een feasibility study moet volgen.

Door de overheid wordt aangegeven dat vanwege de groei van de bevolking er door de jaren heen steeds meer vraag is ontstaan naar het afleggen van een rijexamen, waardoor er wachtlijsten zijn ontstaan. Kan de overheid informatie geven over de wachtlijsten? Hoe lang moest iemand wachten in 2019 tot en met 2022? Hoeveel mensen hebben een examen afgelegd in deze jaren? Gemiddeld in hoeveel keer haalt iemand zijn/haar rijbewijs?

Verwezen zij naar de bij deze nota toegevoegde bijlage A.

Kan de Minister meer uitleg geven hoe het directoraat Justitie zal gaan functioneren? Hoe wordt bereikt dat de introductie en implementatie ervan budgetneutraal zal plaatsvinden? Zullen diensten niet onderbemand worden?

Hierop kan het volgende worden beantwoord. Het ministerie van Justitie en Sociale Zaken is een van de grootste ministeries binnen het overheidsbestel. Het ministerie van Justitie heeft structureel te kampen met capaciteits-, aansturings- en bedrijfsmatige vraagstukken voor wat betreft haar diensten. Voor deze structurele uitdagingen is de wens om met structurele oplossingen te komen en tevens om continuïteit te garanderen. Dit ook mede gelet op het feit dat vanuit justitie er nauw samengewerkt wordt binnen het koninkrijk en derhalve het uitermate belangrijk is om kennis en ervaring te borgen binnen justitie. Met het oog op vorenstaande is het in het kader van een meer

effectieve en duurzame organisatie wenselijk om te komen tot een ambtelijke bestuurlijke organisatie (in de vorm van een directoraat) voor het ministerie van Justitie. Ten aanzien van het op te richten directoraat is het uitgangspunt dat het een budget-neutrale exercitie betreft.

Kan de Minister aangeven welke organisatie deel zullen maken van het project Veilige Bario's en waarom?

Deze zijn alle gesubsidieerde Centro di Bario's en CEDE Aruba.

Veilige Bario's: wat zijn de specifieke duurzame investeringen die in 2022 gedaan zijn?

Het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven in het kader van buurtontwikkeling, waaronder "afterschool" programma's alsook verlichting in kwetsbare wijken in San Nicolas.

Hoe gaat de Minister zorgdragen voor continuïteit van de programma's?

Beantwoord zij de subsidiegelden die momenteel begroot zijn voor de Centro di Bario's voor het begrotingsjaar 2023 meegenomen zijn in de financieringsstroom via CEDE Aruba. Vervolgens zullen deze subsidiegelden via CEDE Aruba aan de Centro di Bario's ter beschikking worden gesteld en zal de afrekening van deze gelden via de gecontroleerde jaarrekening van CEDE Aruba verlopen. CEDE zal zich jaarlijks aan het Land verantwoording moeten afleggen.

Het is algemeen bekend dat de centronan di bario al lang te kampen hebben met personeel tekort. Is de overheid uiteindelijk van plan om een activiteitenbegeleider en administratieve medewerker voor de centro's in dienst te nemen of ter beschikking te stellen?

Dienaangaande kan het volgende worden vermeld. Op 25 september jl. hebben de minister van Justitie en Sociale Zaken en Cede Aruba een addendum getekend waarbij de overheid en Cede Aruba (samenwerkende fondsen) financiële middelen beschikbaar stellen om leven in de centro di bario's te brengen. Dit houdt in dat de gelden gebruik zullen worden voor:

- het aannemen activiteitenbegeleiders (mbo als hbo) voor alle centro di bario's;
- het ondersteunen van de centro di bario's bij het opstellen van jaarverslagen, financiële jaarrekeningen, administratieve werkzaamheden, etc.;

- het verzorgen van cursussen/opleidingen bij alle centro di bario's voor jeugdigen, jongeren, volwassenen en ouderen;
- het uitvoeren van een behoefteonderzoek in de districten om na te gaan waar de districten behoeften aan hebben voor hun centro di bario;

Op 10 oktober jl. heeft het bestuur van alle centro di bario's een MoU ondertekend met de minister van Justitie en Sociale Zaken en Cede Aruba waarbij het project een duur van vijf jaar zal hebben.

Kan de overheid aangeven wat de concrete plannen zijn voor wat betreft onderhoud van sportvelden en speeltuintjes? Is door de overheid een inventarisatie gemaakt van de huidige stand van zaken?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Welke specifieke programma's, ressorterend onder Sociaal Crisisplan zullen voortgezet worden? Is dit reeds bepaalt?

Er wordt momenteel geïnventariseerd welke programma's voortgezet moeten worden om continuïteit te bieden aan doelgroepen die 5 jaar lang ondersteund werden op verschillende vlakken en nu in een leegte kunnen belanden als deze programma's gestopt worden.

Per wanneer zal het "Family Justice Center" volledig operationeel zijn? Wat zijn de knelpunten in de realisatie hiervan?

Er wordt momenteel gewerkt aan het aanstellen van een tijdelijke forensisch arts in Aruba. De intentie is om deze arts uiterlijk januari 2023 in Aruba te hebben. Ook wordt gewerkt aan een verkorte training voor een groep geselecteerde lokale medici bij het HOH en IMSAN om tijdelijk forensische werkzaamheden uit te voeren. Hiervoor worden momenteel gesprekken gevoerd met de NSPOH en de FARR.

Pas wanneer de hiaten rondom de forensische werkzaamheden opgelost zijn kan het FJC, al dan niet zonder gebouw, effectief slachtoffers in behandeling nemen. Het gebouw zal uiteindelijk pas beschikbaar zijn als de DSZ terug naar de Lagoenweg verhuisd is.

Het FCCA-gebouw te Eagle was voor 2022 en 2023 de voorlopige bestemming van het FJC. Echter, dit pand is nog steeds in gebruik bij de Directie Sociale Zaken. De verhuizing van de DSZ naar Lagoenweg neemt veel meer tijd in beslag dan verwacht. Vervolgens zal het pand nog ingericht moeten worden voor de werkzaamheden van

het FJC.

Kunnen de Staten de cijfers van het Openbaar Ministerie ontvangen voor wat betreft de jaren 2015 t/m 2022 met betrekking tot de meest voorkomende delicten?

Verwezen zij naar de navolgende tabellen.

Meest voorkomende misdrijven	2015
1. Rijden zonder rijbewijs (10 LWV)	1080
2. Rijden onder invloed (5 LWV)*	324
3. Diefstal + Diefstal o.v.o. + Gekwalificeerde diefstal + poging daartoe en medeplichtigheid (2: 288 t/m 290 WvS)**	309
4. Mishandeling (2:273 t/m 277)***	247
5. Soft drugs delicten (4 LVM)	224
6. Voorhanden hebben vuurwapen (3VWV)	139
Hard drugs delicten (3LVM)	139
7. Bedreiging	119
8. Voorhanden hebben wapen (1WV)	108
9. Vernieling	93
10. Diefstal met geweld****	84

*) rijden onder invloed kan van alcohol zijn maar ook andere stoffen die de rijvaardigheid kunnen verminderen,

**) Sinds het nieuwe wetboek van strafrecht inwerking is getreden is diefstal in een woning of op een bij een woning behorend erf apart geregeld in artikel 2:290, eerste lid, WvS.

***) Zowel zware mishandeling, mishandeling met een wapen, onder verzwarende omstandigheden als met voorbedachten rade inbegrepen.

****) medeplichtigheid ook meegerekend.

Meest voorkomende misdrijven	2016
1 Rijden zonder rijbewijs (10 LWV)	655
2 Mishandeling (2:273 t/m 277 WvS)	265
3 Rijden onder invloed (5 LWV)	258
4 Diefstal + Diefstal o.v.o. in alle vormen (2:288 t/m 290 WvS)	246
5 Voorhanden hebben vuurwapen (3VWV)	171
6a Hard drugs delicten (3LVM)	134
6b Soft drugs delicten (4LVM)	134
7 Bedreiging	110
8 Vernieling	86
9 Diefstal met geweld (medeplichtigheid aan diefstal met geweld is meegerekend maar poging tot diefstal met geweld niet!)	64
10 Opzetheling/ schuldheiling	64

	Meest voorkomende misdrijven	2017
1	Rijden onder invloed (5 LWV*)	374
2	Rijden zonder rijbewijs (10 LWV)	360
3	Mishandeling (2:273 t/m 277 WvS**)	323
4	Diefstal + diefstal o.v.o.*** (2:288 t/m 290 WvS jo.)	276
5	Voorhanden hebben vuurwapen (3VWV****)	178
6	Soft drugs delicten (4 LVM*****)	143
7	Hard drugs delicten (3 LVM)	135
8	Bedreiging	131
9	Vernieling	115
10	Diefstal met geweld althans afpersing (2:291/ 2:294 WvS)	111

*) Landsverordening Wegverkeer

**) Wetboek van Strafrecht

***) onder verzwarende omstandigheden

****) Vuurwapenverordening

*****) Landsverordening verdovende middelen

	Meest voorkomende misdrijven	2018
1	Mishandeling (2:273 t/m 277 WvS)	458
2	Rijden onder invloed (5 LWV)	381
3	Diefstal+diefstal o.v.o. (2:288 t/m 290 WvS)	274
4	Rijden zonder rijbewijs (10 LWV)	218
5	Soft drugs delicten (4 LVM)	217
6	Bedreiging	183
7	Vernieling	179
8	Hard drugs delicten (3 LVM)	168
9	Voorhanden hebben vuurwapen (3 VWV)	138
10	Diefstal met geweld/ afpersing (2:291/ 2:294 WvS)	94

	Meest voorkomende misdrijven	2019
1	Rijden zonder rijbewijs (10 LWV)	663
2	Mishandeling (2:273 t/m 277 WvS)	491
3	Rijden onder invloed (5 LWV)	365
4	Diefstal + diefstal o.v.o (2:288 t/m 290)	338
5	Bedreiging	224
6	Vernieling	163
7	Hard drugs delicten (3 LVM)	142
8	Soft drugs delicten (4 LVM)	121
9	Voorhanden hebben vuurwapen (3VWV)	94
10	Diefstal met geweld/ afpersing (2:291/ 2:294	89

WvS)

	Meest voorkomende misdrijven	2020
1	Rijden zonder rijbewijs (10 LWV)	706
2	Mishandeling (2:273 t/m 2:277 Sr)	463
3	Rijden onder invloed (5 LWV)	342
4	Soft drugs delicten (4 LVM)	280
5	Diefstal + diefstal o.v.o. (2:288 t/m 2:290 Sr)	236
6	Hard drugs delicten (3 LVM)	227
7	Bedreiging	192
8	Vernieling	162
9	Voorhanden hebben vuurwapen (3 VWV)	129
10	Openlijke geweldpleging	115

	Meest voorkomende misdrijven	2021
1	Artikelen 11 jo. 19 Natuurbeschermings-verordening	508
2	Mishandeling (2:273 t/m 2:277 Sr)	446
3	Rijden zonder rijbewijs (10LWV)	440
4	Soft drugs delicten (4 LVM)	397
5	Rijden onder invloed (5 LWV)	285
6	Diefstal + diefstal o.v.o. (2:288 t/m 2:290 Sr) ¹	207
7	Hard drugs delicten (3 LVM)	198
8	Bedreiging	172
9	Vernieling	150
10	Artikel 4 LWV (wegrijden na veroorzaken ongeval)	119

	Meest voorkomende misdrijven	1 jan 2022 t/m 30 sept 2022
1	Rijden zonder rijbewijs (10 LWV)	658
2	Mishandeling (2:273 t/m 2:277 Sr)	405
3	Rijden onder invloed (5 LWV)	288
4	Soft drugs delicten (4 LVM)	273
5	Diefstal + diefstal o.v.o. (2:288 t/m 2:290 Sr)	182
6	Bedreiging	180
7	Hard drugs delicten (3 LVM)	144

¹ Waarvan 15x diefstal op een toerist

8	Vernieling	131
9	Voorhanden hebben vuurwapen (3 VWV)	103
10	Openlijke geweldpleging	71

Is door de Minister de werkzaamheden van de Centro pa Hoben y Famia geëvalueerd? Werk de “one stop shop” formule? Wordt dit daadwerkelijk aangeboden? Kunnen de Staten de jaarverslag van de afgelopen 2 jaren ontvangen? Hoeveel mensen zijn via dit Centro geholpen?

Ten aanzien van deze vragen kan het volgende worden geantwoord. Centro pa Hoben y Famia is een van de vele projecten van het Sociaal Crisisplan/ Family Justice Center. Alle projecten zijn vanaf het begin van SCP, nu FJC, regelmatig geëvalueerd en dit project is geen uitzondering. Het evaluatierapport van het Sociaal Crisisplan is beschikbaar en het CHF heeft jaarlijks haar jaarverslagen/evaluaties gemaakt. CHF is een van de projecten die altijd zeer positief heeft gescoord voor haar opzet en uitvoering en behalen van de gestelde doelen.

De “one stop shop formule” bij CHF werkt. CHF heeft een grote groep ouders die regelmatig de workshops bezoeken en zeer positieve feedback geven over de workshops, daarnaast is er ook een groep die ook doorstromen voor individueel gesprek of individuele begeleiding. De exacte cijfers zijn er nu niet bij de hand, maar ze zijn wel te achterhalen (Bijlage 1. Jaarverslag Centro Hoben y Famia 2020, Bijlage 2. Evaluacion di Centro Hoben y Famia)

Centro pa Hoben y Famia: wat zijn de sociale problemen die ze via de school en of programma's hebben aangepakt? Wat zijn de drie grootste problemen?

De navolgende thema's worden aangepakt:

- tienermoeders (door Traject Teenagemother to Lifecoaches)
- seksueel misbruik (d.m.v. workshops en individuele begeleiding; preventief en curatief)
- omgaan met social media (preventief; d.m.v. workshops)
- depressie
- de rol van vaders (Best Dad ever cursus)
- kinderen en tieners weerbaar maken (workshops Kids en Youth empowerment; Bo sa di kaja?)
- moeite met omgaan met emoties (voor kinderen en volwassenen)
- teendating
- bullying
- scheidingsproblematiek en gevolgen voor kinderen

Welke programma's hebben ze reeds ontwikkeld om de vaardigheden bij jongeren te stimuleren? Wat zijn de knelpunten en wat zijn de resultaten hiervan?

Geantwoord zij dat het CHF-team dagelijks bezig is met het ontwikkelen van programma's (elke organisatie vanuit haar core business) en daarnaast werken ze nauw samen met een groter platform van instanties (Platform Opvoedvisie) waar de expertises van elkaar regelmatig met elkaar worden gedeeld en of ter beschikking worden gesteld voor een bepaald activiteit. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- sociale vaardigheidstraining voor kinderen en jongeren
- stimami, Guiami voor ouders
- ekipa pa éxito voor jongeren
- kis- en Youthempowerment
- hunto pa Nos Yiu
- transformacion social
- from Teenage mothers to lifecoaches, etc

Welke programma's zullen in 2023 de aandacht krijgen en waarom?

Pilot Project Plan di Mayor: Met triage aan de voorkant en doorverwijzing naar 3 zorgtrajecten. Aruba staat op de tweede plaats qua echtscheidingen ter wereld. Dit vertaalt zich in 120 gezinnen die per jaar formeel een echtscheiding ondergaan. Naar schatting is in de informele sector ook hetzelfde aantal scheidingen. Er vanuit gaande dat elk gezin gemiddeld 2 kinderen krijgt, dan betreft het zo'n 480 kinderen per jaar.

Er zijn verschillende studies die laten zien dat ouders het overzicht over de opvoeding in de scheidingsperiode kwijtraken en de kinderen in de knel raken. In Aruba maakt 62% van de ouders geen afspraken over de opvoeding alvorens ze uit elkaar gaan (CBS en cie. Voortgezet Ouderschap, 2020). Kinderen worden verwaarloosd en de vaders zijn afwezig van de opvoeding (Unicef 2012, Quality of Aruban Youth 2021, Clementia 2022).

Kan de overheid aangeven hoeveel cliënten deze centro sinds haar oprichting heeft geholpen? Hoe is de overheid van plan om de bekendheid van de centro te vergroten?

Beantwoord zij dat de CHF in twee jaar tijd ongeveer 600 mensen heeft bereikt, via Facebook, workshops, scholen, projecten en lezingen op de werkvloer. De wens is om meer te kunnen doen, maar het team is klein. De CHF heeft momenteel een Meerjarenplan 2022-2026 klaar voor komende vier jaar en wenst zeker de steun hierbij te

krijgen om een goede marketing te doen om de bekendheid van het Centrum (en locatie) te vergroten en het aanbod van de CHF te boosten, zodat het beter bekend wordt in de samenleving. Daarnaast streeft de CHF ernaar om meer actief te zijn op Social media met verschillende informatie en bewustwordingscampagnes voor het publiek. Hiervoor is en blijft het budget dat de CHF ter beschikking zal krijgen zeer belangrijk om de gestelde doelen te kunnen bereiken. De CHF zal nog in 2022 een Meerjarenplan inleveren en zal met minimale projectkosten proberen de doelen te bereiken, vooral door de goede samenwerking tussen de instanties wat kostenverlagend werkt.

Kan de Sociale Zaken aangeven hoeveel kwetsbare gezinnen we momenteel hebben en helpen?

Sinds januari 2022 zijn er bij Guia Social een totaal van 790 families geholpen.

Kan de Minister een update geven over het departement voor kind en jongeren en de 'codigo di proteccion', de wet voor de Kinderopvang.

Het formatierapport van de Departamento pa Mucha & Hoben (DMH) is afgerond door de DRH. De DRH werkt continu door in o.a. de sector Kinderopvang (implementatie en waarborging van de Landsverordening kinderopvang), de (implementatie en waarborging van) Codigo di Proteccion in alle vier sectoren en de Early Intervention die ook in de Kinderopvang in beweging is en in december 2022 een duidelijk beeld zal geven over het resultaat van het pilotproject met ongeveer 40 kinderen in 7 kinderopvangorganisaties.

Kan de Minister aangeven of er reeds verbeteringen te zien zijn in het forensisch onderzoek en het kinderenverhoor.

Zoals hiervoor reeds op een eerdere vraag werd beantwoord, zijn in 2022 de volgende opleidingen aan het personeel van J.Z.P. gegeven:

- kinterview voor minderjarigen onder de leeftijd van 12 jaar oud. 10 deelnemers met gunstig resultaat;
- basis opleiding recherche (BOR), kerntaak opsporing. 2 deelnemers met gunstig resultaat;

De verbetering van het kinterview draagt bij aan betere dossiers.

Wat zijn de cijfers van de afgelopen 3 jaren op het gebied van kindermisbruik?

Verwezen zij naar de navolgende tabel.

Cijfers Zedendelicten:

Delict	2019	2020	2021
Poging Verkrachting (artikel 2:197 jo 1:119 WvSr)	3	1	2
Verkrachting (artikel 2:197 c.q.2:198 WvSr)	31	12	17
Ontuchthandelingen beneden 12 jaar (2:199 WvSr)	16	19	10
Ontuchthandelingen tussen 12-15 jaar (2:200 WvSr)	18	14	11
Feitelijke aanranding der eerbaarheid (2:201 WvSr)	20	15	23
Verleiding minderjarige (2:203 WvSr)	0	2	0
Afbeelding vertoning schadelijk voor personen beneden 16 jaar (2:195 en 2:196 WvSr)	6	5	2
Vertonen van afbeelding (2:205 WvSr)	1	0	0
Grooming (2:207 WvSr)	2	2	0
Ontucht met misbruik van gezag (2:208 WvSr)	2	1	2
Misbruik van gezag (2:209 lid 2 WvSr)	1	0	0
Openbare schennis der eerbaarheid (2:193/2:194 WvSr)	2	5	4
Gijzeling en verkrachting (2:250 en 2:197 WvSr)	1	0	0

Wat zijn de concrete plannen in verband met informatieverschaffing en -gebruik?

Is er een indicatie hoeveel valse beschuldigingen rondom seksueel misbruik en lichamelijke mishandeling gedaan worden? Hoe kan dit tegengegaan worden? Hoe kunnen we de bevolking hiervan bewust maken?

Ten aanzien van deze vragen kan het volgende worden geantwoord. Over valse beschuldigingen van seksueel misbruik of lichamelijke mishandeling zijn geen cijfers beschikbaar. Het komt echter wel voor, met name bij (vecht)scheidingen. Met het Plan di Mayor wordt onder meer beoogd om partners met een gezin, die in een scheiding liggen, duurzaam te helpen en de negatieve gevolgen van scheidingen te voorkomen of terug te dringen.

Indien in een concrete zaak er onvoldoende bewijs is, zal de officier van justitie over de strafvervolgning beslissen. Het besluit om niet over te gaan tot strafrechtelijke vervolging wordt door de officier schriftelijk en duidelijk gemotiveerd aan de benadeelde bekend gemaakt. De benadeelde kan hiertegen in bezwaar gaan.

Kan de Minister informatie geven met betrekking tot de huidige wachtlijsten GGZ? Zijn deze door de COVID gestegen? Hoe groot zijn de wachtlijsten momenteel (eerstelijnszorg en verslavingszorg)?

Beantwoord zij dat de wachtlijsten tijdens COVID-periode inderdaad zijn gestegen, maar met diverse projecten zoals Team Basis GGZ is het probleem gedeeltelijk verholpen. Er blijven nog steeds wachtlijsten voor kind & jeugd en meer investeringen zijn nodig. In de verslavingszorg is het Centro Colorado de laatste tijd volledig bezet

met patiënten en werken zijn begonnen om de kamers te verbeteren en voor meer opnames.

Denkt de Minister dat de bemoeizorg zonder "onder curatele stelling" effectief kan zijn?

Ondercuratelestelling en bemoeizorg zijn niet met elkaar te vergelijken. Bij bemoeizorg gaan straathoekwerkers actief op zoek naar mensen in hun leefwereld, vaak mensen die sociaal uitgesloten zijn of zich zo voelen en die niet bereikt worden door de reguliere voorzieningen. Het is een laagdrempelige en professionele vorm van aanwezig zijn en blijven in het publieke domein. De kracht van deze vorm van hulpverlening is dat er gewerkt wordt aan structurele veranderingen met als doel sociale overlast en sociale uitsluiting tegen te gaan. Het is aldus een vorm van hulpverlening. Ondercuratelestelling is een wettelijke beschermingsmaatregel en moet worden gezien als een "last resort". Het wordt daardoor ook door het Gerecht in Eerste Aanleg met terughoudendheid toegewezen.

Dat bemoeizorg zonder ondercuratelestelling effectief kan zijn, is zeker een feit en wel omdat men continu in gesprek blijft met verslaafden en zich met hen aldus "bemoeit" zonder toepassing van een beschermingsmaatregel en daarbij een gedwongen plaatsing.

Hoe groot zal de team belast met de bemoeizorg zijn?

Het team bestaat uit een totaal van 5 leden waaronder een verpleegkundige, maatschappelijk werker, ervaringsdeskundige, administratief medewerker en een beveiligger.

SCP: is het evaluatierapport nu klaar? Kunnen de Staten een kopie hiervan ontvangen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

De overheid geeft aan dat een van de beleidsprioriteiten is het introduceren van een directoraat Justitie. Graag meer informatie hieromtrent.

Zoals hiervoor reeds op een eerdere vraag werd beantwoord, is het in het kader van een meer effectieve en duurzame organisatie wenselijk om te komen tot een ambtelijke bestuurlijke organisatie (in de vorm van een directoraat) voor het ministerie van

Justitie en Sociale Zaken. Ten aanzien van het op te richten directoraat is het uitgangspunt dat het een budget-neutrale exercitie betreft. Immers, het ministerie van Justitie en Sociale Zaken heeft structureel te kampen met capaciteits-, aansturings- en bedrijfsmatige vraagstukken voor wat betreft haar diensten. Voor deze structurele uitdagingen is de wens om met structurele oplossingen te komen en tevens om continuïteit te garanderen.

In de sociale keten bestaat al lange tijd lange wachttijden, en de verwachting is dat COVID dit langer heeft gemaakt. Kan de overheid aangeven of deze situatie is gemonitord? Hoe lang zijn de wachtlijsten bij de verschillende sociale zorgverleners (SOZA, Voogdijraad, Respetami, Guia mi, Sostenemi, SVGA enz.) momenteel?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Ainda tin retonan social (grandi) cu mester wordo atendi cu ne. Por ehempel recientemente a lansa un proyecto na unda cu lo bin cu un shelter pa hende homber den dificultad. Minister por indica si tin necesidad di mas instancia pa otro tipo di proyec-tonan cu tin un necesidad grandi pe na Aruba pero cu ainda nos no tin?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Si esaki no ta e caso lo bay amplia e tareanan di e instancianan existente?

Dienaangaande zij beantwoord dat de wensen er altijd zijn om de taken uit te breiden van (sommige) stichtingen, maar men moet begrotingstechnisch bezien wat wel en niet mogelijk is.

Minister por informa Parlamento ki dia DAS lo muda den nan edificio renoba? Tambe ta posibel cu Minister por informa si e suma cu a keda presupuesta pa e renobacion di DAS tabata suficiente pa completa e proyecto?

Geantwoord zij dat er sprake is van meerwerk en daarbij dus onvoorziene kosten. Het gebouw kampt met een lekkage in de dakpannen wat moet worden gerepareerd. Omdat het een monument is, moet er rekening worden gehouden met de aan een monument gestelde eisen. We zijn nu inmiddels zo ver dat opdracht is gegeven aan de DOW, na overleg met het Monumentenbureau, om het af te ronden. Er is nog geen definitieve datum maar men verwacht voor 2023 DAS te laten verhuizen.

Minister por informa Parlamento si DAS ta mantene un database di famianan mas den necesidad? Ta posibel cu por comparti e cifra di famianan aki?

De "Guia Social" heeft een digitaal registratiesysteem waar eenieder die geholpen wordt door de afdeling wordt geregistreerd. Per definitie helpt DAS de categorie min- en onvermogen. Om een beeld te scheppen van de soort problemen waarmee de cliënten kampen worden ook de hoofdproblemen en sub problemen geregistreerd. Er is ook een categorie "multi-probleem", hetgeen inhoudt dat er 3 of meer hoofdproblemen aanwezig zijn in de familie. Die zaken worden ook wel aangeduid als complexe zaken.

Tot en met heden zijn er 82 families met complexe problemen. De top 3 hoofdproblemen zijn:

1. Financiële problemen: 439 families (hier is het doelgroep evenredig verdeeld waar geconstateerd is dat plus minus de helft van de families problemen hebben met het verwerven van inkomen en de ander helft van de families problemen hebben om hun inkomen op een verantwoordelijk manier te besteden).
2. Verzorging ouderen: 174 families. Dit is een problematiek dat door de sterke vergrijzing meer druk legt op de hulpverleningsketen en families.
3. Relatie Ouder – Kind: 104 families. Het gaat hier o.a. om opvoedingsvaardigheden, communicatievaardigheden, psycho-educatie in diverse gradaties waar bij men over moet gaan tot gezinsinterventies die vaak intensief moeten zijn.

A tuma nota cu e post destina pa bijsstandtrekkers ta halto. Minister por informa Parlamento kico ta e plannan concreto cu ta bay tuma pa reduci esaki?

De normale uitkeringen kent geen verhoging. De verhoging ligt bij de verandering van 'gedeeltelijk/blijvend' aangezien dat ze nu bijsstand gelijk aan een gehandicaptenuitkering ontvangen en dat zijn er meer casussen van.

Minister por informa Parlamento cuanto persona ta ricibiendo GUNS?

Verwezen zij naar de navolgende tabel:

2022	Norm. Uitsk	Guns	PU	Totaal
Jan	1451	1346	57	2854
Feb	1416	1346	56	2818
Mar	1382	1372	55	2809
Apr	1370	1390	54	2814
May	1340	1397	54	2791
Juni	1292	1425	52	2769
Juli	1261	1439	51	2751
aug	1232	1448	49	2729
sept	1186	1447	48	2681
okt	1139	1442	48	2629
Nov				
Dec				

Minister por indica ki proyectonan nobo tin pa aña 2023 den e parti preventivo den e parti social?

Deze zijn de navolgende projecten.

- Doorgang van het project Bemoeizorg;
- Doorgang van het project Veilige Bario's;
- Doorgang van het project "Mi Mesun Heroe";
- Fundacion Respeta Mi fungeert als een informatiecentrum voor bezoekers die informatie willen krijgen over de preventie van kindermishandeling hebben de navolgende projecten voor het jaar 2023:
 - o Nieuwe educatieve spot
 - o Bewustwordingscampagnes
 - o Jongerenprojecten
 - o Signaleringslijst voor professionals
 - o Wijkprojecten: Proyecto Fli, Discussion night, "Educate through art"
- Onderzoek "Nulmeting Plan di Mayor onder de scholen: Jeugdonderzoek;
- Pilot Project Plan di Mayor waarbij 60 gezinnen per jaar geholpen zullen worden en gemonitord;
- Plataforma Supervisor diCodigo di Proteccion;
- Toolkit Codigo di Proteccion Digital.

Minister por duna un splicacion mas amplio tocante e 24-uursvoorzieningen pa muchanan y hobennan special den complexe zorg?

In de sector voor de doelgroep 'Mensen met Beperkingen', specifiek voor mensen met een verstandelijke beperking, is het belangrijk onderscheid te maken tussen twee verschillend type zorgaanbod:

1. aanvragen voor dagopvang en zinvolle- en vrijetijdsbesteding en

2. aanvragen voor 24-uurs intramurale zorg.

Ad 1.

Betreffende aanvragen voor dagopvang en zinvolle- en vrijetijdsbesteding heeft de DAS kunnen constateren dat de gesubsidieerde instellingen met voornoemd aanbod aan de huidige vraag voldoet. Dus er zijn thans officieel geen of geen lange wachtlijsten, mede aan de hand van de jaarlijkse tussentijdse evaluatiemomenten (het laatste geschied in september 2022) tussen de DAS en de SVGA en de Ouderenvereniging SONRISA. Tot nu toe kunnen ouders/mantelzorgers direct bij de desbetreffende instelling een beroep doen voor zorg binnen voornoemd zorgcategorie. Wat betreft personen met overige beperkingen die cliënten zijn van FUNARI en FAVI blijken thans ook geen of lange wachtlijsten te zijn.

Ad 2.

Anders dan bovenvermeld, doorlopen aanvragen voor 24-uurs intramurale zorg een ander proces. Sinds de instelling van de Indicatie- en toewijzingcommissie residentiële zorg voor mensen met verstandelijk en meervoudige beperkingen (ITC), die vastgesteld is bij de ministeriele beschikking van 28 september 2020 ter waarborging van een transparanter plaatsingsbeleid geënt op de plaatsing van de meest kwetsbaren die verkeren in de meest onveilige en riskante woonomstandigheden, zien de wacht- en opnamelijsten er als volgt uit:

- SVGA-Cas Sjabururi (max cap. is 12) → er is sprake van een wachtlijst. Omvang wachtlijst nog niet officieel vastgesteld
- SVGA-Cas Blenchi (max cap. is 12) → er zijn inmiddels 5 jongeren geplaatst. Dus is er geen wachtlijst.
- SAF-Cas Diamante te St. Cruz (volwassen gezinsvervangend tehuis, max cap. is 18) → er zijn momenteel 5 potentiële cliënten op de officiële wachtlijst van ITC. (Indicatie en Toelatings Commissie)
- SAF-Cas Bryante te Centro di Cuido San Nicolaas (CdC) (max cap. is 20) → er is momenteel geen wachtlijst.

Den e presupuesto 2023 por tuma nota cu tin un aumento di 0.3 milyon na Orthopedagogisch Centrum. Minister por duna un splicacion na kico e suma aki ta bay wordo presupuesta? Tambe Minister por informa y comparti kico ta planes concreto pa reduci e lista di espera di test di muchanan?

Ten aanzien van deze vragen kan het volgende worden geantwoord. De verhoging van 0.3 miljoen is wegens de toekenning van de 12.6%. Hierdoor zijn de posten 4100 (Afl. 260,400) en 4200 (Afl. 52,400) verhoogd. Als laatste dient opgemerkt te worden

dat de corebusiness van het OC niet het afnemen van testen van kinderen is en is er dus geen wachtlijst is hiervoor. Aangezien alle bedden te OC op dit moment bezet zijn, is er wel een wachtlijst voor opname van twee jongens.

Minister cua vacaturanan a wordo yena na DAS mirando cu e suma a aumenta?

Er waren geen vacaturen gevuld dit jaar. Als men het heeft over een verhoging van bedrag dan zal dit misschien wijzen op de post van bijstand c.q. maatschappelijk hulp. Zoals hiervoor reeds werd vermeld ligt de verhoging bij de verandering van 'Gedeeltelijk/Blijvend' aangezien ze nu bijstand gelijk aan een gehandicaptenuitkering ontvangen.

Den Sociale vorming tin un reduccion di 55 mil florin compara cu año 2022. Kico ta e motibo di esaki?

Op deze post is bezuinigd, aangezien de Sociale Vorming in de vorige jaren de gevraagde middelen niet heeft gebruikt.

E reduccion lo tin efecto riba e programanan? Programanan lo sigui den año 2023 manera cu a tuma lugar den 2022? Si esaki no ta e caso, Minister lo por indica kico a cambia den e programanan pa 2023?

Nee. De planning blijft hetzelfde, twee groepen per jaar.

Gabinete Wever-Croes II a declara salud mental como un crisis social y asina ta duna voorrang na inversionnan rond di e tema aki. Minister por informa si tin plannan concreto pa personal di KIA haya curso pa amplia nan conocimiento y comprendemento den e area psiquiatrico? Minister tin pensamiento pa duna opleiding/curso na trahadornan di KIA, specialmente e conocimiento di e parti psiquiatrico?

In het kader van een pilotproject met een vaste ploeg op de IBA, zal op basis van het convenant tussen KIA en Respaldo, laatstgenoemde lessen verzorgen worden om kennis op te doen van personen met een psychiatrische aandoening. Verder zal via de ZBIW-opleiding (zorg en behandelinrichtingswerker) specialistische kennis worden geboden aan de medewerkers die werkzaam zijn op de IBA-afdeling (vaste opleiding). DGWA is voornemens deze opleiding lokaal te organiseren met experts en EPI Zorg en Welzijn. De opleiding zal een jaar duren en zal zoveel mogelijk duaal plaatsvinden (werken en leren).

Minister por informa ki ta e plannan cu tin pa cu Traimerdia?

In 2021 en 2022 zijn er twee zeer belangrijke afdelingen georganiseerd, in afwachting van goedkeuring bij de reorganisatie van Bureau Traimerdia in februari 2023. Dit zijn de afdeling Leiders in dynamische actie "LIDA" en de afdeling Cuido y Acceptacion pa Restaura y Enforsa "CARE" afdeling. Afdeling CARE is voor de zorgkinderen bij Bureau Traimerdia.

De afdeling LIDA is voor de om-, her- en bijscholing van de leidsters en om met meer professionaliteit te kunnen werken. De afdeling CARE behandelt alle gevallen van zorgkinderen die in Bureau Traimerdia voorkomen. Tot heden zijn er ongeveer 125 casussen behandeld door CARE-afdeling in samenwerking met Voogdijraad, Bureau Sostenemi, Sociale Zaken, SPD, Reclassering, Respaldo en Orthopedagogische Centrum.

De CARE-afdeling voor de Zorgkinderen is zeer belangrijk. In 2020 waren er 629 kinderen ingeschreven. En nu voor schooljaar 2022-2023 zijn dat 1124 kinderen. Dit is een enorme groei en Bureau Traimerdia heeft nog steeds een wachtlijst van min of meer 250+ kinderen. Ook hebben ze nog in 'pipeline' zwemles op zaterdag voor de kinderen ingeschreven bij Bureau Traimerdia, muziek- en cultuurlessen.

In januari 2023 zal het Bureau Traimerdia van start gaan met de onderhandelingen voor de herziening van het formatierapport waarbij o.a. een beleidsmedewerker, maatschappelijke werker/ster, HR-medewerker, Pedagogisch coördinator en een begrotingscoördinator nog moeten worden gevoegd.

Minister cua ta e proyectonan cu tin pa e parti di prevencion di uzo di droga?

Beantwoord zij dat de FADA thans met veel projecten met betrekking tot preventie van drugsgebruik bezig is, zoals:

- Voorlichting aan diverse en meerdere scholen;
- Moti4 een programma om mensen te motiveren om hun leven te veranderen;
- Paga Tino een programma om karakter te opbouwen,
- Documentaires en podcasts met informatie over drugsmisbruik en psychische problemen en;
- binnenkort zullen ze een bus krijgen om direct in the gemeenschap te gaan om meer informatie te uitgeven.

Minister por duna un splicacion mas amplio ki plan mas tin pa cu sociaal veiligheidsberaad?

De regering is ervan bewust dat er heel veel stakeholders actief zijn op het sociaal veld. Het is juist mede vanwege hierdoor urgent om op strategisch niveau nauwer samen te werken en zorg te dragen voor goede afstemming tussen de diensten. Des te meer nu diensten te kampen hebben met grote organisatorische, financiële, materiële en personele uitdagingen terwijl de vraag naar en de eisen die aan deze diensten worden gesteld, steeds toeneemt. Daarom is het van belang dat wij op deze punten onze aandacht richten en vanuit de strategische laag voornamelijk met behulp van (strategische) hulpmiddelen en informatieproducten, op en met informatie sturen. Binnen het beraad kunnen portefeuillehouders aangewezen worden die verantwoordelijk voor het ontwikkelen of realiseren van bepaalde hoofdthema's of vraagstukken gesteld worden.

Met het oog op het bovenstaande zijn de volgende hoofdthema's voor de komende jaren geprioriteerd:

- Sociaal veiligheidsvraagstukken;
- Verdragen in het kader van het rechten van het kind en personen met beperkingen;
- Toekomstbestendige aanpak;
- Afstemming van processen.

Volledigheidshalve zij hierbij opgemerkt dat hier geen sprake is van een limitatieve opsomming.

Minister por splica e verhoging di 0.5 milyon compara cu 2022 pa BOV?

Beantwoord zij dat BOV een beleidsdirectie is voor de stichtingen die onder BOV ressorteren. Begrotingstechnisch komt de Afl. 0,5 miljoen op de begroting van BOV, maar de middelen zijn voor de stichtingen bestemd. Goederen en diensten van BOV blijven gelijk aan die van de begroting van het lopend jaar.

Minister por informa Parlamento si Trampolin pa Trabou lo keda cu e parti di traha cuminda pa FMAA?

De middelen zijn reeds overgedragen aan het FMAA. Het is nu aan FMAA als gesubsidieerde en onafhankelijke stichting te bepalen of zij door willen gaan met Trampolin pa Trabou. Wel kan worden aangegeven dat FMAA reeds in hun Corporate Plan hebben aangegeven een eigen keuken te willen bouwen in Dakota om dit niet langer uit te besteden hetwelk ook kostenbesparend is.

Minister cuanto streetcornerworkers lo pone pa e parti di adiccion y kico lo ta e gasto mara na esaki?

Zoals hiervoor reeds werd vermeld bestaat het team uit een totaal van 5 leden waaronder een verpleegkundige, maatschappelijk werker, ervaringsdeskundige, administratief medewerker en een beveiligger.

Gobierno por brinda un update riba e toelage pa pleegkinderen (pleegouders)?

Na de gevoelens van de Staten te hebben ingewonnen om over te gaan tot uitbetaling van deze toelage (vooruitlopend op de wetswijziging), zijn de desbetreffende toelages ook uitbetaald door de Directie Sociale Zaken. De nodige wetswijzigingen dienen nu plaats te vinden opdat er een wettelijke basis is voor de uitkering van deze toelages, hetgeen de afgelopen jaren niet het geval is geweest.

Gobierno por a duna un update riba e Kansspelautoriteit?

De Landsverordening toezicht kansspelen (LTKS) zal naar verwachting in de loop van 2023 volledig in werking treden, daartoe worden volop de nodige voorbereidingen getroffen conform de uitvoeringsagenda van het Landspakket Aruba. Ondertussen is artikel 50 LTKS in werking getreden opdat er nadere taken aan de Kansspelautoriteit kunnen worden opgedragen, zoals bijvoorbeeld in het kader van voorkoming van kansspelverslaving.

Gobierno a yega na un entendimento cu e departamento di Casinowezen?

Zoals bekend is bij nota van wijziging en in overleg met de Staten besloten om de ontwerp-Landsverordening in dier voege aan te passen dat de werknemers van de DAC in dienst zullen blijven van het Land. Zoals aangegeven in de toelichting op de betreffende nota van wijziging zal men controletaken bij de toegang van casino's op basis van art. 13 LTKS blijven uitoefenen, hetgeen bij ministeriele regeling nader zal worden geregeld. Een zodanige ministeriele regeling is evenwel pas aan de orde als de LTKS (inclusief art. 13) volledig in werking is getreden. Zolang de LTKS nog niet integraal in werking is getreden geldt de normale situatie als van oudsher.

Kico ta e rol di gobierno den e proceso di implementacion di Ley KOPV?

De rol van de overheid is te specificeren in een samenwerking tussen verschillende

diensten, hetgeen al gaande is, maar ook de nodige financiële middelen om de uitvoering van de Landsverordening te kunnen garanderen alsook de dagelijkse werkzaamheden van de betrokken dienst DMH.

Con nos por compronde mihor e ehecucion di toezicht y handhaving cu ta sumamente importante?

De toezicht en handhaving komt te ressorteren onder de Departamento di Mucha y Hoben (DMH) die de 'centrale sturing' c.q. leiding zal hebben in de uitvoering van de Landsverordening kinderopvang. De toezicht en handhavingsmethoden zijn verder uitgewerkt in de Handleiding Kwaliteitseisen Kinderopvang (Manual di Regulacion), die gebaseerd is op de in 2021 gedane nulmeting. Recentelijk is er overleg gepleegd met BRA waarbij ook zij (Taskforce BRA) ondersteuning zal bieden in het kader van toezicht van de kinderopvangcentra.

Kico ta pasa cu e código di proteccion awor cu e fase di implementacion ta yega na su final?

Código di Proteccion zal structureel komen te ressorteren onder de DMH, waar ook aparte toezichthouders bij ministeriële beschikking zullen worden benoemd die zich bezig zullen houden met de toezicht, evaluatie en monitoring binnen hun instelling.

Kico ta e status di DMH mirando cu e lo ta na encargo di ehecucion di e ley di KOPV?

Zoals hiervoor reeds op een eerdere vraag werd beantwoord is het formatierapport van Departamento pa Mucha & Hoben (DMH) door DRH afgerond. Het Departement werkt continu door in o.a. de sector Kinderopvang (implementatie en waarborging van de LV KOPV), de (implementatie en waarborging van) Código di Proteccion in alle 4 sectoren en de Early Intervention die ook in de kinderopvang in beweging is en in december 2022 een duidelijk beeld zal geven over het resultaat van het pilotproject met ongeveer 40 kinderen in 7 kinderopvangorganisaties.

Ki presupuesto a pone pa ehecucion di esaki? Minister, na unda por wake esaki den e presupuesto?

Deze komen voor het jaar 2023 te ressorteren onder de Directie Sociale Zaken en zullen voor 2024 apart moeten worden opgenomen in de landsbegroting.

Y pa ki tempo e centronan di cuido lo por haya nan prome vergunning?

De bedoeling is om medio maart 2023 de eerste vergunningen uit te reiken aan de Centronan di Cuido di Mucha (kinderopvangcentra). Desbetreffende kinderopvangcentra dienen wel te voldoen aan de minimale vereisten opgenomen in de 'Manual di Regulacion'. Daarnaast vervult de Taskforce di BRA ook een belangrijke rol in het signaleren van bijzondere additionele voorwaarden hetwelk per centra anders is.

Minister, tin fondo disponibel pa e software cu ta necesario pa ehecucion di maneho di centro di cuido di mucha?

De middelen zijn aanwezig en ook aangewend waarbij ze o.a. al bezig zijn met de website van de DMH alsook een softwaresysteem voor Kinderopvang, Código di Protección alsook Early Intervention. De intentie is om het systeem operationeel te hebben voor de uitreiking van de eerste vergunningen.

Algun tempo a cuminsa cu e proyecto di kinderopvang. A cuminsa reuni cu stakeholders, a cuminsa conscientisanan di e ley, rekisitonan y educacion cu nan mester sluit aan na dje. Con e proyecto di educacion aki ta bayendo y cuanto stakeholders a conecta cu esaki?

No a scucha mucho mas di e proyecto aki y por a nota cu no tin nada presupuesta pa e proyecto aki. Minister por splica nos pakico e proyecto asina importante pa comunidad aki no ta den begroting?

Indien hiermee wordt bedoeld de SPW-MBO3 opleiding die de leidinggevendenden van de kinderopvangcentra aan het volgen zijn, dan kan worden aangegeven dat het succesvol is. Er is een totaal 54 cursisten waarbij zowel DMH, FPNM, Directie Onderwijs als FEPA betrokken zijn bij de uitvoering en structureel overleg plegen over de voortgang hiervan.

Pa ki tempo exactamente e Family Justice Center lo keda cla oficialmente? Dicon esaki a wordo posponi na diferente ocasion?

Zoals hiervoor reeds is vermeld zal FJC zich in het FCCA-gebouw te Eagle huisvesten doch dit gebouw zal pas beschikbaar zijn als de DSZ terug naar de Lagoenweg verhuisd is.

Cu tur e cortamento di miyones den e sociale sector, ki tipo di impacto esaki lo tin riba nos comunidad? Por favor splica esaki.

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Ta papia den punto 3.3.5 di Veilige Bario's. Ki beleid lo traha cu ne pa segura esaki?

Zowel het beleidsdocument inzake het project Veilige Bario's van het Kabinet Wever Croes II als de nota "Transformacion den Bario" opgemaakt door CEDE Aruba en reeds geaccordeerd door de ministerraad, zullen als basis dienen voor de uitvoering van dit project om dit project te garanderen voor de komende jaren.

Ta papia di un gezamenlijke aanpak cu partneman di sector priva y semi-publico pa mantene y cuida e veldnan di sport y speeltuintjes cu tin. Por menciona e partneman aki?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

In de inleiding wordt voornamelijk over de rol van justitie gesproken dat de prioriteit is om criminaliteit te voorkomen en onder andere door in het sociale vlak te investeren. Kan de Minister concreet aangegeven welk aanpak beoogd wordt om reële kansen (wat voor kansen?) te creëren (op welke wijze en in samenwerking met wie?) voor burgers om succesvol in de maatschappij te kunnen re-integreren en resocialiseren?

De DGWA is voornemens om een nieuwe resocialisatieafdeling in te richten bestemd voor personen die zich in de laatste fase van hun detentie bevinden. Door middel van een 'beloningsstelsel' kunnen justitiabelen met goed gedrag in aanmerking komen voor extra vrijheden en waarmee de resocialisatie-afdeling een beloning kan worden. Goed gedrag van justitiabelen dient namelijk beloond te worden om hen op de juiste pad te houden. Hiermee wordt in het samenwerkingsverband met de Reclassering invulling gegeven.

De Stichting Reclassering en Jeugdbescherming Aruba (SRJA) is momenteel ook bezig met het opzetten van het HALT-project voor jongeren die een licht strafbaar feit hebben gepleegd. Onder deze groep zitten jongeren met veel sociale problemen. Met het HALT-project worden de jongeren en hun problemen (thuis/school/netwerk) tijdig aangepakt en een interventie aangeboden om verder afglijding te voorkomen. Er wordt getracht preventief (sociaal) te werk gegaan en minder op curatieve vlak (justitieel).

De prioriteit van het Ministerie is om criminaliteit te voorkomen en we weten ook dat crimineel gedrag aangeleerd is door de omgeving waarin men opgroeit. Heeft de Minister een specifiek programma/project dat gericht is op het 'empoweren', weerbaar maken en positief gedrag te creëren onder de burgers?

Hierop kan het volgende worden beantwoord. 68,9% van de jongeren die in aanraking komt met criminaliteit, komt uit eenoudergezinnen. Vandaar dat we via wetgevingsveranderingen zoals Código de protección en Ley Plan de Mayor, maar ook door programma's als Veilige Barrios trachten om vroegtijdig in te grijpen als er problemen of crisis in families zijn, geven we ouders meer "tools" en helpen hen bij de opvoeding. Door meer preventief te werken, proberen we te voorkomen dat onze jeugdigen op het verkeerde pad gaan.

In de begroting wordt aangegeven dat de maatregelen E.4 en H.1 t/m H.16 relevant zijn voor het Ministerie van Justitie en Sociale Zaken. Maatregel E.4 duidt aan dat er een stelsel sociale zekerheid moet komen met een activeringsfunctie leidende tot een op onderzoek gebaseerde sociale vangnet. Hierdoor is maatregel E.4 sterk gerelateerd met maatregel E.1, waarin in deze maatregel staat dat er gewerkt moet worden aan bestrijding van jeugdwerkloosheid.

Op welke wijze en met welke stakeholders beoogd de Minister van Justitie en Sociale Zaken deze situatie aan te pakken?

De betrokken diensten bij zowel maatregel E.1 & E.4, zonder o.a. DSZ, DPL, DAO, SVB en een professional Job Center zullen nauwer met elkaar samenwerken om de burgers sneller te re-integreren (waar nodig), met behulp van ook de private sector om dit aantrekkelijker te maken door de gepresenteerde hervormingen van het sociaal vangnet. De Statenleden hebben reeds een kleine presentatie ontvangen van de trekkers van E.1 & E.4 waarbij ook is afgesproken dat beide trekkers terug naar de Staten zullen gaan voor een uitgebreide presentatie aan alle Statenleden.

En wat is de prioriteit van deze zaak binnen de beleidsprioriteiten?

De hervorming en modernisering van het stelsel van bijstand, hetwelk ook onderdeel is van E.4 is een prioriteit van dit ministerie, maar e.e.a. is ook afhankelijk van de uitvoering van de maatregelen E.1 & E.4 hetwelk samen moet worden uitgevoerd (is een samenhangend pakket).

Momenteel bestaat er al een justitieel veiligheidsberaad en een sociaal veiligheidsberaad en die functioneren goed zoals wordt aangeduid in het begrotingsdocument.

Vraag is, met welk doel(en) en per wanneer wil de Minister deze twee beraden misschien samenvoegen en escaleren tot een Nationaal veiligheidsberaad?

Dienaangaande zij het volgende beantwoord. Het idee van een Nationaal Veiligheidsberaad 'an sich' is een interessant idee, waarbij wel goed zal moeten worden bekeken welk doel dit beraad dient en welke toegevoegde waarde het heeft. Een Nationaal Veiligheidsberaad is niet een simpelweg samenvoegen van het JVB en SVB, aangezien beide overlegstructuren totaal verschillende doeleinden nastreven. Het JVB bestaat uit de minister van Justitie, procureur-generaal, korpschef KPA, hoofd VDA en hoofd NCTVI. Het JVB richt zich vooral op de strategische aspecten van Internationale vraagstukken, grensveiligheid/grenstoezicht, een toekomstbestendige aanpak en ontwikkelingen op het gebied van informatiehuishouding en intelligence sharing. Daarentegen bestaat het SVB uit de minister van justitie, de korpschef, een vertegenwoordiger van het openbaar ministerie en de respectievelijke directeurs van de justitiediensten en diensten ressorterende onder het sociaal veld. Het betreft met name de justitiediensten die nauw samenwerken met de diensten ondergebracht onder de portefeuille Sociale Zaken. Afhankelijk van de te bespreken onderwerpen en/of thema's, worden, indien nodig, andere leden als agenda lid voor het overleg uitgenodigd. De speerpunten van de SVB zijn o.a. de plaatsingsproblematiek voor gecompliceerde casussen/'double trouble' jongeren en een multidisciplinaire en gefaseerde samenwerking aan duurzame veiligheid en herstel en het verdiepen en verder implementeren van 'Signs of Safety' gericht op het werken aan en monitoren van veiligheid binnen alle organisaties.

Kan de Minister aangeven wat de speerpunten zijn van zowel de justitiële als sociale veiligheidsbeleid? In welke fase zitten de twee veiligheidsbeleid nu?

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

Er wordt aangeduid dat er wegens geopolitieke, sociaaleconomische en technologische ontwikkelingen nieuwe maatschappelijke en veiligheidsuitdagingen voor het Ministerie ontstaan. Kan de Minister concreet aangeven wat de uitdagingen zijn?

Thans werken de landen in Koninkrijksverband aan een Rijksbrede Veiligheidsstrategie. Ten behoeve hiervan wordt eerst gewerkt aan een risicoanalyse en wordt een inschatting gemaakt van de impact en waarschijnlijkheid van verschillende dreigingen voor het Koninkrijk. Het betreft een all-hazard benadering en bevat safety- en security vraagstukken. De planning is dat de strategie eind van dit jaar wordt opgeleverd.

Een van de geprioriteerde hoofdthema's voor de komende jaren is de informatiehuishouding en intelligence sharing. Kan de Minister van Justitie en Sociale Zaken meer over deze hoofdthema's onderbouwen?

De informatiehuishouding betreft onder meer de opslag, het beheer en de verstrekking van gegevens binnen een organisatie. Het is voor de veiligheids- en rechtshandavingsketen van belang dat deze binnen elke dienst goed is georganiseerd. Bij intelligence sharing gaat het vooral om het delen van informatie binnen de keten, in dit geval het delen van informatie tussen de diensten in de veiligheids-/rechtshandavingsketen. Informatiedeling vindt plaats op een "need to know"-basis. Bij zowel informatiehuishouding als "intelligence sharing" dient rekening te worden gehouden met privacy-aspecten, zoals nader te regelen in de nog aan te nemen Rijkswet Bescherming Persoonsgegevens.

Naast de Directie Sociale Zaken, welke andere diensten ressorterend onder het sociaal veld nemen deel aan het sociaal veiligheidsberaad?

De vaste kern van het Sociaal veiligheidsberaad bestaat uit de minister belast met justitie, de korpschef, een vertegenwoordiger van het openbaar ministerie en de respectievelijke directeurs van de justitiediensten en diensten ressorterende onder het sociaal veld. Het is belangrijk om te accentueren dat het met name de justitiediensten betreft die een nauwe samenwerking hebben met de diensten ondergebracht onder de portefeuille Sociale Zaken. Dit overleg wordt door de minister van justitie voorgezeten. Afhankelijk van de te bespreken onderwerpen en/of thema's, worden, indien nodig, andere leden als agenda lid voor het overleg uitgenodigd.

Een van de geprioriteerde hoofdthema's voor de komende jaren is de sociale veiligheidsvraagstukken. Kan de Minister dit hoofdthema verder onderbouwen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Een van de geprioriteerde hoofdthema's voor de komende jaren zijn de verdragen in het kader van rechten van het kind en personen met een beperking. Overweegt de Minister de mogelijkheden om (alsnog) met een (nieuw) Arubaans jeugdbeleid te komen?

Dat wordt nog zeker overwogen en is afhankelijk van diverse factoren.

Overweegt de Minister het Verdrag inzake Mensen met een Beperking voor Arubaans te ratificeren?

Dat wordt wel overwogen. Een van de vereisten is om eerst ervoor te zorgen dat Aruba aan de randvoorwaarden voldoet, voordat wordt overgegaan tot ratificatie. Dit bevindt zich momenteel in de inventarisatiefase waarin o.a. wordt nagegaan wat de hiaten in de keten zijn. De inventarisatie wordt verricht door CEDE Aruba.

Zowel in het jaar 2018 en 2022 (in 2022 door de MEP-fractie) is er een motie ingediend en unaniem ervoor gestemd door de Staten van Aruba om aan de wetgeving en handhaving van de invalidenparkeerplaats te werken. In hoeverre heeft de Minister hieraan gewerkt en per wanneer kunnen we een eindresultaat verwachten?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Het Ministerie zal de samenwerking van vakbonden stimuleren en waarschijnlijk met een ondernemingsraad komen. Hoe ziet de rol van het Ministerie in het proces hiervan op dit moment uit?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Binnen het justitieel veiligheidsberaad wil men een plan van aanpak opstellen om te groeien naar een 'real time intelligence center'. Hoe zit het met een verbeterde en vernieuwde databeheersysteem voor het sociaal veld, dat het ook heel hard nodig heeft om haar participanten (cliënten) te volgen en daar waar mogelijk te delen met o.a. justitie en vice versa?

Momenteel wordt er gewerkt aan een registratiesysteem bij Directie Sociale Zaken voor de keten. De volgende stap is dat een eerste groep van partners een training gaat volgen om het systeem te kunnen beheren, te weten: Voogdijraad, Bureau Sostememi, Family Justice Center, Departamento pa Mucha y Hoben, Directie Sociale Zaken.

Kan de Minister de Staten informeren wat de huidige status van het thematiek seksueel misbruik is? Wat zijn de resultaten van de toen gemaakte analyses voor wat betreft wetgeving, beleid en benodigde materialen die ontbreken?

Ten aanzien van deze vragen zij het volgende geantwoord. De verbeteringen aan het proces van de thematiek seksueel misbruik bewegen zich in goede richting. Zo vindt er maandelijks een bespreking plaats met de zeden-officier. Dit leidt ook tot goede resultaten op de terechtzitting. Het materieel (o.a. voor het uitlezen van inbeslaggenomen video-opnames en mobiele telefoons) voor het verbeteren van onderzoeken is inmiddels aangeschaft. De ruimte bij de afdeling van de JZP is niet adequaat voor het verhoren van minderjarigen onder de twaalf jaar. Er is inmiddels een nieuwe ruimte gevonden die echter nog dient te worden betrokken.

Vermeld staat de hoogste prioriteit gegeven zal worden aan opleidingen zodat er waterdichte onderzoek dossiers afgeleverd worden aan de rechtbank.

Kan de Minister verder uitleggen om welke opleidingen gaat het?

Voor wie zijn de opleidingen bedoeld?

Wat zijn de kosten van de opleidingen?

Per wanneer wil het Ministerie met de opleidingen beginnen?

Ten aanzien van deze vragen kan het volgende worden beantwoord. Thans zijn er drie gecertificeerde zedenrechercheurs bij de JZP en er dienen nog 6 medewerkers te worden opgeleid. Ook zullen er nog opleidingen worden verzorgd over verhoortechnieken, basisopleiding recherche (BOR) voor 3 medewerkers en een vervolgopleiding. Verder zijn in 2022 de volgende opleidingen aan het personeel van J.Z.P. gegeven:

- interview voor minderjarigen onder de leeftijd van 12 jaar oud. 10 deelnemers met gunstig resultaat;
- basis opleiding recherche (BOR), kerntaak opsporing. 2 deelnemers met gunstig resultaat.

Vermeld staat dat elektronisch toezicht of elektronisch monitoring een hulpmiddel is om verdachten en veroordeelden te controleren. Dit is ook een belangrijk hulpmiddel voor het sociaal veld om de ontwikkeling van haar klanten te volgen en om te weten waarmaar toe te verwijzen of welke interventie te implementeren. Gaat de Minister het sociaal veld stimuleren om ook tot een elektronisch systeem te komen dat het veld groots zal helpen?

Elektronische monitoring in de justieketen is een moderne term voor elektronische controle of elektronisch toezicht. Het is een hulpmiddel om verdachten en veroordeelden, die onder voorwaarden in vrijheid worden gesteld, te controleren. Met de enkelband kan namelijk worden gezien of iemand zich houdt aan zijn of haar locatieverbod of locatiegebod. Het is derhalve onduidelijk wat de vraagsteller met deze vraag bedoelt.

Het project veilige bario's heeft als aanpak om de bario's onaantrekkelijk te maken voor de verschillende vormen van criminaliteit en het maken van programma's voor een grote groep jongeren (en burgers).

Kan de Minister aangeven om welke specifieke programma's het gaat?

De programma's voor kinderen en jongeren in de buurtcentra zullen bestaan uit diverse activiteiten. Hierbij wordt gedacht aan educatief (huiswerkbegeleiding), cultureel (muziek, dans, sport), sociaal ("social skills") en sport (afhankelijk van de interesse). Het uitgangspunt is dat actieve jongeren zelf betrokken gaan worden bij het ontwikkelen en organiseren van de programma's. Daarnaast is het de bedoeling om in samenwerking met FCCA diverse wijkprogramma's aan te bieden.

Kan de Minister aangeven om welke specifieke groep jongeren het gaat?

Beantwoord zij dat de ervaring leert dat kinderen en jongeren niet dagelijks naar activiteiten gaan. Een vaste naschoolse opvang in de buurtcentra is daarom ook niet effectief. De gedachte is om vaste groepen 1-2 keer per week te ontvangen, afhankelijk van het programma. De focus is aan de ene kant op actieve jongeren die al leiderschapskwaliteiten hebben. Zij zullen betrokken zijn bij het ontwikkelen en uitvoeren van activiteiten. Aan de andere kant zal de focus zijn kansarme jongeren uit de wijk. De werving zal in samenspraak met scholen plaatsvinden. De insteek is hierbij om preventief te werken. Het programma heeft voorlopig nog geen plek voor jongeren die al bekend zijn in de hulpverlening.

Kan de Minister aangeven hoe er gewerkt zal worden aan de ontplooiing en weerbaarheid van de jongeren (en burgers)?

De gedachte is om zoveel mogelijk stakeholders te betrekken bij de programmering daarvan. Als het gaat om ontplooiing en weerbaarheid zal samengewerkt worden met een aantal organisaties die hun programma in de wijk kunnen aanbieden, zoals onder andere de Heart Centered Leadership Foundation, Reach Your Goal Foundation, Telefon pa Hubentud, Directie Sociale Zaken, etc. De insteek is om preventief te werk te gaan. Het programma heeft voorlopig nog geen plek voor jongeren die al bekend zijn in de hulpverlening.

Kan de Minister aangeven wanneer het project van start zal gaan?

De betrokkenheid van actieve jongeren zal in november 2022 initiëren. De eerste activiteiten zullen na de carnavalsperiode uitrollen. Aangezien de door de overheid toegekende fondsen direct ingezet zullen worden om de buurtcentra te versterken zal CEDE ARUBA additionele fondsen voor programma's moeten werven. Daarom zullen de programma's over de periode 2023 en 2024 steeds meer uitbreiden.

Kan de Minister aangeven welke specifieke programma's gegeven zal worden aan de rest van de burgers?

Het project biedt programma's, maar het biedt ook ondersteuning aan kleine initiatieven van bewoners uit de buurten om zelf activiteiten in hun omgeving te organiseren. Onder andere staat gepland om op de volgende thematische gebieden actief te zijn:

- Ouders: Workshops rondom opvoeding van kinderen en jongeren
- Verzorgers: Voorlichting en workshops aan mantelzorgers
- Ouderen: bewegingsactiviteiten en sociale ontmoeting
- Jongeren: losse activiteiten na schooltijd (sport, kunst, muziek), leiderschapsprogramma's
- Volwassenen: educatieve programma's gericht op beroepsontwikkeling, levensvaardigheden, taalontwikkeling, integratie, landbouw
- Dierenzorg en welzijn: voorlichting over het houden van huisdieren en voorkomen van overlast

In het begrotingsdocument op pagina 35 wordt aangegeven dat 'de urgentie is echter hoog om projecten die deel uitmaakten van het Sociaal Crisisplan voort te zetten. Gebeurt dit niet, dan zal er sprake zijn van een desinvestering'. In dit stuk wordt vermeld naar het 'Family Justice Center' dat moet komen.

In het begrotingsdocument op pagina 35 wordt aangegeven dat 'de urgentie is echter hoog om projecten die deel uitmaakten van het Sociaal Crisisplan voort te zetten. Gebeurt dit niet, dan zal er sprake zijn van een desinvestering'. In dit stuk wordt vermeld naar het 'Family Justice Center' dat moet komen. Hoe komt het dat het departement voor kind en jongeren hierin niet vermeld wordt als hoogste prioriteit als dit al iets meer dan een jaar intensief aan het voorbereiden is om op te starten? Op basis waarvan wordt het (sociaal) departement van kind en jongeren minder belicht in vergelijking tot het (justitieel) family and justice center?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Het Ministerie wil zich komende jaren richten op preventie van geweld. Hierin wordt

het departement voor kind en jongeren benoemd. Het benoemde departement is intensief bezig met de 'codigo di proteccion' en opleidingen voor crèche-medewerkers. Desondanks staan er geen posten begroot voor dit departement. De begroting bestudeerd te hebbende, zag ik dat in het subsidieoverzicht (pag. 209 & 210), tweemaal subsidie verleend wordt aan Fundacion pa Maneho di Adiccion di Aruba (FMAA). Namelijk onder de post Bureau Ondersteuning Verslavingszorg met het bedrag van Afl 3,078,900,- en respectievelijk onder de post Family Justice Center (FMAA) voor een bedrag van Afl 561,000,-. Gezien het feit dat het DMH (Departamento pa Mucha y Hoben) geen (opstart)budget heeft voor het jaar 2023, kan er misschien een wijziging gebracht worden in de begroting van het Ministerie.

Kan de Minister een wijziging maken in het subsidieoverzicht, te weten het bedrag van Afl 561,000 bestemd voor FMAA, onder te brengen voor DMH als (opstart)budget? Zo niet, waarom niet?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Ziet de Minister dit als een oplossing en een mogelijke start om alvast met preventieve van geweld aan de slag te gaan?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Er wordt getracht om een laagdrempelige inloop- en screeningsvoorziening te bieden aan (licht)psychiatrische en verslavingsvragen. Voor wat betreft de klanten zelf met een LVB (licht verstandelijke beperking) en een verslavingsprobleem, kan de Minister aangeven of er een speciaal team met kennis van LVB-klanten ingezet worden dat langdurige (levenslange) hulp kan bieden?

In 2023 wordt hieraan gewerkt en zal worden een onderzoek worden gepleegd naar de vraag en daarbij ook de kosten voor het bewerkstelligen hiervan.

De benoemde straathoekwerkers die actief op zoek naar mensen in hun leefwereld gaan, zijn deze professionals te beschouwen als opbouwwerkers of die het werk van een opbouwwerker zal verrichten?

Het idee is dat ze een relatie en vertrouwen met de professionals kunnen opbouwen, zodat we dit probleem op een holistische en efficiënte manier kunnen aanpakken.

Kan de Minister aangeven wat de concrete taken van de straathoekwerkers zullen zijn? Gaan de straathoekwerkers zich alleen richten op het verminderen van sociale overlast en sociale uitsluiting tegen te gaan?

Hun doel zal zijn om verslaafden te motiveren om in behandeling te beginnen en de sociale-overlast van deze mensen te verminderen.

Zijn de straathoekwerkers gerelateerd ('onderdeel van') aan het project veilige bario's?

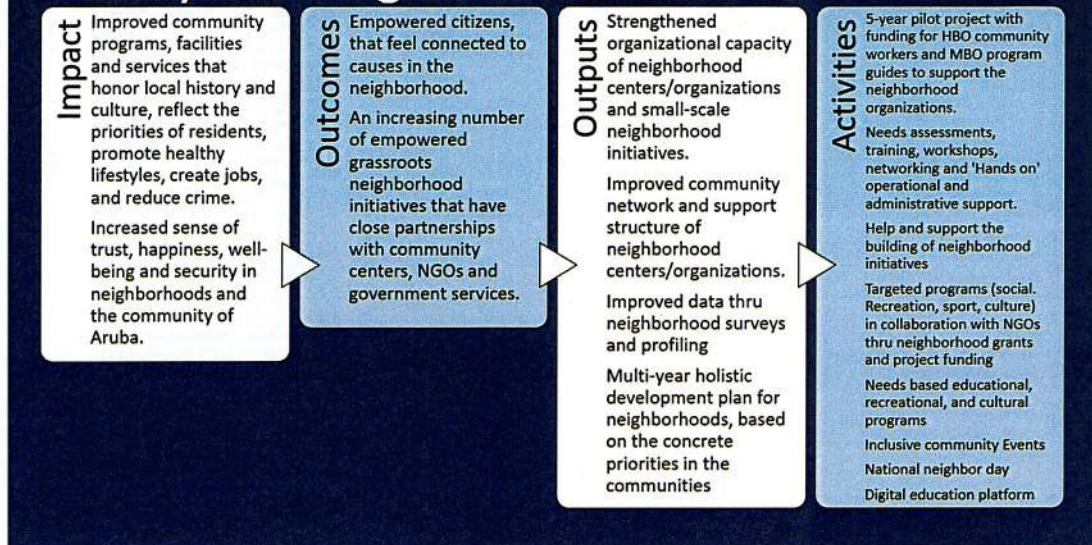
Geantwoord zij dat ze niet direct onder het project Veilige Bario's vallen, maar onderdeel vormen van het project 'Bemoeizorg'. Het is wel de bedoeling om GGZ meer te betrekken in de programma's van Veilige Bario's. Wat ermee hiermee bedoeld wordt is dat het niet alleen curatief is, aldus Bemoeizorg, maar ook FADA met informatie met behulp van een bus, laagdrempeliger informatie verstrekt binnen de bario's. Dit draagt zeker bij aan de "Veilige Bario" concept.

Kan de Minister, onderbouwd door Social Work theorieën aangegeven welke programma's en doelen bereikt willen worden?

Met de campagne "Mi Mesun Heroe" suggereert men dat kinderen vanaf een jonge leeftijd moeten leren wat hun rechten zijn. Kinderen moeten weerbaar worden en weten wat goed is of niet goed is, wat mag of wat niet mag en waar ze terecht kunnen als ze het gevoel hebben dat iets niet goed is. Op een spelende wijs en met verhalen die dagelijks in hun leven voorkomen, kunnen ze leren om te signaleren wanneer iets niet klopt in hun omgeving en ook dit te laten weten aan mensen wie ze kunnen vertrouwen. → Social Learning Theory

Van het Project "Bario nan Unico" (Veilige Barios)

Theory of Change



Wat zijn de projecten en prioriteiten van desbetreffend bureau?

Deze vraag is onduidelijk en kan daarom niet worden beantwoord.

Wat zijn de resultaten van de afgelopen 2 jaar?

Deze vraag is onduidelijk en kan daarom niet worden beantwoord.

Hoe is de samenwerking met CEDEHM, Fundacion Contra Violencia Relacional en de Slachtofferhulp?

Er is een samenwerking, maar er is een behoefte om de samenwerking te versterken en beter te structureren. We zijn nu bezig met de Adviescommissie Huiselijk Geweld om met mogelijke oplossingen te komen voor een betere samenwerking tussen deze organisaties.

Kan dit bureau niet gefuseerd worden met CEDEHM of vice versa?

Momenteel is er geen sprake van fusie, dat kan wel worden nagegaan waarbij dan een onderzoek moet worden verricht naar de voor- en nadelen alsook haalbaarheid van zo'n fusie.

Ministerie van Onderwijs en Sport

Kan de Minister specifiek aangeven hoe de overheid aandacht in 2023 gaat besteden aan de drie (3) aanbevelingen van het "Tussenrapport Doorlichting van het Arubaanse Onderwijsbestel" te weten: 1. Het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs door, 2. Het versterken van het onderwijssysteem en 3. Het zorg dragen voor een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt?

Ten aanzien van deze vragen kan het volgende worden beantwoord. De vaststelling van de basiskwaliteit voor onderwijs zal prioriteit nr. 1 zijn in het proces van de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Daartoe komen in november 2022 de inspecties van het onderwijs op vier landen niveau (Koninkrijk)samen. Verder wordt op dit moment gewerkt aan de communicatiestructuur met het onderwijsveld, een dataverzamelingssysteem, het financieringssysteem en het deskundigheidsbevorderingssysteem voor onderwijs- personeel. Met de lerarenopleiding is een samenwerkingsverband aangegaan ten behoeve van de verbetering van haar programma's (Kibrahacha project). De doorlopende leerlijn in het onderwijs heeft de volle aandacht. De optimalisering van de onderwijsprogramma's en de examineringsstructuur is onder de loep genomen en de systematiek van de totstandkoming van examens is geoptimaliseerd. Verder wordt ook aan het Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt (PEL) gewerkt, dat bedoeld is om een nauwer overleg en een betere samenwerking tot stand te brengen tussen de overheid (arbeidszaken en Onderwijs) en het bedrijfsleven.

Kan de Minister een update geven over het verloop met betrekking tot de optimalisering van de zorgstructuur?

Voor het optimaliseren van de zorgstructuur wordt als uitgangspunt het visiedocument genomen dat aangeeft hoe de zorg op scholen moet zijn ingericht. De fase waar nu aan gewerkt wordt is de toets die aangeeft in hoeverre scholen geëquipeerd zijn met de benodigde zorgactoren. Een analyse van de werkprocessen en de samenwerking met het zorgveld in de tweede lijn is ook reeds gestart in samenwerking met de Directie Sociale zaken in de vorm van het "Colaborative Partnership" project. In 2023 wordt het resultaat van de analyses gepresenteerd en zullen er voorstellen worden gedaan om de zorgstructuur verder te optimaliseren.

Kan de Minister een stand van zaken geven met betrekking tot de situatie met de SKOA- werksters?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp

worden beantwoord.

Kan de overheid aangeven hoeveel scholen momenteel niet voldoen aan de landelijke vastgestelde kwaliteitsnormen?

Opgemerkt zij dat deze vraag pas beantwoord kan worden nadat de kwaliteitsnormen zijn vastgesteld.

Wat zal er concreet gedaan worden om deze situatie te verhelpen? Hoe groot is het budget hiervoor?

Zoals hiervoor reeds werd vermeld zal de vaststelling van de basiskwaliteit voor onderwijs prioriteit nr. 1 zijn in het proces van de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Vooralsnog wordt hiervoor geen extra geld ingezet.

Wat zijn de knelpunten bij het toezicht en controle van de kwaliteit van het onderwijs?

De basiskwaliteit dient te worden vastgesteld en scholen dienen voorzien te worden in basis randvoorwaarden.

Het traject om de onderwijswetgeving te actualiseren en moderniseren is van start gegaan. Kan de overheid een update hiervan geven?

Beantwoord kan worden dat de startnotities voor de Landsverordening Onderwijs Toezicht en de Landsverordening Beroepsonderwijs reeds gereed zijn. Er is een planning opgezet voor de andere landsverordeningen die nauwgezet gevolgd wordt.

Wanneer zal de introductie van SAM op alle basisscholen een feit worden? Zijn de scholen en de leerkrachten hierop voorbereid?

Over de jaren heen hebben schoolbesturen en hun scholen gewerkt aan verschillende aspecten m.b.t. de introductie van het beleid voor primair onderwijs. Er is materiaal geleverd waar gebruikerstrainingen voor georganiseerd zijn, nascholingsactiviteiten en begeleidingsactiviteiten hebben plaatsgevonden en enkele scholen hebben reeds kerndoelen geïmplementeerd. Het proces van implementatie heeft voornamelijk op vrijwillige basis plaatsgevonden. De twee scholen die aan de pilot hebben meegedaan leveren reeds leerlingen af die het gehele SAM programma hebben doorlopen. Andere scholen die met de implementatie bezig zijn zullen in 2028 hun eerste cohort afleveren dat het gehele SAM programma heeft gevolgd.

Welke scholen zullen dit jaar gerenoveerd worden? En welke verbouwd? Hoe groot is het budget hiervoor?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

De verbetering en optimalisering van de infrastructuur van de sportfaciliteiten is zeker prioriteit. Kan de overheid aangeven wat de concrete plannen zijn, wie ervoor zal zorgdragen en wie voor de financiering ervan zal zorgdragen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

De overheid geeft aan dat samen met IBiSA sportactiviteiten in de "Barrio" gestimuleerd gaat worden. Kan de overheid aangeven hoe dat gekristalliseerd gaat worden en hoe groot het budget hiervoor is?

Hierop kan worden beantwoord dat IBiSA de projecten "Hoben Activo, Hoben Feliz (8-12 jaar)", "Barrio Activo", "Nos grandinan Activo (55+)" en "Nos comunidad Activo (18-54 jaar)" uitvoert. Deze projecten zijn reeds enkele jaren gaande in met name San Nicolas, Noord en Santa Cruz. In 2023 zijn de voornemens om "Barrio Fit" uit te voeren in samenwerking met FCCA. Het budget wat hiervoor ter beschikking is voor dekking van de salariskosten van de sportinstructeurs en de huur van locaties bedraagt voor het dienstjaar 2023:

Huur facilidadnan deportivo (goederen en diensten)	Afl.	12.500
Compra material di deporte (goederen en diensten)	Afl.	11.500
Gasto instructors/freelancers (personeelskosten)	Afl.	105.000
Totaal	Afl.	129.000

"Weganan Escolar (WE)" was een succes dit jaar: kan de overheid een recapitulatie hiervan geven: Hoeveel scholen hebben meegedaan, hoeveel kinderen, welke takken van sport etc.? Wat was het budget voor de realisatie hiervan?

Dienaangaande kan het volgende worden beantwoord. De WE Aruba is onderdeel van het hele schoolsportprogramma. Dit programma bestaat uit 16 sporten. 10 sporten bestaande uit denksporten, teamsporten, individuele sporten en de "baile deportivo" zijn opgenomen in het WE Aruba. 40 scholen in het kleuter-, basis-, en voortgezet

onderwijs hebben meegedaan aan de WE met 1.440 participanten. In het hele school-sportprogramma hebben meer dan 2.000 kinderen deelgenomen.

De realisatiekosten (exclusief personeelskosten van IBiSA) voor de WE Aruba bedroegen Afl. 172.469,-. De overige onderdelen van het schoolsportprogramma in 2022 betroffen Afl. 53.450,- (goederen en diensten).

Wat zijn de plannen voor WE voor 2023?

In het dienstjaar 2023 zal de WE nogmaals plaatsvinden. In 2023 zullen er meer sporten aan het programma voor het voortgezet onderwijs worden toegevoegd.

Wat zijn de plannen voor 2023 om de basisvoorwaarden voorgoed onderwijs en een veilig schoolklimaat te waarborgen?

Beantwoord zij dat, voor wat betreft het veilige schoolklimaat, er reeds verschillende onderzoeken hebben plaatsgehad waarvan de resultaten op www.ea.aw te vinden zijn onder het onderwerp veiligesschool. Op dit moment worden de voorbereidingen getroffen om een beleid te ontwikkelen voor het veilige schoolklimaat, gebruikmakend van de resultaten van genoemde onderzoeken.

Hoe gaat de overheid zorgdragen dat er voldoende gekwalificeerd personeel is en passende zorg voor de leerlingen die dat nodig hebben? Hoeveel mensen is er nodig?

Er zijn op dit moment drie lijnen uitgezet om voor voldoende gekwalificeerd personeel zorg te dragen:

1. Kibrahacha project, samenwerkingsverband in het Koninkrijk om te komen tot gekwalificeerd onderwijspersoneel voor zowel primair onderwijs als voortgezet onderwijs;
2. NSP2 project, waarin een platform is opgezet voor nascholing van leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel;
3. Inventarisatie van zorgactoren in het onderwijs vindt plaats en gerichte nascholingsprogramma's worden in samenwerking met Directie Sociale Zaken georganiseerd. Na de inventarisatie te hebben afgerond kan aangegeven worden hoeveel personeel er nog nodig is.

Wat zijn de bekende doorstroomproblemen tussen onderwijssoorten? Is er onderzoek hiernaar gedaan? Wat waren de resultaten hiervan?

Doorstroom problemen tussen onderwijssoorten zijn onder anderen:

1. Gebrekkige dossieropbouw waardoor leerproblemen niet bekend zijn bij de ontvangende school;
2. hiaten in de uitvoering van de onderwijsprogramma's (niet alle doelen behaald door de aanleverende school);
3. Weinig tot geen samenwerking tussen ontvangende en aanleverende scholen, hierdoor ook geen kennis hebben van elkaars visie op onderwijs en invulling van programma's, methodes en toetsingswijzen;

Bovenstaande punten zijn tijdens gesprekken naar voren gebracht, dus niet direct onderzocht.

Hoe gaat de overheid zorgdragen voor de randvoorwaarden om ervoor te zorgen dat iedere leerling gelijke kansen krijgt om zich te kunnen ontwikkelen en door te stromen naar een ander onderwijssoort?

Beantwoord kan worden dat de insteek gericht is op het optimaliseren van diverse processen voor zover dat mogelijk is. De behoefte aan een integrale inhaalslag op alle terreinen zal echter op korte termijn de nodige financiële injectie vergen.

Wat zijn de huidige knelpunten van de werkprocessen tussen de schoolbesturen en de overheid?

Gebrek aan afstemming, wetgeving die niet meer van deze tijd is en op multiple wijze wordt geïnterpreteerd, verantwoordingskaders die niet helder zijn alsook onheldere rollen en verantwoordelijkheden.

Kan de overheid aangeven welke scholen in 2023 aan de beurt zijn voor een groot onderhoud en voor een klein onderhoud?

Conform de planning van de DOW betreft het de navolgende scholen: Prinses Amalia, Scol Basico Dornasol, Scol Preparatorio Washington en Colegio Hilario Angela.

Kan de overheid een lijst aan de Staten doen toekomen over de aantal studenten die naar het buitenland afreizen om verder te gaan studeren? Graag cijfers van de laatste 5 jaren.

Het aantal studenten dat naar het buitenland afreist met een Arubalening is over de afgelopen 5 jaar als volgt:

2017-2018 391

2018-2019	361
2019-2020	376
2020-2021	368
2021-2022	389

Is door de overheid een onderzoek gedaan naar de meest voorkomende uitdagingen waarmee de studenten mee te maken krijgen?

Zo ja, graag de resultaten hiervan aan de Staten doen toekomen.

In vier landen binnen het Koninkrijksverband zijn er vier relevante onderzoeken gedaan naar het studiesucces van onder andere onze studenten. Voor de rapporten wordt verwezen naar de www.ea.aw documenten studiesucces.

Zo niet, wat zijn volgens Directie Onderwijs de meest voorkomende uitdagingen waarmee onze studenten te kampen krijgen? Wat is er gedaan om onze studenten te helpen deze uitdagingen te overkomen?

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

In welke maand start het proces voor aanvraag Arubalening? Wie komen er allemaal in aanmerking voor de Arubalening?

In oktober start de voorlichting voor het proces van aanvraag voor Arubalening. Wie er in aanmerking komen voor de Arubalening is vastgelegd in de artikelen 2 tot en met 5 van het Landsbesluit voorwaarden studielening.

Kan Minister het percentage aangeven van studenten die hun opleiding in Nederland hebben afgerond en de studenten die hun opleiding niet hebben afgerond?

Deze informatie is niet voor handen. De schatting is dat tussen de 30 en 40% van de studenten hun studie afrondt.

Kan Minister aangeven hoeveel studenten tijdens hun eerste studiejaar in Nederland van opleiding switchen?

Hier is in het verleden onderzoek naar gedaan maar op dit moment is dit niet bekend.

E no ta un secreto cu nos pais tin retonan riba area social y cu esaki sigur ta visibel den scolnan tambe.

Ta posibel cu Minister por informa Parlamento cuanto IB'ers tin actualmente

In principe hebben alle basisscholen recht op een IB-er en hebben enkele kleuterscholen een leerkracht die als IB-er optreedt. Verder hebben de EPB scholen ook een IB-er. De exacte hoeveelheid IB-ers wordt bekend gemaakt na de inventarisatie.

Ademas, Minister por informa si tin planes pa expande e cantidad di IB'ers? Si ta si, cu cuanto? Si ta no, dicon no?

Op dit moment wordt, uitgaande van de visie op zorg in het onderwijs, een analyse gemaakt van de zorgactoren die het onderwijs thans heeft en nodig zal hebben.

Minister por duna Parlamento un update con e "Plan Educacional Laboral" ta bayendo?

geantwoord zij dat de Plataforma Ensenansa y labor PEL steeds meer vorm krijgt. Er is een plan van aanpak voor de opzet van dit platform geaccordeerd en daar wordt nu uitvoering aan gegeven.

Fundacionan ta duna / lo por duna charlnan educativo na nos scolnan. Minister por informa si ta bay crea un colaboracion mas estrecho cu e fundacionnan pa asina e studiantenan por ricibi mas charla educativo durante oranan di scol?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

E ta hopi importante pa nos tin trahadoman social apoyando maestronan y muchanan den scolnan:

Ta posibel cu Minister por informa Parlamento cuanto trahador social nos tin pa tur e scolnan na Aruba?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Minister por informa si tin planes pa expande e cantidad di Trahadornan Social pa scolnan na Aruba? Si ta asina, cu cuanto? Si ta no, dicon no? Minister por duna Parlamento un splicacion mas amplio con e promocion y inversion den sporttoerisme lo ta? Sporttoerisme lo ta den samenwerking cu Minister di Toerisme?

Deze vragen zullen gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Minister por splica con lo stimula sportactiviteiten den bario hunto cu IBISA?

Zoals hiervoor reeds werd beantwoord voert IBISA de projecten "Hoben Activo, Hoben Feliz (8-12 jaar)", "Bario Activo", "Nos grandinan Activo (55+)" en "Nos comunidad Activo (18-54 jaar)" uit. Deze projecten zijn reeds enkele jaren gaande in met name San Nicolas, Noord en Santa Cruz. In 2023 zijn de voornemens om "Bario Fit" uit te voeren in samenwerking met FCCA. Het budget wat hiervoor ter beschikking is voor dekking van de salariskosten van sportinstructeurs en huur van locaties betreft voor 2023:

Huur facilidadnan deportivo (goederen en diensten)	Afl.	12.500
Compra material di deporte (goederen en diensten)	Afl.	11.500
Gasto instructors/freelancers (personeelskosten)	Afl.	105.000
Totaal	Afl.	129.000

Weganan Escolar lo continua otro aña? Cuanto e gastonan di e aña aki tabata?

In het dienstjaar 2023 zal de WE nogmaals plaatsvinden. In 2023 zullen er meer sporten aan het programma voor het voortgezet onderwijs worden toegevoegd.

De realisatiekosten (exclusief personeelskosten van IBISA) voor de WE Aruba bedroegen Afl. 172.469,-. De overige onderdelen van het schoolsportprogramma in 2022 betroffen Afl. 53.450,- (goederen en diensten).

Minister por duna un splicacion mas amplio di e toename di 2.5 miyon pa bijzonder basisonderwijs?

De salariskosten van de bijzondere scholen zijn met 10.8 miljoen toegenomen. Dit voornamelijk door het volledig terugdraaien van 12.6% covid korting. De exploitatiekosten dalen met 2.3 miljoen. Dit door correcte berekening van de bedragen en door afname van het aantal leerlingen.

Minister por splica di e situacion na e momento aki di OAA y kico ta e plannan?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Ta posibel cu Minister por informa Parlamento cuanto porciento di GDP lo inverti den enseñansa e aña aki?

Het percentage onderwijsaandeel van het GDP is 4.95%.

Minister por garantisa cu lo trek in e aumento di tarifa di schoolgeld cu ta menasando nos famianan di no por paga un aumento asina aki?

Dienaangaande zij geantwoord dat er met schoolbesturen uitgebreid gesproken wordt over dit onderwerp en vooralsnog werken zij mee aan het zo laag mogelijk houden van de kosten voor de ouders.

Minister, tin algun proyecto pa drecha of pone canchanan deportivo di futbol of baseball cu yerbe artificial y drecha e edificionan deportivo na e bario di Tanki Leendert.

Minister sa cu Tanki Leendert ta e bario cu mas hende ta biba den dje, pero cu practicamente no tin mucho infraestructura ni canchanan di deporte cerca pa ciudadanonan di bario y atletanan por uza.

Den e vision di Minister tin algo presupuesta pa trece cambio den esaki na Tanki Leendert?

Minister por informa Parlamento si ta na altura cu Aurora Kleuterschool ta luchando pa sobrebibi cu e airconan bieu cu nan tin actualmente? Nan cuenta di coriente tabata bin hopi halto y awor cu un aumento di 25% na coriente nan estado financiero ta den hopi peliger. Ki accion rapido Minister por haci pa cambia e situacion alarmante aki y asina alivia e situacion di e muchanan y e maestranan?

Minister por duna nos un update di e avance entre CBN y Fundacion Lotto pa Deporte? Ki dia lo finalisa e firmament di e contract nobo?

Minister, ora e contract nobo wordo firma, cuanto placa mas o menos lo wordo inverti den deporte pa aña 2023?

Minister por duna nos un update si na aña 2023 lo cuminsa pa drecha e schoolnan Reina Beatrix y Juliana School?

Minister por informa si lo haci algo otro cu e dos scolnan aki?

Deze vragen zullen gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Na diferente ocasion a tende Minister bisa cu ta desea pa tur hende sigui studia aki na Aruba. E idea y concepto ta hopi bon. Tin diferente institutonan na reconoci pa Ministerio di Educacion na Hulanda cu tin un presencia y plataforma completamente

online. Tur tipo di persona di diferente edad por sigui diferente nivelnan di studio manera MBO, HAVO, VWO, Bachelors, Masters, y otro Diplomanan riba nivel Universitario. E gastonan di algun di esakinan ta basta abao mientras otronan ta mas caro. Minister su Ministerio tin vision pa incorpora esaki den e vision y maneho actual? Si ta asina, con? Si ta no, dicon no?

Op dit moment is er een beleidswerkgroep bestaande uit beleidsmedewerkers van Directie Onderwijs en directies van de UA en IPA bezig met de uiteenzetting van een beleid voor hoger onderwijs. Bovenstaande ideeën worden daarin meegenomen.

Kan de Minister van Onderwijs en Sport aangegeven of er een kwaliteitszorg komt voor het onderwijs op Aruba?

Het systeem voor kwaliteitszorg in het onderwijs bestaat al. Op dit moment wordt gewerkt aan de benodigde instrumenten om te komen tot data om op grond van deze informatie verbetertrajecten op te zetten.

Kan de Minister van Onderwijs aangeven of er nagedacht is over een basiskwalificatie voor het onderwijs in Aruba?

De basiskwaliteit voor het onderwijs op Aruba wordt, zoals reeds eerder aangegeven, binnenkort besproken en vastgesteld.

Kan de Minister van onderwijs toelichten of er mogelijkheden bestaan om met een openbare Montessorischool te komen?

Op dit moment kent Aruba één openbare school die het Montessorionderwijs aanbiedt.

Ongeacht de prognoses van de CBS van een dalend cijfer met betrekking tot het aantal schoolgaande jongeren op Aruba, kan de Minister aangeven er nog een MAVO/HAVO school komt in Noord? Zo ja, wanneer? Zo nee, waarom niet?

Op dit moment wordt het Schakel College dat MAVO/HAVO/VWO-onderwijs aanbiedt gesubsidieerd door de overheid.

Minister por duna un splicacion mas amplio di e aumento di 2.5 miyon pa bijzonder basisonderwijs?

Hierbij nogmaals zij beantwoord dat de salariskosten van de bijzondere scholen met 10.8 miljoen zijn toegenomen. Dit voornamelijk door het volledig terugdraaien van 12.6% covid korting. De exploitatiekosten dalen met 2.3 miljoen. Dit door correct berekening van de bedragen en door afname van het aantal leerlingen.

Minister por splica di e situacion na e momento aki di OAA y kico ta e plannan?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Ministerie van Arbeid, Energie en Integratie

Per wanneer wil de overheid de Landsverordening Registratieplicht introduceren? Wat zijn de concrete planning?

Geantwoord zij dat het de bedoeling is dat een Landsverordening registratieplicht per 1 april 2023 wordt ingevoerd.

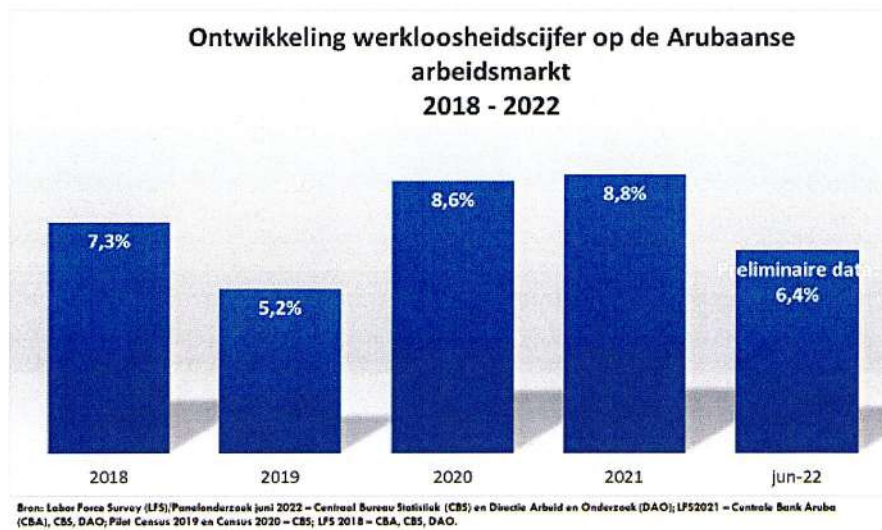
Wat zijn de recentelijke ontwikkelingen en behoeftes op de lokale arbeidsmarkt? Is onderzoek hiernaar gedaan? Hoe wordt hierop ingespeeld?

Recentelijke ontwikkelingen op de lokale arbeidsmarkt:

De data met betrekking tot de laatste ontwikkelingen op de arbeidsmarkt zijn vastgesteld per eind juni 2022. Vanuit preliminaire data, is het werkloosheidscijfer per juni 2022 6.4%. Vergeleken met het werkloosheidscijfer per november 2021 is er een afname van 2.4 procentpunten.

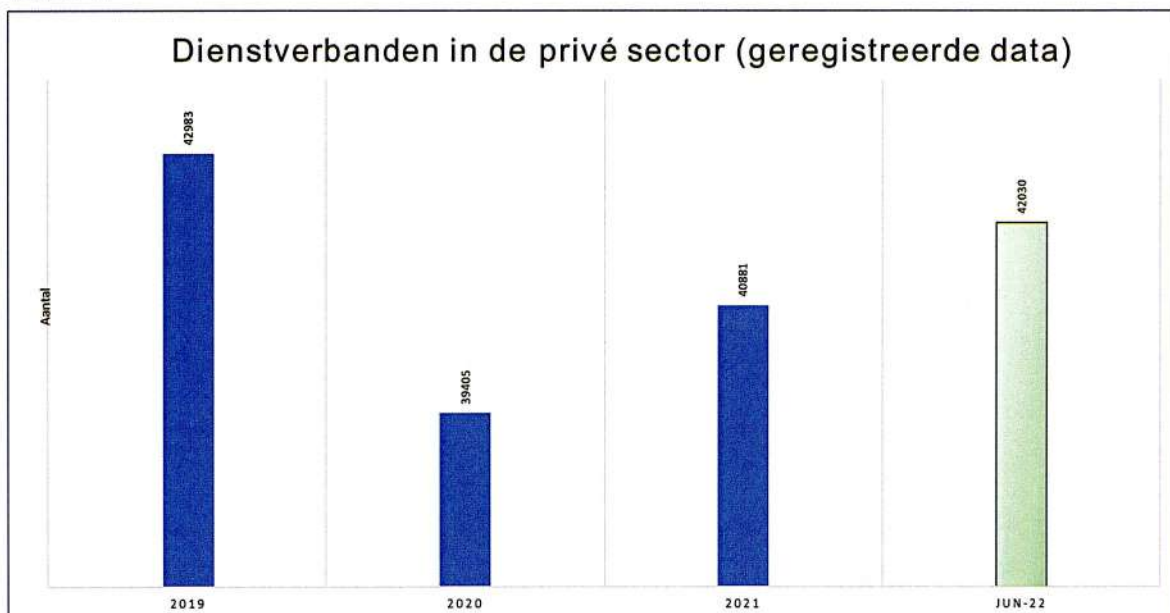
Tabel 1 geeft de ontwikkeling van het werkloosheidscijfer in de jaren 2018 – juni 2022.

Tabel 1



Van de geregistreerde data blijkt het aantal werkenden in de private sector per juni 2022 toe te nemen, vergeleken met het aantal werkenden in de private sector per 31 december 2021 en 31 december 2020. Het totaal aantal werkenden in juni 2022 is 2.2% lager vergeleken met het totaal aantal werkenden per 31 december 2019. Tabel 2 geeft de ontwikkeling van het aantal werkenden (dienstverbanden) in de privésector.

Tabel 2



Bron: Sociale Verzekeringsbank (SVb) data per 31 dec 2019, 31 dec 2020, 31 dec 2021 en 30 juni 2022

Personeelsbehoefte op de lokale arbeidsmarkt:

Alle bedrijven dienen elk jaar een personeelsregister bij de DAO in te dienen. Van de

ontvangen personeelsregisters in 2022² (betreft Personeelsregister 2021-2022) hebben 147 bedrijven aangegeven nieuwe formatieplaatsen te hebben in 2022. Deze 147 bedrijven hadden aangegeven in totaal 1164 nieuwe formatieplaatsen nodig te zullen hebben in het jaar 2022. Tabel 3 geeft aan de behoefte die was aangegeven voor 2022 per sector. De voornaamste functies waarvoor behoefte bestaat zijn housekeeping attendant, schoonmaker, kok, kok-helper, security en waiter. In het jaar 2020 hadden in totaal 128 bedrijven personeelsbehoefte met een totaal van 951 nieuwe formatieplaatsen aangegeven.

Tabel 3. Personeelsbehoefte 2022 aangegeven door bedrijven

Bedrijfstakken (ISIC ³ versie 4.0)	Aantal	%
Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	300	25,8
Bouwnijverheid	259	22,2
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	133	11,4
Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	111	9,5
Informatie en communicatie	92	7,9
Winning van delfstoffen	73	6,3
Vervoer en opslag	67	5,8
Financiële instellingen	29	2,5
Overige dienstverlening	28	2,4
Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	20	1,7
Landbouw, bosbouw en visserij	16	1,4
Onderwijs	14	1,2
Verhuur van en handel in onroerend goed	13	1,1
Gezondheids- en welzijnszorg	6	0,5
Cultuur, sport en recreatie	3	0,3
Totaal	1164	100

Bron: DAO - Personeelsregister 2021-2022

Tevens is de DAO in gesprek met stakeholders in de toerisme sector om de personeelsbehoefte te bepalen van de nieuwe hotelprojecten die volgens planning vanaf 2023 operationeel zullen zijn en andere hotels die in 2024 operationeel zullen zijn.

“Dialogo Tripartiet Social Laboral (DTSL): kan de overheid een update hiervan geven?”

- Het concept formatie rapport is aangeleverd bij DRH, zodoende DRH hier haar advies over kan geven en het traject van formalisering kan worden voortgezet.
- DTSL is onder andere als instrument gebruikt voor het organiseren van een informatieve sessie met werkgevers en werknemers aangaande de uitkomsten van de

² In het jaar 2022 heeft rond 31% van alle bedrijven met personeel op de arbeidsmarkt een Personeelsregister ingeleverd bij de DAO.

³ International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC)

onafhankelijke onderzoeken over de punten E1 en E4 in het landspakket.

- c. Het kantoor van DTSL is aangepast om zodra het formeel ingesteld is, hier een functionerend bureau van te maken, welke alle partners zullen voorlichten, informatie delen en betrekken bij mogelijke vraagstukken over de problematiek en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het sociaal veld.

Wat is de stand van zaken met betrekking tot de Arbowetgeving?

Het ontwerp-landsverordening ARBO is door de ministerraad naar de Directie Wetgeving en Juridische Zaken (DWJZ) doorgestuurd voor verdere afhandeling. Er moet nog gekeken worden of de invoering daarvan gefaseerd kan geschieden.

Hoge jeugdwerkloosheidscijfer: Gedurende de jaren is gebleken dat deze groep jongeren moeilijk aan een baan geholpen kunnen worden en ook niet terug in de schoolbanken geplaatst kunnen worden. Is er onderzoek gedaan naar de redenen?

Beantwoord zij dat het jeugdwerkloosheidscijfer in november 2021 19.1% was en volgens preliminaire data was het cijfer in juni 2022 16,5%. Dit betekent een afname van 2.6 procentpunten. In tabel 4 wordt de ontwikkeling van het jeugdwerkloosheidscijfer in 2018 – 2022 weergegeven.

Tabel 4. Ontwikkeling jeugdwerkloosheidscijfer 2018 – 2022

	2018	2019	2020	2021	Preliminaire data Juni 2022 (Range)
Jeugdwerkloosheidscijfer (in%)	16,2	16	25,9	19,1	16,5%

Bron: DAO, CBS, CBA – LFS 2018; CBS - Censo 2020 en Pilot Censo 2019; DAO, CBS, CBA – LFS 2021

De groep jongeren werd in de Covid-19 periode sterk beïnvloed. Een grote groep jongeren is werkzaam als uitzendkrachten en deze doelgroep werd als eerste naar huis gestuurd gedurende de pandemie. Volgens een (thesis)onderzoek (*The perception of unemployment youth in the labor market of Aruba – June 2020*) blijkt dat bij jongeren die de arbeidsmarkt betreden vaak geen direct aansluiting is met de vraag op de arbeidsmarkt, waardoor er een mismatch is in de gevraagde vs de aangeboden vaardigheden en de jongeren hebben vaak geen werkervaring.

Wat zijn de kenmerken van deze groep? Kan de Minister informeren hoe hij deze groep werklozen in het arbeidsproces gaat re-integreren?

Via het platform “Aruba Kier Traha” en Enseñansa pa Empleo (EpE) worden programma’s opgesteld om de jongeren zoveel mogelijk voor te bereiden voor werk en te begeleiden in het traject om aan een baan te komen. Ook Directie Onderwijs is bezig meer opleidingen te introduceren en cursussen te bieden vanuit het beroepsonderwijs.

Kan de Minister aangeven wat zijn de verwachting voor wat betreft het benodigde personeel in 2023 op Aruba?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Hoeveel personen zijn momenteel werkeloos? Wat is de samenstelling van deze groep?

Dienaangaande zij opgemerkt dat volgens de Labor Force Survey (LFS) 2021 er per november 2021 in totaal 4836 werklozen op de arbeidsmarkt zijn. Deze kunnen als volgt worden onderverdeeld in geslacht en leeftijdsgroepen.

Tabel 5. Werklozen op de arbeidsmarkt per november 2021

leeftijdscategorie	Mannen	Mannen (%)	Vrouwen	Vrouwen (%)	Totaal	Totaal (%)
15-19	138	6,4	204	7,6	342	7,1
20-24	190	8,8	282	10,5	472	9,8
25-29	351	16,3	420	15,6	771	15,9
30-34	189	8,8	307	11,4	496	10,3
35-39	225	10,5	264	9,8	489	10,1
40-44	101	4,7	267	9,9	368	7,6
45-49	208	9,7	275	10,2	483	10,0
50-54	226	10,5	192	7,1	418	8,6
55-59	171	8,0	252	9,4	423	8,7
60-64	237	11,0	147	5,5	384	7,9
65+	111	5,2	79	2,9	190	3,9
	2147	100,0	2689	100,0	4836	100,0

Bron: DAO, CBS, CBA – LFS 2021

Kan de Minister aangeven hoeveel vacatures in 2022 bij de DPL zijn geregistreerd?

Verwezen zij naar de navolgende tabel.

Soort vacature	Vacaturemeldingen	Vacature formatieplaatsen
	2022	2022
Normale	723	1200
Open	88	172
Totaal	811	1372

Bij hoeveel van deze meldingen kon de Job center met succes bemiddelen?

Verwezen zij naar de navolgende tabel.

Resultaat verwijzing positief van alle werkzoekenden incl. bijstand- trekkers	Totaal verwijzingen & positieve bemiddeling
	2022
Verwijzingen	488
Positief resultaat	140

Graag ontvangt de Staten een overzicht van het aantal bijstandtrekkers en werklozen die in 2022 geholpen zijn.

Verwezen zij naar de tabel in het antwoord op de voorgaande vraag. Het overgrote gedeelte van de doorverwezen werkzoekenden bestond uit bijstandtrekkers.

Hoeveel mensen staan momenteel bij de Job center geregistreerd als werkzoekenden?

Verwezen zij naar de navolgende tabel.

Datum inschrijving 2022 t/m September

Status	To- tal
Actief Werkloos Werkzoekende	834
Actief WW-SOZA	103
Totaal werkloos werkzoekende	937

Hoeveel vacaturemeldingen zijn er in 2022 gedaan door de werkgevers?

Verwezen zij naar de navolgende tabel.

Soort vacature	Vacaturemeldingen	Vacature formatieplaatsen
	2022	2022
Normale	723	1200
Open	88	172
Totaal	811	1372

Minimumloon. Kan de Minister aangeven of van plan is deze te gaan verhogen? Wat is momenteel het inflatiepercentage?

Het voornemen is om het minimumloon per 1 januari 2023 te verhogen. Momenteel wordt het traject doorlopen waar de nodige adviezen worden gevraagd.

Het inflatiepercentage (het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie) van augustus dit jaar (2022) is met 7.7% gestegen in vergelijking met augustus van het voorafgaande jaar.

Het gemiddelde inflatiepercentage voor het jaar 2022 is 4.3%.

Tabel 6. Inflatiepercentage 2019 - 2022

	2019	2020	2021	2022
End of period inflation (Last 12months)	4.1	-2.5	1.4	7.7
Period average inflation (Last 24 months)	4.1	0.9	-1.1	4.3

Bron: CBS

Kan de overheid aangeven of er speciale aandacht zal worden geschonken aan een programma om de arbeidsproductiviteit te vergroten. Zo ja, graag uitleg. Daarnaast aangeven hoe de implementatie ervan gemonitord zal worden en of succesindicatoren bepaald zijn.

Uit literatuuronderzoek blijkt dat verschillende factoren zoals arbeidsvoorwaarden (loon, arbeidsduur, werktijden, vakantie etc.), werkomgeving, work-life balance invloed hebben op de arbeidsproductiviteit van werknemers. De DAO streeft ernaar om in het jaar 2023 een onderzoek te verrichten naar de werkfactoren die volgens de werkgevers van invloed zijn op de arbeidsproductiviteit van werknemers. Aan de hand van de resultaten zullen gerichte beleidsvoorstellen worden opgesteld.

Ook zal met de invoering van de Arbowet, de arbeidsomstandigheden van de werk-

nemers worden verbeterd, waarbij verwacht wordt dat dit een grote bijdrage zal leveren aan de arbeidsproductiviteit van werknemers.

Kan de overheid aangeven hoe groot de groep is die maandelijks een minimumloon verdienen? En in welke sector ze werkzaam zijn, man/vrouw/leeftijd?

Hierop kan het volgende worden beantwoord. Vanuit geregistreerde data blijkt dat de groep die maandelijks een minimumloon verdient 5.7% is van de totale dienstverbanden aanwezig op de Arubaanse arbeidsmarkt. Het betreft rond 2400 dienstverbanden. De top vijf bedrijfstakken met de meerderheid in aantal minimumloners zijn restaurants (20%), supermarkten (8.8%), groot- en kleinhandel (5.8%), schoonmaakbedrijven (5.5%), hotels (3.3%) en constructie (2.8%). Er is wel een grote groep dienstverbanden die minder dan het minimumloon verdienen (15.9%). Echter, deze groep is vastgesteld aan de hand van data bij diverse instellingen (waaronder de SVB) is vergaard, waarbij nog altijd salarissen zijn geregistreerd ter hoogte van het 'oude' minimumloon en in hun systeem niet is aangepast terwijl deze in de praktijk waarschijnlijk wel zijn aangepast.

Arbeidsgeschillen en -bemiddeling. Wat zijn de concrete plannen voor wat betreft het beter en effectiever uitrusten van deze afdeling?

De concrete plannen voor wat betreft het beter en effectiever uitrusten van de afdeling BAG zijn:

- Formatieplaatsen binnen de afdeling BAG moeten op niveau ingevuld worden en blijven (het voorkomen van personeelstekort voor een te lange periode);
- Interne cursus en workshops voor de bemiddelaars en de administratieve medewerkers, zoals cursussen die de kennis, efficiëntie en kwaliteit van hun werk kan verhogen;
- Standaardisatie van interne/ externe formulieren, brieven, adviezen en het bijhouden van jurisprudenties;
- Periodieke werkoverleggen om o.a. casussen en de arbeidswetgeving te bespreken met juristen DAO;
- Moderne gedigitaliseerde registratiesysteem (Click-Up). Het is van hoog belang om zoveel mogelijk digitalisatie van casussen mogelijk te maken binnen BAG en tevens het effectief en actueel kunnen monitoren van de uitgevoerde werkzaamheden (workflow);
- Dit registratiesysteem zal ondersteunen in het (op tijd) signaleren of consultants hun conflicten met succes afronden of niet. Dit zal ook helpen met de signalering van moeilijke bedrijven en eventuele doorverwijzing hiervan aan andere afdelingen

binnen de DAO en of aan derde instanties;

- Teambuilding activiteiten ter versterking van de samenwerking tussen collega's BAG en andere afdelingen binnen de DAO.

Is de Minister bekend met het feit dat veel werknemers die conflict op het werk hebben met moeite naar DAO gaan? Redenen die aangegeven worden zijn bijvoorbeeld: ze vinden dat DAO meestal de kant van de werkgever kiest, ze ondervinden dat bij indiening van klacht bij de DAO de situatie op de werkvloer tussen hen en de werkgever slechter wordt en de probleemsituatie niet echt wordt opgelost. Hoe denkt de Minister deze problematiek aan te pakken?

De minister is inderdaad op de hoogte van deze problematiek. Er is een speciale commissie benoemd met participatie van een afgevaardigde van het bureau van de minister en stafleden van de DAO om de organisatie op korte termijn door te lichten, met het oog op een efficiëntere dienstverlening naar de klant toe en de benoeming binnen de organisatie van een PR- manager die belast zal zijn met de voorlichting over de arbeidswetgeving en -beleid naar het grote publiek toe.

Hoeveel conflicten zijn in 2022 door deze afdeling geregistreerd, hoeveel zijn succesvol afgehandeld en hoeveel niet?

Van januari 2022 tot en met augustus 2022 zijn er 1064 nieuwe cliënten bij de balie BAG geregistreerd. Naast de nieuwe cliënten zijn er ook 380 repeat-clieñten geregistreerde bij de balie BAG.

Van januari 2022 tot en met augustus 2022 zijn er 4705 telefoongesprekken en 1754 e-mails geregistreerd.

De gesprekken via telefoon en de correspondenties via e-mail die gehouden worden met cliënten van Arbeidsgeschillen, worden verdeeld in zes thema's; bemiddeling, berekening, getuigschrift, informatie, ontslag en overige.

Via ons registratiesysteem is het moeilijk om actueel te kunnen monitoren hoeveel conflicten succesvol afgehandeld zijn en hoeveel niet.

Van januari 2022 tot en augustus 2022 zijn er in totaal 20 ontslagaanvragen ingediend.

Verhogen participatie van de lokale bevolking aan de arbeidsmarkt. Hoe is de Minister van plan de participatie te verhogen?

Vooropgesteld zij dat het uitgangspunt van het vreemdelingen- en integratiebeleid is dat allereerst lokale arbeidskrachten ter vervulling van de beschikbare arbeidsplekken

op de arbeidsmarkt worden geplaatst. In samenwerking met het bedrijfsleven zal EpE doelgerichte cursussen aanbieden ter her-, bij of omscholing zodat de behoefte van de arbeidsmarkt beter kan worden afgestemd op de bestaande vraag.

Volgens LFS 2021 was de participatiegraad in november 2021 61,3%, welke een stijging laat zien vergeleken met het voorgaande jaar. In 2020 was de participatiegraad 53,3%.

Op welke doelgroepen zal de aandacht gericht worden (inactieve (jonge/alleenstaande) vrouwen/bijstandtrekkers/jongeren/drop-outs)?

De minister belast met arbeid, zal zich door middel van de Plataforma Aruba Kier Traha in principe op de gehele beroepsbevolking richten. Echter zullen er eveneens bepaalde doelgerichte programma's en cursussen worden aangeboden, gericht op verschillende doelgroepen, waaronder de inactieve jongeren/ (jonge) vrouwen en personen met beperkingen die wel (gedeeltelijk of voor bepaalde functies) arbeidsgeschikt zijn.

Kan de Minister aangeven wat het gemiddelde aanbod vanuit het onderwijs per terrein per jaar is?

De cijfers van de geslaagden in het beroepsonderwijs van het jaar 2020 en 2021 zijn nog niet uit. De Universiteit van Aruba heeft in totaal 792 studenten in het jaar 2020, onderverdeeld in 5 faculteiten. In 2019 was het aantal 730 en in 2018 720 studenten. In 2020 waren in totaal 207 studenten afgestudeerd, in 2019 180 studenten en in 2018 161 studenten.

Deze groep afgestudeerden is een deel van het aanbod vanuit het onderwijs aan de arbeidsmarkt. De cijfers van 2021 zijn nog niet bekend.

Zijn er cijfers en informatie beschikbaar over de verschillende doelgroepen die momenteel werkzoekende zijn? Hoeveel drop-outs, onderwijsuitstroom met of zonder diploma's, inactieve jongeren, jonge professionals?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Bestaan er informatie over de banen die vrij komen als gevolg van werknemers die met pensioen gaan? Hoeveel banen kwam in 2022 vrij en zullen in 2023 vrijkomen? Hoe zal de overheid hierop inspelen?

Beantwoord zij dat per 31 december 2021 14.4% van de werkende bevolking in de private sector 60 jaar of ouder waren. In de komende jaren zal deze groep de pensioenleeftijd bereiken. Dat betekent niet dat ze met werken stoppen. Maar deze groep werkenden moet in de komende jaren vervangen worden door andere (jongere) werknemers.

De grootste groep van 60-plussers werkt in de bedrijfstak hotelsector (17.3%), gevolgd door de bedrijfstak Schoonmaak (6.2%), Restaurants (5.8%) en Bewakingsdienst (5.1%).

Toelating. Kan de overheid aangeven hoeveel positief advies in 2022 zijn gegeven? En hoeveel zijn afgewezen?

In 2022 zijn er 514 positief advies bij de DPL gegeven.

In 2022 zijn er 77 negatief advies bij de DPL gegeven.

Kan de Minister aangeven hoeveel van deze positieve adviezen uiteindelijk in een werkvergunning is geresulteerd?

Verwezen zij naar de navolgende tabel.

Count of CRVNr		Column Labels		
Row Labels		Inwilligen	Weigeren	Grand Total
2020		9487	2365	11852
2021		10667	1720	12387
2022		8048	1092	9140
ANIMEERPERSON		297	27	324
ARBEID IN LOONDIENST		1575	252	1827
BIJZONDERE BAND MET ARUBA		348	70	418
EVENEMENT		70		70
GEPENSIONEERDE		70	2	72
GEZINSHERENIGING		1435	239	1674
GEZINSVORMING		1141	146	1287
HUISHOUDELIJK		826	228	1054
KORTLOPENDE PROJECTEN		1		1
RENTENIER		389	13	402
SPORT		17	3	20
STAGIAIRE		38	3	41
STUDIE		91	3	94
VERGUNNING ONBEPAALE TIJD		275	1	276
VERKLARING NIET VAN TOEPASSING (ART. 1)		220	9	229
VERKLARING VAN RECHTSWEGE (ART. 3)		965	31	996
VOORTGEZET VERBLIJF		227	34	261
ZELFSTANDIGE ONDERNEMER		63	31	94
Grand Total		28202	5177	33379

Kan de Minister aangeven voor wat welke soort functies uitzonderingen worden gegeven? Hoeveel uitzondering is gegeven in 2022?

In 2022 zijn er 191 uitzonderingen bij de DPL gegeven.

Investeerder	31
Vertrouwenspersoon	66
Gespecialiseerde functie	94

Wat is het beleid van de Minister voor wat betreft eerste aanvragen? Wordt er rekening gehouden met het feit dat in sommige gevallen de benodigde arbeidskracht niet lokaal gevonden kan worden?

Verwezen zij naar de navolgende beleidsinstructies.

Beleidsinstructie 11 december 2020 tot en met 18 augustus 2022.

Er worden geen advies toelating arbeidsmarkt verleend ten behoeve van eerste aanvragen voor vergunningen tot tijdelijk verblijf met toestemming om te werken, met uitzondering van aanvragen vallende onder de uitzonderingscategorieën vallende onder het DPL-beleid en/of "promising sectors".

Beleidsinstructie per 19 augustus 2022.

Alle eerste aanvragen voor vergunning tot tijdelijk verblijf, ongeacht hun doel van verblijf worden in behandeling genomen en afgehandeld conform de thans gangbare beoordelingen beslissingsprocedure en met inachtneming van de vigerende beleidsvoorschriften en de geldende wet- en regelgeving.

Hoelang duurt de toetsing van een vergunningsverzoek (toetsing arbeidsmarkt)?

Op grond van het huidige DPL-beleid wordt een vacature drie (3) weken getoetst aan de lokale arbeidsmarkt. Daarna heeft de Afdeling advies toelating arbeidsmarkt drie (3) weken om een advies uit te geven.

En het proces bij de DIMAS?

De behandelingstermijn voor de DIMAS is wettelijk geregeld in artikel 7 van de LTU. Het gaat hier om zes weken met de mogelijkheid van verlenging van vier weken.

Factoren die in de praktijk bijdragen tot een overschrijding van voornoemd termijn, zijn onder meer:

- Erkenning van Petitie recht: en hiermede gepaard het accepteren van indiening van onvolledige aanvragen
- Het afwachten op ambtelijke adviezen (waaronder DIMP)

- Het niet aantreffen van garantstellers thuis voor het verrichten van controle verblijf huishoudelijk personeel
- Afhankelijke vergunningsaanvraag, waarvan de garantsteller wegens hierboven genoemde factoren vertraging heeft opgelopen
- Uitblijven van goedkeuring (digitale ondertekening) door de Minister van afwijzende beschikkingen.

Hoeveel toetsingsverzoeken zijn er in 2020 en 2022 ontvangen? Op wat voor soort aanvragen hadden ze betrekking? En hoe luidde het eindadvies? Graag de cijfers.

In 2020 zijn er 2784 toetsingsverzoeken ingediend, waarvan 783 “normale” procedure en 2001 vrijstellingen betroffen. De aanvragen hadden betrekking op eerste, verlenging, wijziging en vrijstelling.

In 2022 zijn er 1845 toetsingsverzoeken ingediend, waarvan 615 “normale” procedure en 1230 vrijstellingen betroffen. De aanvragen hadden betrekking op eerste, verlenging, wijziging en vrijstelling.

Het eindadvies in 2022:

Positief		Negatief	
Eerste (1st)	123	Eerste (1st)	48
Verlenging (VL)	290	Verlenging (VL)	16
Wijziging (WZ)	101	Wijziging (WZ)	13

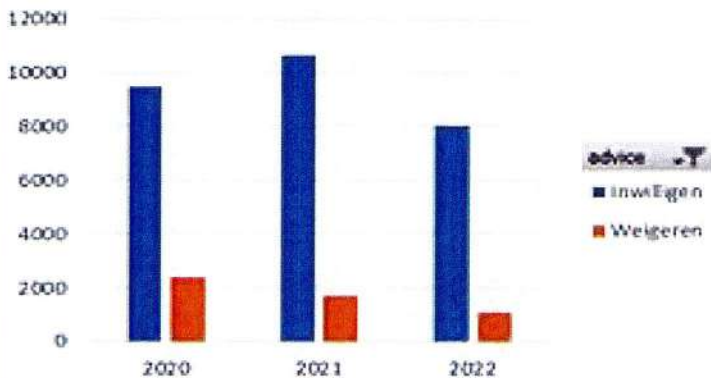
Welke waren de top 5 werkvergunning die in 2022 zijn afgegeven? En hoeveel ervan zijn afgegeven? Kan de overheid aangeven hoeveel werkvergunning totaal in 2022 zijn afgegeven?

Verwezen zij naar de navolgende tabellen.

Statistiek Requests 2020-2022

Count of CRVNr	Column Labels		
Row Labels	Inwilligen	Weigeren	Grand Total
2020	9487	2365	11852
2021	10667	1720	12387
2022	8048	1092	9140
Grand Total	28202	5177	33379

Count of CRVNr



Years

Row Labels	Inwilligen	Weigeren	Grand Total
2020	4695	1350	6045
2021	5228	883	6111
2022	4400	585	4985
ANIMEERPERSON	297	27	324
ARBEID IN LOONDIENT	1575	252	1827
Directeur	13	2	15
Directeur (5 jr.)	1		1
Echtgenoot(e) Categorie B onderdeel 1	313	12	325
Echtgenoot(e) Categorie B onderdeel 3	9		9
Geregistreerd partner Categorie B onderdeel 1	2	1	3
Geregistreerd partner Categorie B onderdeel 3	1		1
Protocol	116	1	117
Regulier	1074	225	1299
Sportbeoefenaar	1		1
Vertrouwenspersoon	45	11	56
EVENEMENT	70		70
Categorie B (Korte Periode)	70		70
HUISHOUDELIJK	826	228	1054
Inwonend personeel	822	228	1050
Uitwonend personeel	4		4
KORTLOPENDE PROJECTEN	1		1
SPORT	17	3	20
STUDIE	91	3	94
VERGUNNING ONBEPAALE TIJD	275	1	276
VERKLARING NIET VAN TOEPASSING (ART. 1)	220	9	229
VERKLARING VAN RECHTSWEGE (ART. 3)	965	31	996
ZELFSTANDIGE ONDERNEMER	63	31	94
Investeerder	62	31	93
Investeerder (3 jr.)	1		1

Kan de overheid aangeven hoe het proces die door Eagle LNG doorlopen moet worden verlopen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Hoe ver zijn ze? Wat zijn de perspectieven?

Beantwoord zij dat de RDA momenteel in het eindstadium van de onderhandelingen met Eagle zijn aangaande de huurovereenkomst met betrekking tot de locatie.

Minister por duna Parlamento un splicacion mas amplio di e plannan concreto cu Minister tin pa cu Enseñansa pa Empleo?

Hierop kan het volgende worden beantwoord.

- a. Het is van groot belang in de ontwikkeling van onze (beroepsbevolking) dat het instituut Enseñansa pa Empleo na 34 jaar eindelijk wordt geformaliseerd. Hiervoor wordt samengewerkt met de DRH om zodoende adequaat en met een blik op de toekomst te werken aan een spoedige doch effectieve formalisering;
- b. Het huidige personeel heeft de afgelopen weken (gedurende de maanden juli, augustus en september) enkele cursussen gevolgd ter voorbereiding op digitalisering en optimalisering van de klantenservice van EpE aan het publiek;
- c. In samenwerking met het bedrijfsleven en het platform “Aruba Kier Traha” zullen cursussen worden ontwikkeld en aangeboden om op deze manier op een redelijk efficiënte wijze tegemoet te kunnen komen aan de behoefte van een aantal sectoren op de arbeidsmarkt (met name Hospitality);
- d. Het streven is om via deze nieuw te ontwikkelen cursussen oude beroepen in een nieuw meer doelgerichte en geactualiseerde vorm worden aangeboden (het uitoefenen van een beroep stimuleren en bepaalde functies hun waarde teruggeven);
- e. Met name de nieuwe cursussen welke worden aangeboden in samenwerking met het bedrijfsleven zullen een aantal nieuwe facetten kennen zoals “Engels op de werkvloer” en zal tevens ook aandacht gegeven worden aan “soft skills”;
- f. Onderzoeken of er internationale samenwerking mogelijk is voor het aanbieden van kortlopende (geaccrediteerde) beroepscursussen.

Cua ta e cursonan cu lo wordo brinda y pa cua grupo di meta?

Verwezen zij naar de navolgende tabel.

	Cursussen 2022/2023 EPE
1	Nederlands Beginners 1
2	Nederlands Beginners 2
3	English Level A1 Beginners
4	English Level A2 Elementary
5	Papiamento 1
6	Papiamento 2
7	Supervisory Management 1
8	Sales & Marketing 1
9	Arbeidsrecht in de praktijk
10	Inleiding Arbeidsrecht 2
11	Office Skills
12	Human Resource
13	Customer Service
14	Manicure/Pedicure Basico
15	Manicure/Pedicure Intermediate
16	Event Planning
17	Basiskennis Boekhouden 1
18	Basiskennis Boekhouden 2
19	Basiskennis Calculatie
20	Computer Beginners
21	Excel Advance
22	Bartender
23	Waiter
24	Klein Vaarbewijs
25	Agricultura/Horticultura
26	Dealer

Enseñansa pa Empleo richt zich op eenieder die geïnteresseerd is in her-, bij- en/of omscholing. Er wordt geen onderscheid gemaakt, zolang de bereidheid er is van de cursist om iets nieuws (bij) te leren. EPE is er niet alleen voor het individu, maar ook voor groepen van bedrijven en of overheidsdiensten waar op maat een cursus voor kan worden ontwikkeld.

Con a sigui cu e curso "Mind Set"?

De cursus 'Mindset Reset' is gedurende het eerste semester van 2022 aan een totaal van 115 cursisten "kosteloos" geboden en gegeven. Diegene welke zich hadden aangemeld via de website van "Aruba Kier Traha" zijn allemaal in de gelegenheid gesteld om deze cursus te volgen.

Den DAO tin un aumento di 1.102.400 florin den gastonan compara cu 2022. Minister por duna mas splicacion pa e motibo di e aumento aki den e departamento?

De verhoging in de begroting van het jaar 2023 van DAO vergeleken met de begroting van het jaar 2022, is te vinden in de kostensoorten 4100, 4200 en 4700.

Kostensoorten 4100 en 4200 worden begroot gebaseerd op het payrollstelsel van de maand van februari 2022 (waar DAO een personeelsbestand heeft van 50 FTE's en 1 vutter).

In 2023 is er een verhoging in deze posten aangezien de overheid de tijdelijke inkorting op de salarissen van de ambtenaren heeft ingetrokken en de salarissen met 12.6% zijn toegenomen. Dit is een deel van de toename op de begroting van de DAO.

De toename in de kostenplaats 4700, heeft te maken met de doorberekening van de kosten van de DIA (kostensoort 4702). In het jaar 2022 is er een raming van Afl. 700,= op deze post opgevoerd terwijl de DIA de DAO doorbelast met een bedrag van ongeveer Afl. 21.500,= per maand. In de begroting van 2023 is er wel rekening gehouden met dit bedrag.

MIDDELEN (in Afl. 1000)	2022	2023	Δ	Δ-%	2024	2025	2026	2027
8312 Retributies en leges	50	17	-33	-66%	17	17	17	17
8300 Retributies, leges & rechten	50	17	-33	-66%	17	17	17	17
Totaal:	50	17	-33	-66%	17	17	17	17

• **Directie Arbeid en Onderzoek**

De kosten van de DAO bedragen Afl. 5.179.700 en betreft een verhoging van Afl. 1.102.400 oftewel 27% ten opzichte van 2022.

BEGROTING (in Afl. 1000)	2022	2023	Δ	Δ-%	2024	2025	2026	2027
4100 Personeel	2,743	3,452	709	26%	3,452	3,452	3,452	3,452
4200 Werkgeversbijdragen	801	935	134	17%	935	935	935	935
4300 Goederen en diensten	469	469	0	0%	469	469	469	469
4700 Bijdragen en afschrijvingen	64	323	259	405%	323	323	323	323
Totaal:	4,077	5,180	1,102	27%	5,180	5,180	5,180	5,180

Minister por duna nos un update riba refinaria y otro proyectonan industrial cu kier a pone riba e tereno di RDA?

Samen met de evaluatiecommissie van de RDA vindt thans de evaluatieprocedure plaats van de 'short list' van gegadigden die hun interesse in de reactivering van de raffinaderij of andere projecten op het terrein hebben bekendgemaakt, waarna een rapport zal worden opgesteld en doorgestuurd worden naar de aandeelhouders per eind oktober 2022.

Tin algun complicacion cu e diferente assessment cu Eagle LNG mester haci pa por cuminsa construi den e ultimo cuartaal aki di aña?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Minister por informa Parlamento pa ki tempo e parke di molina di biento mester keda cla?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Minister despues di un año ainda DIMAS tin hopi problema. Pa ki tempo ciudadanonan por spera cu nan permisonan por wordo procesa y keda cla den e tempo prometi di 3 siman?

Er vindt momenteel een ICT audit scan plaats op verzoek van het ministerie om met aanbevelingen te komen met betrekking tot verbetering van de werkprocessen, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van het aanpassen van de wettelijke termijnen. Investerings in ICT en ICT- personeel dienen te geschieden, welke zullen worden vastgesteld aan de hand van het rapport, alsmede afspraken tussen de diensten voor nacontroles in verband met het bereiken van de beoogde proces-efficiëntie bij met name afhandeling van aanvragen. Project "onboarding" is gaande en wordt in de komende maanden afgerond (projectmatig).

Minister, con por ta cu tin tanto oficina cu tramita permisonan y cu ta keda cla prome cu Dimas, mientras ta Dimas mes ta procesa e permisonan aki di tramitadonan?

Zowel het ministerie van Arbeid, Energie en Integratie als de DIMAS stimuleren aanvragers en belanghebbenden om zelf hun aanvragen in te dienen bij de DIMAS. De DIMAS heeft in het kader hiervan een website in drie talen en biedt de mogelijkheid om via gratis e-forms (die via de website beschikbaar zijn en gedownload kunnen worden) de vergunningsaanvragen bij de DIMAS in te dienen.

Alhoewel herhaaldelijk en op diverse wijzen aan belanghebbenden en vergunningsplichtigen is verzocht de aanvraagprocedure zelf te doorlopen is niet zelden het geval dat zij, vanwege de complexiteit van de procedure, dat liever uitbesteden omdat zij zich zodoende beter bijgestaan voelen, wat een misverstand is, althans niet zo hoort te zijn.

Minister por informa Parlamento cua ta e plannan concreto cu ta tumando pa drecha DIMAS y hacie un departamento eficiente, optimal y efectivo?

Beantwoord zij dat er thans gewerkt wordt aan de invoering van een integraal reorganisatieplan van DIMAS met als doel het efficiënter en effectiever functioneren en optimaliseren van de DIMAS. Ook wordt er getracht om, door middel van het aanbrengen van verbeteringen aan het portaal SIRSA, procesefficiency te bewerkstelligen, en om betere uitvoering te geven niet alleen aan het gangbare beleid doch ook aan de voorgenomen wijzigingen daarin.

Minister por duna Parlamento un rapport den cual ta delinea cuanto desempleo tin awor?

Het rapport "Resultaten Arbeidskrachtenonderzoek 2021 – Mei 2022" geeft aan de resultaten van de kernindicatoren (inclusief het aantal werklozen) per november 2021. De presentatie Preliminaire resultaten Arbeidskrachtenonderzoek Juni 2022 geeft aan de preliminaire resultaten van de Arbeidskrachtenonderzoek die in juni 2022 is verricht. De definitieve resultaten zullen eind oktober 2022 bekend zijn. Deze zullen, terstond na bekendmaking, worden gedeeld.

Minister por informa Parlamento kico tin di berdad tras di e expresion di 'lo legalisa tur ilegalnan'?

Vanuit diverse arbeidssectoren is aandacht gevraagd voor de verwachting, met name gezien de recente en toekomstige ontwikkelingen op gebied van economische investeringen, dat de bestaande vraag naar arbeidskrachten op de arbeidsmarkt zal stijgen in de komende periode. Het is de wens om proactief hierop te reageren, en uitgangspunt is dat allereerste 'lokale' arbeidskrachten (waaronder mede vallen vergunningsplichtigen die reeds in het bezit zijn van verblijfsvergunningen voor onbepaalde tijd) in aanmerking komen. Echter, in geval de vraag groter blijkt te zijn dan het aanbod van lokale arbeidskrachten, vooreerst de gelegenheid zal worden geboden aan de groep 'ongedocumenteerden', die zich reeds op het eiland bevindt en kan aantonen een offerte (werkaanbod) te hebben ontvangen van een werkgever, om toe te treden tot de arbeidsmarkt, werkvergunning te krijgen en zodoende de verblijfsstatus te legaliseren, en alsdan deel te gaan vormen van het reguliere circuit.

Ministerie van Financiën en Cultuur

Despues di e pandemia di COVID-19 ta obvio cu Aruba su nivel di debe ta mas preocupante cu nunca sigur despues cu pa añanan e debe a subi desproporcionalmente. Ta indica den e toelichting cu un manera cu lo por cumpli cu normanan y trece alivio

na e debe pa yega bek na un finansas publico sano y sostenibel atrobe por ta cu e sosten di Hulanda door posibilidad di re-financiamiento y / of kwijtschelding completo of parcial.

Gobierno di Aruba a cuminsa cu acercamento tocante e dos temanan aki?

Si ta asina, por brinda informacion tocante e resultado di acercamento?

Si ta no, por splica dicon no a haci esaki ainda?

Ten aanzien van de deze vragen kan het volgende worden beantwoord. Nederland en Aruba communiceren nog steeds met elkaar over deze twee items, doch een besluit is nog niet genomen. Via een RAft zal Aruba bijvoorbeeld eventueel via Nederlandse inschrijvingen aan goedkoop kapitaal kunnen komen voor Landsinvesteringen. Dit is wel een optie dat nu op tafel ligt.

Si no ricibi e sosten di Hulanda, Gobierno tin otro idea con pais Aruba lo por baha e peso di interes riba su presupuesto? Si ta asina, Gobierno lo por comparti e ideanan aki cu Parlamento?

Hierop kan het volgende worden geantwoord. Indien Nederland Aruba niet bijstaat bij herfinancieringen, dan zal Aruba financiering zoeken via de internationale kapitaalmarkt, met als gevolg dat de rentelasten enigszins verlaagd kunnen worden, doch niet met de rentevoordelen en of -besparingen via lopende Nederlandse inschrijvingen van $\leq 2\%$. De rentelasten blijven dan onderhevig aan de commerciële prijzen, en zullen daarmee ook bewegen.

Con leu ta cu cambio di ley di BBO, entre otro mirando cu den presupuesto ta indica cu lo bay ahusta BBO cu +1%?

Geantwoord zij dat besloten is om de introductie van het nieuw fiscaal btw-stelsel uit te stellen en niet per 1 januari 2023 in te voeren. Het hervormingsplan is als gevolg hiervan grotendeels omgevormd in een Belastingplan 2023, met uitzondering van de introductie van de BTW. De volgende landsverordeningen zijn in het kader hiervan op 4 oktober 2022 bij de Raad van Advies aangeboden, opdat het formeel proces kan worden opgestart.

- Ontwerp-Landsverordening houdende wijziging van de Landsverordening belasting over bedrijfsomzetten en additionele voorzieningen PPS-projecten AB 2006 no. 83, de Landsverordening bestemmingsheffing AZV (AB 2014 no. 59), de Landsverordening loonbelasting (AB 1991 no. GT 63), de Landsverordening inkomstenbelasting (AB 1991 no. GT 51), de Landsverordening reparatietoeslag (AB 2010 no. 99), de Landsverordening winstbelasting (AB 1988 no. GT 47), de Landsverordening

dividendbelasting (AB 2002 no. 123), de Landsverordening grondbelasting (AB 1995 no. GT 3), de Landsverordening overdrachtsbelastingen (AB 1989 no. GT 73), de Petroleumverordening zeegebied Aruba (AB 1987 no. 89), de Algemene landsverordening belastingen (AB 2004 no. 10), de Zegelverordening (AB 1998 no. GT 1), de Landsverordening internationale bijstandsverlening belastingen (AB 2017 no. 74), Landsverordening algemeen pensioen (AB 2011 no. 85), de Landsverordening toeristenheffing (AB 1989 no. GT 40), de Landsverordening bijzondere belasting verblijf in timeshareresorts, logementen en hotels (AB 2013 no. 53), de Landsverordening instelling Aruba Tourism Authority (AB 2011 no. 14), de Landsverordening van 1 september 2010 (AB 2010 no. 55) tot oprichting van een tweetal begrotingsfondsen ten behoeve van de toeristische promotie van Aruba onderscheidenlijk ten behoeve van de verbetering van het toeristische product Aruba, de Landsverordening van 8 december 2015 (AB 2015 no. 60) tot vastlegging van begunstigend beleid en invoering van voldoening winstbelasting op aangifte en de Invoeringsverordening Landsverordening dividendbelasting en imputatiebetaling (AB 2002 no. 124)(Landsverordening belastingplan 2023)

- De LANDSVERORDENING tot wijziging van de Algemene landsverordening belastingen (AB 2004 no. 10) ("invoering renseigneringsverplichting").

Tin indicacion of calculacion haci cu lo bay adapta loonbelasting cu introduccion di 1% adicional riba BBO mirando cu middelen pa cu loonbelasting ta bay baha cu 7%? Por brinda informacion con leu ta cu ahustacion di e legislacion di e cambio aki?

Vooropgesteld dient te worden dat er in de loonbelasting geen daling wordt verwacht van 7% maar dat de BBO met 1% zal worden verhoogd waardoor er een gecombineerd tarief zal ontstaan van 7% aan BBO (2,5%)/BAVP (1,5%) en BAZV (3%). Bijgevoegd treft u een samenvatting van de diverse wijzigingen in het kader van het belastingplan 2023 met name op het gebied van de BBO en inkomstenbelasting/loonbelasting.

Landsverordening belasting over bedrijfsomzetten

Verhoging van het bestaand tarief van 1,5% aan BBO naar 2,5% waardoor er een gecombineerd tarief aan BBO/BAVP en BAZV zal ontstaan van 7% (lees: BBO 2,5%, BAVP 1,5% en BAZV 3%).

Financiële consequenties verhoging BBO

- De meeropbrengsten als gevolg van de verhoging van de BBO zijn geraamd op circa Afl. 70 miljoen per jaar. Bij een gecombineerd tarief van BBO/BAVP van 4% komen de verwachte opbrengsten van de heffing van BBO/BAVP uit op Afl. 287,2

miljoen per jaar. Dit is voor het jaar 2023 gebaseerd op een nominaal economische groei van 5,1%. De definitieve opbrengsten van de BBO/BAVP zijn echter nog mede afhankelijk van het verdere verloop van de COVID-19 crisis en de snelheid waarmee herstel zal gaan optreden.

Landsverordening inkomstenbelasting

- Aangezien de mogelijkheid tot fiscaal gefaciliteerde opbouw van pensioen in eigen beheer komt te vervallen, komt ook de in artikel 15a van de Landsverordening inkomstenbelasting (AB 1991 no. GT 51) gegeven definitie van directiepensioenlichamen te vervallen.
- Fiscaal gefaciliteerde pensioenopbouw zal voortaan alleen mogelijk zijn indien de pensioenpremies worden betaald aan een pensioenfonds of verzekeraar die is genoemd in het voorgestelde nieuwe zevende lid van artikel 6. Dit zijn niet alleen in Aruba gevestigde pensioenfonds en verzekeraars; ook pensioenpremies betaald aan pensioenfonds elders gevestigd in het Koninkrijk der Nederlanden kwalificeren, alsmede pensioenpremies betaald aan door de Minister aangewezen buiten Aruba gevestigde professionele verzekeraars en buiten het Koninkrijk der Nederlanden gevestigde pensioenfonds. Daarentegen zullen betalingen van pensioenpremies aan directiepensioenlichamen niet langer kwalificeren.
- De voor de winstbelasting besproken voorgestelde beperking van de afschrijving op onroerend goed zal ook gaan gelden voor natuurlijke personen die een onderneming drijven. Afkoopsommen ter zake van opgebouwde dan wel reeds ingegane pensioenen niet langer worden belast tegen het bijzondere tarief van 25%, doch tegen het progressieve tarief. Dit zal echter alleen gelden bij een afkoop in 2021 of een later jaar. Hiertoe zal dit onderdeel eerst in werking treden met ingang van 1 januari 2021. Afkoopsommen die worden genoten in de eerste helft van 2020 worden daarentegen belast tegen een verlaagd bijzonder tarief van 10%, terwijl afkoopsommen die worden genoten in de tweede helft van 2020 nog wél worden belast tegen het huidige bijzondere tarief van 25%.
- De kosten van de compensatie van koopkrachtverlies bij verhoging van het BBO tarief middels de verhoging van de belastingvrije voet naar Afl. 30.000 en verlaging van de huidige tarieven bedragen bij benadering in totaal Afl. 14 miljoen. Hierdoor zullen er circa 36.161 werknemers onder de grens van de belastingvrije voet vallen, waardoor er geen inkomstenbelasting en/of loonbelasting verschuldigd zal zijn. Verwezen wordt naar bijgevoegde onderverdeling per categorie ter verdere verduidelijking:

Schijf	Inkomensschijven		Tarief		Aantal werkenden	In %
	I	II	III	IV		
Lager dan de vrije voet (Afl. 30,000)			-	-	36,161	60%
1	-	30,000.00	-	10.00%	15,750	26%
2	30,000.00	61,338.00	3,000.00	20.00%	5,754	10%
3	61,338.00	91,120.00	9,267.60	40.00%	1,439	2%
4	91,120.00	-	21,180.40	50.00%	1,401	2%

Verlaging loonbelastingdruk -

Zuiver Inkomen	Loonbelasting Huidig Tabel	Loonbelasting scenario 2 19 aug	Loonbelastingdruk Tabel 2021	Loonbelastingdruk Tabel 2023	Verlaging Loonbelastingdruk
28,862	0	0	0.0%	0.0%	0.0%
30,000	137	0	0.5%	0.0%	0.5%
31,000	257	100	0.8%	0.3%	0.5%
32,000	377	200	1.2%	0.6%	0.6%
33,000	497	300	1.5%	0.9%	0.6%
34,000	617	400	1.8%	1.2%	0.6%
35,000	737	500	2.1%	1.4%	0.7%
36,000	857	600	2.4%	1.7%	0.7%
48,000	2,297	1,800	4.8%	3.8%	1.0%
60,000	3,737	3,000	6.2%	5.0%	1.2%
84,000	8,840	7,800	10.5%	9.3%	1.2%
120,000	21,914	20,732	18.3%	17.3%	1.0%
200,000	57,883	60,620	28.9%	30.3%	-1.4%

- Niet iedereen in Aruba is loon- en inkomstenbelasting verschuldigd. Mede daarom zal er tevens compensatie worden geboden voor de prijsverhogende effecten van de verhoging van de BBO middels verhoging van de reparatietoeslag voor ouderen met een totaal bedrag van Afl. 45 in de maand. Voor de verhoging van de reparatietoeslag is vooralsnog rekening gehouden met een bedrag van Afl. 13 miljoen. Bij voormelde compensatie is rekening gehouden met een koopkrachtverlies dat ontstaat bij een (extra) inflatie van 1,4 % door de verhoging van de BBO, zoals berekend door het CBS.
- Een directeur/werknemer die tevens aandelen houdt in de vennootschap waarvan hij in dienst is (DGA) heeft veelal zeggenschap ter zake van het bepalen van de hoogte van zijn salaris. Daarbij kan hij zich laten leiden door fiscale beweegredenen. Zo kan het bijvoorbeeld onder omstandigheden fiscaal gunstig zijn om het salaris op een laag bedrag vast te stellen en dan voor het overige dividenden aan zichzelf uit te keren. Daarbij is relevant dat salaris wordt belast tegen het progressieve tarief, terwijl dividenden worden belast tegen een vast tarief van 25%. Teneinde tegen te gaan dat een DGA kan 'spelen' met zijn salaris, wordt er een zogenaamde gebruikelijk-loonregeling ingevoerd. Dat wil zeggen dat voor een DGA die

een zogenaamd aanmerkelijk belang (d.w.z. 25% of meer van de aandelen) houdt, het in een jaar genoten loon ten minste gesteld wordt op een gebruikelijk loon. Over dit gebruikelijk loon is dan loonheffing verschuldigd, ook als zijn werkelijke salaris lager is. In de artikelsgewijze toelichting zal verder worden ingegaan op de hoogte van dat gebruikelijk loon.

- In de praktijk kunnen DGA's onder omstandigheden langdurig heffing van inkomstenbelasting uitstellen door liquide middelen als lening aan de eigen vennootschap te onttrekken in plaats van als dividend uit te laten keren of als loon te genieten. De regering heeft gemeend dat het gerechtvaardigd is om dit in excessieve gevallen tegen te gaan. Daarom wordt voorgesteld om, kort gezegd, een fictief dividend in aanmerking te nemen als de totale som van de schulden van de DGA (al dan niet tezamen met zijn echtgenoot) die een aanmerkelijk belang houdt meer dan Afl. 500.000 bedraagt.
- Fooien zijn thans onbelast voor de loon- en inkomstenbelasting en blijft ongewijzigd.
- Tenslotte zal de SVb pensioen separaat bij man en vrouw in de inkomstenbelasting worden betrokken.

Na luna di April 2022, durante tratamiento di presupuesto di Pais Aruba pa 2022, Parlamento a aproba un mocion (mocion no. 34 cu Volgnr. IS/831/21-22) pa sondea e posibilidad pa introduci un aftrekpost den su sistema fiscal pa sterilisacion di cacho y pushi di e hogar (di e belastingplichtige) na Aruba den Buitengewone Lasten. Esaki cu e meta pa stimula y pa combati e problematica di multiplicacion irresponsabel di cacho y pushi riba caya.

Gobierno por brinda e informacion si e sondeo aki a wordo realisa?

Dienaangaande zij opgemerkt dat de genoemde kosten momenteel inderdaad niet aftrekbaar zijn als buitengewone last op grond van artikel 16a van de landsverordening inkomstenbelasting. Buitengewone lasten zijn onder andere de op de belastingplichtige drukkende uitgaven tot voorziening in het noodzakelijk levensonderhoud van eigen en aangehuwde kinderen en pleegkinderen voor wie geen kinderaftrek wordt genoten en van andere bloed- of aanverwanten in de rechte linie of in de tweede graad van de zijlinie voor zover die personen niet bij machte zijn zelf inkomsten ter voorziening in hun levensonderhoud te verwerven, (b) ter zake van ziekte, invaliditeit, bevaling en overlijden van de belastingplichtige, diens echtgenoot, diens eigen en aangehuwde kinderen en pleegkinderen en van diens bloed- of aanverwanten in de rechte linie of in de tweede graad van de zijlinie en (c) ter zake van zijn opleiding of studie voor een beroep. Er is bij het opstellen van het belastingplan 2023 in augustus 2022 geen rekening gehouden met bovengenoemde motie.

Por indica si Gobierno ta considera adaptacion di e sistema fiscal (loonbelasting/inkomstenbelasting) pa ehecucion di e mocion aki probechando cu lo bay haci cambio momento di ahustacion di tarifa di BBO unda cu loonbelasting ta bay wordo ahusta?

Indien dit door de staten en de ministerraad gewenst is kan daarmee rekening worden gehouden bij nota van wijziging, echter dient hierbij te worden opgemerkt dat het financieel plaatje en derving voor Landskas wel duidelijk dient te worden benaderd, aangezien eventuele tegenvallers binnen de begroting van het Land zelf moeten worden opgevangen door andere meeropbrengsten.

Por tuma nota cu Gobierno ta proyecta un coleccion di 53,5 miyon bek di Loonsubsidies pa aña 2023. Gobierno por brinda un update riba e cobramiento di Loonsubsidies cu a paga dimas como asistencia durante e crisis di Covid te cu awor?

Minister por comparti cu Parlamento e cifranan specifico di cuanto placa a haya na entrada di loonsubsidie e aña aki?

Con e ilustracion di e loonsubsidie ta pa aña 2023 pa loke ta trata e recoleccion di e 53.5 miyon?

Een update inzake de voortgang van de teruggevorderde loonsubsidiebedragen zijn terug te raadplegen in de uitvoeringsrapportages van het Land. In de uitvoeringsrapportage van het 2de kwartaal (vanaf pagina 16) is de opgevraagde informatie raadpleegbaar:

Prognose terugvorderingen Def Ls 2022		
Kwartaal	Totaal te vorderen Def Ls	Cumulatief
Kw-1	-5,48	-5,48
Kw-2	-19,01	-24,50
Kw-3	-18,98	-43,48
Kw-4	-18,20	-61,68
Totaal	-61,68	-61,68

Bron: SVB

Van Afl. 145 mln. van de totale vordering is voor een bedrag van Afl. 57,6 mln. in bezwaar gegaan, waarvan Afl. 10,5 mln. ongegrond is verklaard en alsnog geïnd zal moeten worden. Per saldo is Afl. 98,4 mln. inbaar en er is tot en met het tweede kwartaal 2022 voor een totaal van Afl. 30,0 mln. teruggevorderd en blijft derhalve een saldo over van 68,4 mln. Volgens de SVB is definitief Afl. 18,2 mln. te weinig aan loonsubsidie betaald waarvan Afl. 11,7 mln. definitief al is betaald en blijft immers een saldo van Afl. 6,5 mln. over om nog aan loonsubsidies te betalen. In onderstaand tabel is

een overzicht opgenomen van de definitieve vaststelling van de vorderingen van loonsubsidie:

Overzicht Loonsubsidie (x 1 MLN)	
	Totaal
Totaal definitief te veel betaalde Loonsubsidie*	(145,5)
Totaal Loonsubsidie in bezwaar	57,6
Bezwaar ongegrond	(10,5)
Totaal te vorderen Loonsubsidie (inbaar)	(98,4)
Teruggevorderd	30,0
Saldo nog te vorderen	(68,4)
Totaal definitief te weinig betaalde Loonsubsidie	18,2
Betaalde definitief Loonsubsidie	(11,7)
Saldo nog te betalen	6,5
Bron: SVb Aruba, 30 juni 2022	
*Resultaat na correctie nog te bepalen.	

Bron: SVB

Den presupuesto 2023 por a tuma nota cu tin un aumento di 1 milyon florin pa Fundacion Cas pa Comunidad. Ta posibel cu Minister por informa Parlamento kico ta e meta di e aumento aki y unda e suma aki lo bay?

Beantwoord zij dat de raming ten behoeve van FCCA voor huursubsidies conform de realisatie cijfers met afl. 1 miljoen is verhoogd.

Archivo Nacional Aruba a bin cu un campaña di 3C pa colecta materialnan historico den forma di documento, potret, material audio-visual y digital, pa asina por conoce historia di nos Pais y conserva nos historia pa nos futuro generacion.

Minister por splica si lo sigui cu e campaña aki y si lo tin mas proyecto similar?

Esakinan ta forma parti di e Cultuurfonds? Ki otro proyecto lo bin cu ne cu lo forma parti di e Cultuurfonds?

Hierop kan worden beantwoord dat Campagne 3C dit jaar, in samenwerking en met de ondersteuning van het bureau van het ministerie van Financiën en Cultuur, voor het eerst werd georganiseerd. Sinds haar bestaan heeft de ANA archieven of ander historisch materiaal ook van derden (privépersonen of instellingen) overgedragen gekregen. In overleg met de minister van Financiën en Cultuur om dit jaar tijdens archiefweek die gehouden wordt in het kader van Internationale dag van het Archief op 9 juni, is overeengekomen dat er voor een periode van een maand (werd 2 maanden) deze campagne uitgevoerd om het publiek o.a. bewust te maken om historisch materiaal die ons nationaal cultureel erfgoed kan vergroten, naar de ANA te brengen. Afhankelijk van het thema die internationaal wordt gepromoveerd, wordt elk jaar, zowel

stilgestaan aan het belang van de werkzaamheden met betrekking tot het archief, maar alsook de rol die de gemeenschap hierin heeft. Voor de ANA zelf zal zoveel mogelijk getracht om het publiek bewust te maken van de mogelijkheid om historisch materiaal over te dragen. In het kader hiervan zal gedurende de komende archiefweken mensen hiertoe gestimuleerd worden. Dit is grotendeels gerealiseerd middels begrotingen van het ministerie van Financiën en Cultuur alsook van de ANA zelf. Op Aruba is er geen "cultuurfonds", of "het cultuurfonds". Zoals gesteld bestaat er geen "cultuurfonds". Wel zijn er andere fondsen op Aruba of binnen het Koninkrijk, die benaderd kunnen worden voor realisering van specifieke projecten. Bij de ANA zijn er diverse projecten gaande, die met fondsen worden gerealiseerd. Thans is er het project "Restaureren, digitaliseren en digitaal toegankelijk maken van het archief van de Arubaanse Commandeurs en Gezaghebber over de periode 1816 – 1939 (1945)" – kortweg "Project Koloniaal Archief Aruba" die in samenwerking met het Mondriaan Fonds wordt gerealiseerd die middels beschikbaar gestelde gelden van het Ministerie van OCW in Nederland subsidie beschikbaar heeft gesteld voor 3 krachten (medewerkers) die zorg moeten dragen voor digitalisering van het Koloniaal Archief van Aruba en deze middels Handwritten Text Recognition digitaal toegankelijk en doorzoekbaar moet maken. Dit project heeft ook de ondersteuning van fondsen zoals de Prins Bernhardfonds, de Fundacion Amigonan di Archivo, Vertegenwoordiging van Nederland in Aruba enz. Thans wordt ook in samenwerking met de Biblioteca Nacional en UNOCA gewerkt aan "Coleccion Aruba" waar ons cultureel nationaal erfgoed, digitaal kan worden gepresenteerd voor het grote publiek (lokaal en internationaal). Hierbij is ook steun ontvangen van het Mondriaan Fonds.

Minister cua ta e proyectonan cu tin pa scolnan tocante nos cultura?

Minister cua ta e proyectonan cu tin pa pasa na television tocante cultura?

Ten aanzien van deze vragen kan het volgende worden beantwoord. Met ieder project in verband met de viering van onze nationale feestdagen worden schoolkinderen vanaf de kleuter- of basisleefstijd dichterbij de Arubaanse cultuur, door de projecten ook vanuit een didactisch aspect te benaderen. In dit verband zijn informatieve en educatieve video's ontwikkeld die als extra digitaal lesmateriaal dienen en zijn twee edities van een tv-programma, in de vorm van een digitale hersengymnastiek ontwikkeld voor scholieren.

Ook zijn de afspraken binnen het kader van het Vierlandenoverleg over cultuureducatie noemenswaardig. Het betreft o.a. cultuureducatie zowel binnen als buiten scholen. Een concreet voorbeeld zijn de Unescoscholen. Recent zijn vier scholen op Aruba officieel benoemd tot Unescoscholen.

Minister tin proyectonan hunto cu Atelier '89 pa aña 2023?

Beantwoord zij dat vele projecten van Atelier' 89 door de overheid, door middel van UNOCA, worden mede gefinancierd.

Minister di ki manera por educa muchanan cu no ta Arubiano, siña di nos cultura? Tin plannan concreto riba mesa con nos como pais por aporta na e conocimiento y participacion di muchanan no Arubiano den nos cultura?

Door middel van scholen wordt erop gericht dat alle kinderen, dus ook allochtone kinderen, ook vanuit school genoeg in aanraking komen met de Arubaanse cultuur en deze genoeg kunnen ervaren.

A papia cu lo introduci BBO enbes di BTW. Ora a scucha diferente betoog y conferencia di prensa a papia di un BBO di 1%-1.5%. Minister por a duna claridad tocante di e tema aki y informa Parlamento cu cuanto procent BBO ta bay subi?

Voorgesteld wordt om het huidig BBO tarief van 1,5% met 1% te verhogen, hetgeen in een aangepast tarief van 2,5% zal resulteren.

Minister por informa Parlamento si lo implementa e BBO aan de grens manera e BTW? Esaki lo 'level the playingfield' y tambe lo garantiza extra entradanan pa pais Aruba. Si lo haci esaki, pa ki tempo lo hacie, mirando cu porcierto BBO a bin pa reemplaza BTW, esaki mester tambe tin un structura similar den efectividad y eficiencia den generacion di ingreso pa gobierno.

Opgemerkt zij dat dit vooralsnog niet officieel ter sprake is gekomen. Dit traject dient niet alleen qua wetgeving opnieuw te worden opgezet, maar nog belangrijker, dienen de ICT-uitrustingen van DIMP en DAD te worden aangepast waar ook het benodigd budget voor beschikbaar moet zijn in de begroting van het Land.

Minister, no ta desconoci cu BBO tin hopi buraco den su control y efectividad pa cobra esaki 'on the field'. Tin hopi hende no ta punch recibo, otronan cu no ta pagando manera Airbnb's y otronan. Minister por informa Parlamento cual ta e plannan concreto cu tin pa cuminsa cu un control mas riguroso den e area aki? Minister lo asamblea un ekipo cu ta bay den accion riba veld of lo laga e sangramento di ingreso continua manera añanan anterior?

De compliance programma's van het Departamento di Impuesto zijn met name gericht

op de volgende resultaten:

- verhoging van de belastingmoraal;
- verbetering van de relatie tussen de burgers en de overheid;
- verbetering van het vertrouwen in de overheid en percepties van rechtvaardigheid en billijkheid in het belastingstelsel;
- het in stand houden of versterken van de bereidheid en het vermogen van belastingbetalers om aan hun belastingverplichting te voldoen middels "voluntary compliance programs";
- verbetering van de publieke verantwoording (transparantie);
- verbetering van de dienstverlening (lees: "Customer service" en "Customer experience");
- het bereiken en behouden van een compliance niveau van 80% op het gebied van de inkomstenbelasting, winstbelasting, loonbelasting, BBO, toeristenheffing en speelvergunningsrecht.

Bijgevoegd treft u een overzicht van de compliance graad aan van de maandelijkse aangiften zoals de loonbelasting en de BBO, maar tevens van de jaarlijkse aangiften zoals de inkomstenbelasting en winstbelasting.

Indiening Compliance Maandelijkse Aangiften							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
Loonbelasting	70%	74%	67%	75%	71%	75%	79%
BBO	66%	68%	63%	69%	66%	69%	69%
Toeristenheffing	67%	64%	61%	70%	79%	85%	86%
Bijzonder Belasting Verblijf	69%	67%	66%	73%	79%	85%	86%
Speelvergunningsrecht	100%	100%	100%	100%	89%	97%	100%

*t/m periode 2208

Indiening Compliance Jaarlijkse Aangiften							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomstenbelasting	79%	74%	75%	72%	73%	67%	37%
Winstbelasting	67%	68%	65%	62%	57%	57%	61%

data as per 13 okt, 2022

Ook al voldoen geregistreerde belastingplichtigen over het algemeen aan hun aangifteplicht, toch zijn er nog ongeveer 2.729 belastingplichtigen die hun verschuldigde loonbelasting en 3.155 belastingplichtigen die hun verschuldigde BBO niet betalen zoals aangegeven op hun eigen belastingformulieren. Dit heeft als gevolg miljoenen guldens aan naheffingsaanslagen en boetes die door de Belastingdienst moeten worden geïnd. Volledigheidshalve wordt hierbij verwezen naar de onderstaande overzichten tot en met de maand juli 2022.

Overzicht van automatisch opgelegde naheffingsaanslagen loonbelasting en premies volksverzekeringen jan-juli 2022.

LB gegevens totaal

Totaal aantal belastingplichtigen	3553
Totaal opgelegde aanslagen	42824
Totaal bedrag (incl. opgelegde boetes)	AWG 88.904.361,86
Betaalde naheffingsaanslagen	AWG 20.790.003,33
Nog te betalen naheffingsaanslagen	AWG 68.114.358,53
Totaal	AWG 88.904.361,86

LB gegevens per maand

	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	Grand Total
Totaal Bedrag	AWG 12.843.462,72	AWG 11.979.218,65	AWG 12.365.351,53	AWG 12.216.245,36	AWG 11.857.662,01	AWG 11.546.675,67	AWG 16.095.745,92	AWG 88.904.361,86
Count of Assessments	6643	6190	6216	5930	5918	5809	6118	42824
Count of Taxpayers	2423	2222	2237	2159	2153	2129	2227	3553

Overzicht van automatisch opgelegde naheffingsaanslagen Belasting over bedrijfs-omzetten jan-juli 2022

BB gegevens totaal

Totaal aantal belastingplichtigen	5279
Totaal opgelegde aanslagen	42899
Totaal bedrag (incl. opgelegde boetes)	AWG 134.561.081,88
Betaalde naheffingsaanslagen	AWG 20.790.003,33
Nog te betalen naheffingsaanslagen	AWG 68.114.358,53
Totaal	AWG 134.561.081,88

BB gegevens per maand

	Column Labels							
	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	Grand Total
Total Bedrag	AWG 27.627.673,86	AWG 10.677.867,54	AWG 13.291.219,96	AWG 26.826.242,16	AWG 26.687.818,81	AWG 24.442.086,07	AWG 5.008.172,68	AWG 134.561.081,88
Count of Assessments	7625	6969	6920	6689	6599	6459	1638	42899
Count of Taxpayers	3902	3548	3523	3451	3390	3331	942	5279

De DIMP doet alles aan om de non-compliance van bestaande klanten en van niet bestaande klanten te tackelen middels meerjarige programma's die zich weer positief vertalen richting de begroting van het Land.

Den diferente medionan di prensa por lesa y scucha cu 'BBO a wordo introduci temporalmente'. Ta posibel cu Minister por brinda claridad riba e ponencia aki. E pregunta ta e ora: Mirando cu a implementa e BBO awor, ainda ta considerando pa introduci e BTW?

Zoals reeds eerder aangekaart is de Arubaanse regering voornemens om het huidig BBO percentage van 1,5% met 1% te verhogen met ingang van 1 januari 2023. De invoering van een nieuw belastingstelsel, t.w. een btw-stelsel, is vanwege de wereldwijde effecten van hogere inflatie, stijgende energiekosten, verstoorde handel en voedseltekort uitgesteld.

Na varios ocasion ta informa Parlamento y pueblo di e rapport di IMF. Conshonan y

tambe observacionan di IMF riba nos recuperacion economico. Ta posibel cu Minister por facilita Parlamento cu e rapport aki?

Deze informatie is terug te vinden op de website van de IMF via de volgende link:
<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022>

Minister, un aanwijzing ta riba agenda di RMR. Nos sa boso a entrega e zienswijze y cu lo haya un contesta probablemente na october of november. Minister por informa Parlamento di Aruba si riba e post Goederen en Diensten tin algo extra ainda por wordo baha pa por cumpli cu e norma di CAFT?

Daarop kan bevestigend worden gereageerd. Inmiddels wordt een Nota van Wijziging voorbereid om onder andere de verlaging van de kostenpost goederen & diensten van ca. 13 miljoen in 2022 door te trekken voor in de ramingen van 2023.

E ultimo rapport di CAFT ta muestra cu falta hopi splicacion ainda di diferente area di e begroting 2023. Pa ki tempo Minister lo keda cla cu esakinan y lo manda esaki pa CAFT?

Dit is al gereed, en in de memorie van toelichting behorend bij het onderhavig ontwerp wordt aangegeven op welke wijze en in hoeverre rekening is gehouden met de aanbevelingen van het CAft.

Minister, kunt u een overzicht aan de Staten doen toekomen van de huidige individuen die het ouderdomspensioen ontvangen maar het pensioensleeftijd nog niet hebben bereikt?

Indien hiermee wordt bedoeld degenen die gebruik hebben gemaakt van de VUT-regeling, zij het volgende beantwoord. Op dit moment ontvangen nog 151 gewezen overheidswerknemers een VUT-uitkering. Ongeveer 41% van de huidige uitkeringen lopen af dit jaar en volgend jaar.

Jaar	Aantal	Percentage
2022	21	14%
2023	41	27%
2024	60	40%
2025	29	19%

To- taal:	151	100%
----------------------	------------	-------------

Kan de Minister de Staten informeren wat het (gemiddelde) tijdsbestek is tussen de huidige leeftijd en de pensioenleeftijd?

Het tijdsbestek tussen de huidige leeftijd van de VUT'ers en de pensioengerechtigde leeftijd is bij ongeveer 62% van de gevallen drie jaar of minder.

Ministerie van Toerisme en Volksgezondheid

Minister por duna Parlamento un update di e proyecto "Scol Saludabel"?

Beantwoord zij dat "Scol Saludabel" pas door middel van een ministeriële beschikking is vastgesteld. Daarmee is van een project overgegaan tot een structurele taak van de DVG. De DVG fungeert als de voorzitter van het platform "Scol Saludabel", waarvan de Directie Onderwijs, Directie Sociale Zaken en de verschillende schoolbesturen deel uitmaken. Momenteel zijn er 10 scholen aangesloten bij "Scol Saludabel". Het doel van de overgang van "Scol Saludabel" van een project naar een structurele taak onder de DVG, is juist om met name beleid en criteria te ontwikkelen voor de bevordering en verdere uitbreiding hiervan. De bedoeling is om samen met minister belast met onderwijs, dit project uit te breiden.

Minister por duna parlameto un update di e Obesitakliniek?

De obesitaskliniek is genaamd "Healthy Lifestyle Center" (HLC). Men is momenteel bezig met de laatste stappen voor de oprichting van de HLC. HLC zal gehuisvest worden binnen het gebouw van IBISA met een eigen receptie en kantoor ruimtes voor de staf. Het ministerie van Toerisme en Volksgezondheid is in afwachting van de beheer-overeenkomst die nog getekend moet worden door de AZV zodat we de volgende stappen kunnen ondernemen. Eenmaal dat dit klaar is, zal men doorgaan met de werving en selectie van kandidaten om de functies te vervullen en om service aan het publiek verlenen. De website van HLC is inmiddels klaar. Op deze website kunnen mensen diverse informatieve artikelen vinden en ook programma's die beschikbaar zullen zijn bij de HLC. Wanneer de fysieke locatie klaar is zullen we doorgaan met het scannen van potentiële kandidaten/patienten, waar nodig in samenspraak met de huisartsen op Aruba.

Minister por duna un splicacion mas amplio di proyectonan na Stichting Wit Gele Kruis y e aumento di 515 mil florin?

Twee belangrijke projecten waar WGK mee bezig is, zijn a) de overname van zorgtransport en b) het project Stevigouderschap, tezamen met CEDE Aruba. De toename is het gevolg van de overname van de taken van het zorgtransport welke eerder onder de DVG ressorteerde. De taken van het zorgtransport bestaan voornamelijk uit het transporteren van zittende patiënten. Het gaat met name hier om dialyse patiënten, die zelf niet over vervoer beschikken en die getransporteerd moeten worden naar het dr. Horacio Oduber Hospital (HOH) en Insitituto Medico San Nicolas (Imsan) voor hun medische behandeling.

Gobierno por tin un proyeccion mas updated di cuanto bishitante stayover Aruba lo bay ricibi den 2022?

Gebaseerd op de werkelijke cijfers van januari tot en met juli 2022 en prognose van augustus – december 2022, is de laatste schatting 1.235.360 pax. Er wordt verwacht dat toerisme zich 100% zal herstellen, vergeleken met 2019.

Gobierno por duna un update riba e proyecto Gateway 2030 mirando cu despues di a kita diferente profesional (specialmente esunnan mas tecnico) for di AAA si esaki por a causa retraso den ehecucion di e proyecto aki?

Geantwoord zij dat het Gateway 2030-project fase 1A thans goed loopt. Conform planning wordt de eerste mijlpaal in mei 2023 opgeleverd, zijnde het moderne bagage verwerkingsgebouw (BHS). Rekening houdend met een kleine vertraging van drie maanden vanwege levering en logistieke uitdagingen, m.n. beschikbaarheid van bepaalde projectmaterialen en staalconstructies. Er is een voortdurend wereldwijd probleem in de toeleveringsketen. De volledige projectoverdracht is gepland voor het 4e kwartaal van 2024. Het is van belang om aan te kaarten dat de AAA organisatie geen professionals binnen de technische afdeling van Gateway-project heeft ontslagen.

Gobierno tin informacion di e efecto riba operacion di AAA despues di a kita (of ofrece pakete no necesariamente voluntario) un cantidad di empleado?

De AAA heeft eind 2020 naar aanleiding van het Covid-19 pandemie en herstructuratie voor de toekomst, aan een aantal medewerkers een vervroegde uittrekking regeling aangeboden. In januari 2021 zijn ten aanzien van een beperkt aantal medewerkers door de rechter, hun de arbeidsovereenkomsten ontbonden, wegens voornoemde

herstructurering. Het aantal medewerkers dat deze voornoemde vervroegde uittreding regeling aanvaardde was meer dan verwacht. Het herstel van onze toerisme gaat veel sneller dan verwacht en zodoende heeft de AAA het aantal medewerkers binnen de organisatie moeten vergroten. Dit laatste om zorg te dragen dat de luchthaven veilig, betrouwbaar en beheersbaar blijft functioneren, met inachtneming van de verschillende internationale en lokale richtlijnen. De AAA moet er verder voor zorgen dat hun passagiers-en bagagestromen veilig worden beheerd en dat de bezoekers een zo optimaal mogelijke service ontvangen. De huidige uitdagingen in de operationele passagiersstroom hebben voornamelijk te maken met de bezetting van het U.S. Customs and Border Protection (CBP) (i.v.m. gebrek aan personeel) en immigratiepersoneel (gebrek aan personeel, vermindering van overuren, gebruik van e-gates). Beide uitdagingen zijn momenteel onderwerp van constructieve gesprekken tussen het Land en de CBP-autoriteiten.

Gobierno tin e informacion cuanto di e posicionnan cu e personal di AAA cu a lay-off a wordo yena bek?

De aantal medewerkers die uit dienst zijn getreden in het kader van de herstructurering was meer dan verwacht. De AAA heeft gewerkt aan een nieuwe geherstructureerde en doelmatig functiehuis, die de organisatie in staat moet stellen om paraat te zijn voor de komende jaren. Als gevolg van het nieuwe functiehuis zijn er een aantal nieuwe posities ingevuld met zowel interne als externe kandidaten.

Gobierno por informa si a logra yega na un acuerdo/solucion cu banconan na Aruba (of CBA) cu companianan por establece nan mes y habri cuenta di banco pa operacion pa cuminsa cu produccion di productonan di Cannabis Medicinal door di plantacion na Aruba mes bou reglamentacion di Bureau Cannabis?

Geantwoord zij dat cannabis in de Verenigde Staten op federaal niveau nog steeds illegaal is. Een wetswijziging ligt bij het Senaat van de Verenigde Staten maar is nog niet aangenomen. Onze lokale banken zijn afhankelijk van de Amerikaanse "correspondent-banks" voor het geldverkeer. Zolang er hier geen oplossing voor is geven onze lokale banken aan dat zij het risico niet kunnen nemen om de bankrelatie met hun correspondent banken op het spel te zetten. Er wordt gezocht naar alternatieve betalingsplatformen.

E Dienst pa medicinale Cannabis. Con a para cu e intencion di sigui expande e industria aki na Aruba?

Inmiddels is er een kwartiermaker bezig met het verder opzetten en (feitelijke) vormgeven van het BMCA. Door tussenkomst van de DIP wordt gewerkt aan een adequate huisvesting en wordt het nodige gedaan en binnenkort wordt begonnen met het wervingsproces om tot een minimale bezetting te komen, waarbij gestreefd wordt naar zoveel mogelijk overplaatsingen binnen het ambtenarenapparaat. Ten aanzien van de inhoudelijke werkzaamheden kan worden vermeld dat de werkzaamheden van het BMCA aangepast en uitgebreid worden met de coördinatie en controle van in te voeren CBD-producten, waarbij wettelijke regelingen worden voorbereid om dit mogelijk te maken. Ook wordt gekeken naar de uitbreiding van de soorten CBD-producten. Hier kan worden gedacht aan medicinale cannabis met een hogere THC-percentages, die uitsluitend op doktersrecept verkrijgbaar zullen zijn, bijvoorbeeld voor de palliatieve zorg. Ook wordt gekeken naar de mogelijkheid voor hennepcultuur (THC onder 0,2%) die wel legaal is in de VS.

Minister por duna un inzicht na Parlamento cual ta e productonan actual di cannabis cu ta wordo clasifica como legal pa importa aki na Aruba?

Op dit moment zijn producten voor extern gebruik (topicals) zoals crème, lotion, maar ook orale oliedruppels met een THC-niveau onder 0,2% legal.

Minister, mirando cu e situacion alarmante di RWZI ta toca diferente Ministerionan. Tin posibilidad cu ATA toch lo por aporta pa un RWZI nobo den futuro?

Dienaangaande zij het volgende geantwoord. Het verzoek aan de ATA was voor de (mede) financiering van het zogenaamde RWZI-project om op korte termijn actie te kunnen ondernemen. Het gaat om een zeer schrijnende situatie wat bij verdere verslechtering een directe bedreiging vormt voor ons toerisme en de economie. De A.T.A. heeft in haar advies van oktober 2021 aangegeven dat het reservefonds (Emergency Fund Marketing & Promotions) van de A.T.A. conform haar doelstellingen niet mag worden aangewend om projecten van dergelijke operationele omvang te ondersteunen, omdat dat fonds uitsluitend is bedoeld voor marketing activiteiten ten tijde van een crisis.

Minister, con lo lidia cu e situacion di trafico awor cu ta bay cuminsa cu e proyecto di Port City?

Er is een zeer nauwe samenwerking tussen de APA NV en de DOW om het project Portcity goed met elkaar af te stemmen.

Mirando cu tin varios pregunta tocante di TPEF, Minister por a duna un splicacion kico exactamente a wordo paga durante e añanan 2020-2021?

Alleen contractuele verplichtingen zijn betaald (geen nieuwe projecten of nieuwe overeenkomsten).

Minister, pa loke ta e AZV, CAFT ta observa cu ainda no ta cumpli cu e cortamento di 60 milyon florin. Minister por informa Parlamento con lo bay maneha esaki y kico lo haci pa por cumpli cu e norma di CAFT aki?

Opgemerkt zij dat het niet behalen van de Afl. 60 mln. niet correct is geformuleerd. Feit is namelijk, dat het niet geven van een inflatie compensatie van 3.6% conform de CPI cijfers de facto ook een besparing en korting van Afl. 14.5 mln. betreft.

Post	Omschrijving	Voormalige Prognose 2022 (afl. mln.)	Thans verwachte Prognose 2022 met aanloop (afl. mln.)	VOLJAAR Prognose 2023 (afl. mln.)
1	WAVE 2 - Totaal aanspraken buiten L.v.	2.5	1.9	2.5
2	WAVE 3 - Totaal aanspraken binnen L.v.	10.1	1.5	6.0
3	WAVE 4/5	38.6	33.1	46.3
4	WAVE ALTERNATIEF		2.8	2.6
5	EENMALIG COMPENSATIE I.V.M. COVID MEERKOSTEN	5.0	5.0	0.0
		56.2	44.3	57.4
6	Niet Compenseren van Inflatie uit 2021 (CPI 2021 - 3.6%)	-	14.5	-
7	Idem voor 2022 (% P.M.)	-	-	P.M.
		56.2	58.8	57.4
8	Streef bezuiniging RMR	60	60	60
9	Verschil	-3.8	-1.2	P.M.
10	Percentage t.a.v. Afl. 60 mln. Streefwaarde	94%	98%	96%

De juiste contexten en alternatieven zijn aan CAFT uitgelegd. In een schrijven aan de Rijksministerraad is voorts verdere aanvulling gegeven aan de context en hoe deze doelen kunnen worden behaald. Deze wordt verder in de Rijksministerraad behandeld en valt onder het takenpakket van het ministerie van Financiën en Cultuur.

Voorbeeld is dat in plaats van het invoeren van een eigen bijdrage (wat een directe impact zou hebben op de bevolking), gekozen is voor een compensatie van de niet hierdoor behaalde bezuiniging, te weten een wijziging van het Landsbesluit Verpakte Geneesmiddelen. Deze aanpassing maakt het voor de markt eenvoudiger en flexibeler om geneesmiddelen te importeren en te registreren. Zoals het veld zelf heeft aangegeven, zal dit leiden tot het behalen van besparingen.

Daarnaast wordt gewerkt aan een betere monitoring en controle van het voorschrijfgedrag van artsen, waardoor zoveel als mogelijk onnodige of dubbele testen wordt voorkomen of middelen minder zullen worden aangevraagd of voorgeschreven.

Voorts is het van belang te vermelden dat op 30 september jl. de roadmap voor het Landspakket - die cruciaal is voor het halen van de doelen - door het ministerie van Toerisme en Sport aan de ministerraad werd aangeboden en goedgekeurd. Deze roadmap is in samenspraak met VWS en de stakeholders gemaakt en heeft verschillende rapporten en adviezen ten grondslag. De roadmap is uiteraard een levend document en zal naar gelang en waar nodig worden geupdated. De laatste versie van de roadmap zal ter inzage worden gelegd.

Minister por entrega na Parlamento e rapport cu ta controla e vetvangers di e restaurantnan y hotelnan?

De eis om over vetvangputten te beschikken is opgenomen in de checklist die door de DVG (DWH) wordt gebruikt i) tijdens de inspectie bij restaurants ten behoeve van hygiëne en ii) tijdens de controles betreffende een aanvraag voor een restaurantvergunning (zie bijlage B).

Minister na diferente ocasion a wordo palabra cu no lo tin fusie entre HOH y ImSan. Asina mes Minister a menciona esaki como un posibilidad. Cual ta e motibo di esaki?

Gekozen is voor een niet vrijblijvende samenwerking. Dit is geen fusie. Het doel hierbij is om te streven naar een zo doelmatige en efficiënte zorgverlening voor het eiland als geheel. Algemeen belang van het volk prevaleert en die is gebaat bij een doelmatige samenwerking. Alleen zo kan de Arubaanse zorg worden gewaarborgd. Er is ook een motie ingediend door de Staten om niet te fuseren en de motie was gesteund door alle leden.

Minister, e ultimo biaha cu director di ImSan a bini Parlamento y tambe esun di HOH, tabata tin un sentimiento cu niun fraccion tabata di acuerdo cu un fusie. Ki reaccion

Minister tin riba esaki?

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

Minister, e situacion di e condicion di e hospital nobo cu a wordo construi bao di AVP a resulta di ta total loss. Recientemente atrobe tabata tin yen problema. Pa futuro, kico Minister ta premira cu lo mester haci pa drecha e situacion aki, mirando cu e hospital aki ta costando nos pais cientos di miyones y ta keda cu e mesun problemanan?

Hierop kan het volgende worden geantwoord. De oorzaken van de problemen bij de renovatie van het ziekenhuis zijn de verkeerde keuzes, geschrapte noodzakelijke onderdelen, het niet rekening houden met de groei van de bevolking en de daarmee gepaard gaande behoefte aan grotere zorgcapaciteit en een (in de basis) verkeerde verhouding in de opzet van de gehele deal. Tevens laat de toezichthouding bij het project te wensen over. Dit heeft geleid tot hoge kosten:

1. De renovatie en uitbreiding van het Horacio Oduber Hospital (HOH) is in 2013 aangevangen voor een budget van bijna Afl. 253 miljoen.
2. In het jaar 2017 is men akkoord zijn gegaan met scopeveranderingen ten aanzien van de ICU, de microbiologie lab, achterstallig onderhoud, dakvervanging en verbetering brandalarmsystemen met als gevolg een overschrijding van het originele budget met Afl. 108 miljoen. Dit leidde dat bij aanvang van kabinet Wever Croes 1 het budget moest worden bijgesteld tot Afl. 360 miljoen. Het project zal bij oplevering volgens een ruwe schatting in totaal Afl. 908 miljoen florin hebben gekost (contract 1 maart 2013 tot en met 30 juni 2042 met rente en aflossing).
3. De structuur is zodanig opgezet dat Stichting Onroerend Goed Aruba (SOGA) het terrein met alle zich daarop bevindende opstallen krachtens recht van erfpacht (verkregen van het Land) in bezit heeft. SOGA is de financiering aangegaan (als "Borrower") waarbij AIB Bank (AIB) en Stichting Algemeen Pensioenfonds Aruba (APFA) als belangrijkste financiers ("Lenders") optreden.
4. SOGA verhuurt de ziekenhuisgebouwen aan het Land, waarbij het Land het vervolgens onderverhuurt aan het HOH (om niet c.q. tegen een symbolisch bedrag).

Feit is dat de hele opzet voor een veel te kostbare financierings- en projectbegeleidingsstructuur heeft gezorgd, waar het Land helaas tot de oplevering niet onder uit kan. Daarbij heeft ook de COVID-periode voor de nodige vertragingen gezorgd waardoor er nog meer extra kosten bij zijn gekomen en nog steeds komen. Om beter grip op de bouw te krijgen is actie ondernomen door het bouwtoezicht vanuit SOGA te wijzigen in een persoon in wie meer vertrouwen is. Voorts heeft ook het ministerie van

Toerisme en Volksgezondheid een bouwdeskundige aangetrokken. Dit heeft de communicatie tussen het Land en de SOGA bevorderd. Thans is er ook beter en nauwer overleg tussen de stakeholders, SOGA, Land en HOH, dit ter bevordering van een betere inzichtelijke planning. Het is zo dat de aannemer een zorgpunt blijft vormen. De situatie wordt nauwgezet gemonitord.

Repetitivamente tin e posibilidad di scucha diferente informacion pa cu pilarnan economico nobo y prospecto pa pais Aruba. Esaki ta lanta un intriga y inquietud enorme ora ta papia di e potencial di Turismo Medico na Pais Aruba. Pensando riba tur e infraestructura cu pais Aruba tin sigur caba, casi e lo ta un "no brainer" pa pensa cu SI!, Aruba lo por ta un HUB importante pa Turismo Medico Den Caribe, pero e realidad ta otro y esaki ta cende alarma pa pensa con un pais cu tanto potencial den sector turistico dicon awe en dia e pilar aki no ta tumando impulso den un forma proactivo y agresivo? Na final di añanan 80 den e tempo nan cu kier a busca pa Aruba ta fuerte den turismo tabata busca tur forma pa por ehempel inversionista y/o cadena nan hotelero bin establece na Aruba, a haci hopi pa atrae e mercado aki (punto importante den e incentiva nan fiscal) cu awe en dia Aruba ta beneficia positivamente y ta un gigante actual e importante den Caribe. Turismo Medico ta un berdadero potencial pa pais Aruba y su ciudadano nan sigur tambe lo beneficia si ta stimula e area aki. E ta importante pa dirigi accion nan concreto pa logra impulsa e crecimiento den e area aki.

Minister por duna Parlamento un splicacion si por tin un bista riba kico ta e punto nan cu ta tranca of obstaculisa e posibel prospecto pilar economico nobo pa pais Aruba (Turismo Medico)?

Si tin un estudio of rapport, Minister por facilita esaki pa Parlamento por a haya un copia di esaki?

Het ministerie van Toerisme en Volksgezondheid ziet zeker mogelijkheden voor de uitbreiding van medische toerisme. Het bevorderen van medische toerisme vormt onderdeel van de missie/visie 2021-2025. De visie is om te beginnen met medische behandelingen die minder invasief zijn. Deze visie zal in het jaar 2023 verder worden uitgewerkt. Momenteel is het ministerie druk bezig met de waarborging van doelmatige en effectieve zorg voor onze inwoners. Deze dient zo goed mogelijk geregeld te worden alvorens we overgaan tot medische toerisme. Er dient rekening te worden gehouden met het feit dat Aruba zoals alle landen met een tekort aan zorgcapaciteit kampt en deze dient te allen tijden gewaarborgd te blijven voor onze eigen lokale bevolking.

"Level Playing Field" trato igual pa cu institucion nan cu mesun proposito ta importante

pa defende y corrigi error nan den diferente circunstancia tumando na cuenta, impuesto, legislacion, subsidio etc. Un ehempel: Horacio Oduber Hospital no ta paga impuesto di entrada riba producto farmacologico. IMSAN cu tin e mesun status di hospital y tin un farmacia den su institucion mester paga 6% impuesto riba esakinan (Actualmente Douane Aruba ta ehecutando e trato desigual aki).

Dit is juist een van de doelen waarop samenwerking een besparing op kan leveren. Het HOH kan immers via haar ziekenhuisapothek de geneesmiddelen importeren en ook diensten van inkoop voor IMSAN verlenen. IMSAN heeft geen ziekenhuisapotheker en het zou bijzonder efficiënt zijn om de inkoop te bundelen. Het HOH en het ImSan staan open voor deze samenwerking.

Minister por informa Parlamento cua lo ta e diferencia esencial den e trato (impuesto 6% pa remedi vs. 0 % pa un instiucion vs e otro institucion) cu den principio tin mesun status di HOSPITAL pa pais Aruba?

Beantwoord zij dat het HOH een algemeen ziekenhuis is met een breed scala van poort specialismen en een eigen ICU en mogelijkheden voor langere opnames. Het ImSAN is primair een medische instituut met een beperkte dagopname. Het beleid om dit verschil verder te categoriseren is momenteel in de maak. Samenwerking is de oplossing voor deze problematiek.

Minister por duna un splicacion riba ki accionnan concreto lo por tuma pa drecha e discrepancia aki?

Zoals reeds aangegeven ligt de oplossing in samenwerking. Er dient te worden samengewerkt. Zie de antwoorden op de eerdere vragen betreffende het HOH en het ImSan.

Debi na e recorte di 60 milyon y e maneho consecuente di AZV cu ta cuminsa corta den aporte, e 6% di impuesto cobra ta cuminsa pisa den forma importante ora ta papia di competencia sano of desigualdad y lo por resulta den desigualdad tambe den tratamiento pa cu e pashent finalmente dunando un otro institucion ventaha den calidad di remedi por ehempel y of ofrecimiento di tratamiento y servicio pa e pashent. Incentivanan Fiscal: Den buskeda pa informacion a wak con diferente pais ta traha reportnan unda nan ta ilustra tur e trabou nan haci pa atrae inversionista nan den area medico entre otro turismo medico "Medical Value Tourism".

Investment Opportunities in India's Healthcare Sector

Publishing Agency: NITI Aayog

Year of Publication: 2021

Book, English

ISBN : 978-81-949510-8-7

Citation: Sarwal R; Prasad U; Madangopal K; Kalal S; Kaur D; Kumar A; Regy P; Sharma J. Investment Opportunities in India's Healthcare Sector. NITI Aayog. March 2021.

Dienaangaande kan worden opgemerkt dat er veel interesse is voor medisch toerisme in Aruba. Sinds enkele jaren behandelen zowel het ImSan als het HOH heel veel patiënten uit Curacao, Bonaire en Sint Maarten.

A tuma nota di cierto Incentiva Fiscal: Educacion y entrenamiento den sector di salud ta haya un dispensacion total den nan service tax. Tin "tax holiday" pa sector priva ora ta opera un hospital of institucion di cierto number di camber segun necesidad di e pais y ta enfatisa den area nan cu tin mester di dje cu mas incentiva como por ehempel un deducccion den ganancia di 100% pa e institucion den un periodo di 5 año area cu ta urgi necesidad.

Minister por informa Parlamento, ki posibilidad por tin pa Aruba crea cierto tipo di incentiva fiscal den sector salud pa desaroya Turismo Medico na Aruba?

Tin oportunidad pa hopi area como por ehempel: ekipo medico costoso pa sector priva mehorando acceso na cuido medico pa e poblacion total di Aruba.

Por tin oportunidad pa atrae clinica nan especifico cu Aruba tin mester: centro mediconan cu enfoke riba enfermedadnan cronico, cardiovascular, centronan di nutricion y sobrepeso, prevencion den salud, sector tele-medicina pa incrementa acceso y resolucion di situacion nan unda no tin especialidad na Aruba por ehempel area di endocrinologia of pa alivia e tema di lista di espera den nos sistema actual.

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken

Minister por duna Parlamento un splicacion mas amplio di cua ta e tareanan specifico di Dienst Ouderenzaken cu ta bay na e Dienst Ouderenzorg (DO)?

Vergrijzing en een steeds toenemende aantal 60-plussers in de samenlevingen brengen verschillende beleidsuitdagingen met zich mee. De huidige visie van de maatschappelijke zorg wordt benaderd vanuit de holistische visie op zorg, echter binnen een gefragmenteerde structuur. Met de instelling van deze directie worden alle diensten gecentraliseerd en fragmentatie en versplintering in de dienst- en zorgverlening aan ouderen geminimaliseerd/opgeheven.

De Directie Ouderenzaken, als beleidsdirectie, zal zich o.a. richten op het stimuleren en waarborgen van het welzijn van en de zorg voor ouderen door middel van een holistisch (integraal) beleid, het waarborgen van de kwaliteit en toegankelijkheid van zowel formele- als informele zorg, conform de Landsverordening verzorgingshuizen, het stimuleren van participatie in de brede zins des woords, en een gezonde leefstijl ter voorkoming van chronische ziekten.

Minister por informa Parlamento si tin subsidio pa e gruponan boluntario cu ta traha cu nos grandinan? Por ehempel, Fundacion Movimiento ta Bida. Si ta asina, cuanto esaki ta? Si ta no, lo tin e posibilidad pa crea esaki?

Onder het ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken vallen, met betrekking tot ouderen, de subsidies voor Fundacion pa Nos Grandinan (C.Kibrahacha), S.A.B.A. en Stichting Cas Marie. Via het project "Veilige Barios", gecoördineerd door CEDE Aruba, die in 2022 is geïnitieerd en waar het voornoemde ministerie Afl. 216.075,00 aan heeft bijgedragen, zullen projectmatig middelen beschikbaar worden gesteld voor initiatieven van verschillende NGO's. Daarnaast kunnen Stichtingen, ook via CBOS, een aanvraag indienen voor subsidie. Via een (beleids)toetsing wordt bepaald of deze stichtingen daarvoor in aanmerking komen.

E ta un hecho cu cifra ta yuda nos compronde y maneha miho. Minister por informa Parlamento si tin planes pa traha un database di nos adultonan mayor pa asina por tin un miho bista di ken nan den e grupo aki ta esunnan mas vulnerabel?

Beantwoord zij dat de data op het gebied van ouderen, net als de zorg- en dienstverlening, versplinterd en verspreid is tussen de verschillende instanties (o.a. DSZ, DVG, SVB, AZV, IVA, CBS, NGO's). De Directie Ouderenzaken heeft als een van haar taken het coördineren en centraliseren van deze data.

Durante COVID-19 a introduci un liña di telefoon pa nos adultonan mayor por comunica pa diferente necesidad. Minister a indica recientemente cu ta bay introduci e

liña aki bek. E liña di telefoon aki lo tin costo pa caha di gobierno? Si ta asina, bou di cual fondo esaki lo cay?

Vanwege de COVID19 uitbraak heeft Club Kibrahacha in maart 2020 de nationale bellijn voor ouderen gecoördineerd. De brede respons op dit initiatief bewees onomstotelijk de noodzaak van dit aanbod en Club.Kibrahacha heeft hierdoor een aanvraag ingediend voor additionele subsidiebijdrage voor dit project. De doelstelling van dit project is het voorkomen en tegengaan van sociaal isolement en eenzaamheid onder ouderen op Aruba. Deze extra bijdrage is begroot in de totale subsidies van Overig Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken.

Renobacion di piernan rond di Aruba ta cay bou di Santa Rosa. Minister por informa Parlamento si tin plannan concreto pa renobacion di piernan rond di Aruba y si ta asina, Minister por menciona cuanan ta riba lista pa bay wordo renoba?

Hierop kan het volgende worden beantwoord. Alhoewel de pieren (aanleg-/ligplaatsen) rond Aruba grotendeels onder het beheer van de DIP vallen, is de minister van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken, tezamen met de DLVV, inventaris aan het opmaken van de uitdagingen voor de vissers en de pieren. Meerdere vissersgroepen zijn geïnteresseerd in de beheerstaken van een pier. Het Fundacion Centro di Pesca Hadicurari ontvangt momenteel subsidie ten behoeve van vissers, waaruit dus middelen voor het onderhoud van pieren kan worden bestemd.

Den inversionnan por wak cu tin 6 miyon florin proyecta pa "afdekking afvalstortplaats". Gobierno por brinda informacion mas extenso (mas cu e toelichting) over e planificacionan pa sana e cero aki (afvalstortplaats) pa acumulacion di sushi na Parkietenbos (Dump)?

Alvorens over te gaan naar het afdekken van de stortplaats dienen verschillende stappen te worden doorlopen. Zo zullen de vuilnisstromen omgeleid worden en op een meer milieuvriendelijke wijze worden verwerkt (door de particuliere sector). Het omleiden en verwerken van vuilnis zijn de belangrijkste speerpunten binnen het plan van aanpak voor een gedegen afvalbeheer. In de tweede fase zal dus de stortplaats te Parkietenbos eerst worden afgegraven tot 10 meter diepte en dus de toplaag worden verwijderd conform de adviezen uit de rapporten van TNO Caribbean. We hebben geen inzicht in de aanwezigheid van gevaarlijke afvalstoffen onder 10 meter in diepte. Door de afgraving zal de vuilnisberg afgevlakt kunnen worden. Pas wanneer de afgraving heeft plaatsgevonden kan de afdekking beginnen. De afdekking zal verdere bodem- en zeevervuiling door uitloging tijdens regenbuien voorkomen. Als laatste fase

wordt beoogd de dan voormalige stortplaats Parkietenbos tot een zonnepark om te bouwen.

Den Memorie van Toelichting na e parti Naturalesa ta informa cu lo continua cu e implementacion di e "National Plan for Stray Animals". Gobierno por splica e meta y kico e operacion di e "National Plan for Stray Dogs" ta?

Beantwoord zij dat het "National Plan for Stray Animals" (NPSA) een onderdeel is van het totale plan voor dierenwelzijn dat tot oplossingen dient te leiden voor de problematiek van straaddieren en verantwoordelijk huisdiereigenaarschap stimuleert. Het NPSA houdt o.a. in het toekennen van benodigde materialen en bevoegdheden voor de Dog Control Unit van Bureau City Inspector, het versterken van de Centro di Control di Cacho met personeel en financiële middelen, het organiseren van verscheidene voorlichtingscampagnes, alsmede onderwijsmateriaal, microchipping campagnes en het instellen van een landelijke data registratiesysteem.

Ultimo tempo (año) no ta wak mucho control mas ni cumplimento cu pago na machinenan di AruParking. Ki plan Gobierno tin pa cu AruParking?

Dienaangaande zij geantwoord dat na beraadslaging tussen de Minister belast met Transport, de Raad van Commissarissen van Arubus en de directeur van Arubus, de herstart van AruParking gepland is voor begin 2023. Dit geeft ruime tijd om voor de komende maanden op bewustwording en voorlichting te richten opdat een concreet herstartplan van AruParking kan worden gepresenteerd en aangeboden aan de Ministerraad.

Con por segura cu esunnan cu ta paga pa nan espacio di parkeo ta logra parkeer na e sitionan aki?

De herstart van AruParking is gepland voor begin 2023. Dit houdt in dat handhaving zal hervatten. Handhaving van de parkeerregels helpt verzekeren dat parkeerplekken beschikbaar zijn voor degenen die daarvoor betalen.

Mirando cu no tin control riba espacionan di parkeo maneha pa AruParking, kico ta e tareanan (trabao) di e personal di ArubaParking?

De parkeerwachters zijn actief aan het controleren en indien nodig plakken zij een sticker op het raam van degenen die zich niet aan de regels houden. De stickers zijn bedoeld als voorlichting voor de officiële herstart van AruParking in 2023.

AruTram si ta den operacion despues di impacto crisis di COVID-19. Gobierno por informa si e operacion di AruTram ta haci cu e ta un compania self-sufficient?

Beantwoord zij dat het vooralsnog niet mogelijk is om Arutram kostendekkend te maken, wel om het verlies zoveel mogelijk te verminderen d.m.v. Cruise Tourist Passenger Fees en dergelijke. Arutram werd als deel van een marketing strategie gelanceerd en gefinancierd door overheidssubsidies. Voor Arutram wordt er een analyse gemaakt om de mogelijkheden en potenties in kaart te brengen. Tevens is de minister belast met Transport, in afwachting van de resultaten van de doorlichting van PWC NL.

Por nota subida di algo over 2 miyon extra na subsidio na Arubus N.V. Minister por splica dicon e subida aki den subsidio?

De laatste overeenkomst die tussen Arubus en het Land is afgesloten was een 10 jarige overeenkomst die in 2012 werd aangegaan en gedurende 2022 is afgelopen. Daardoor was de subsidie in 2022 lager vergeleken met voorafgaande jaren. Voor 2023 werd voorlopig het subsidiebedrag van 2021 in de begroting opgenomen. Wij zijn op dit moment bezig met het analyseren van de cijfers om de onderhandelingen aan te gaan voor het afsluiten van een nieuwe overeenkomst, deze keer voor een kortere periode.

For di e tabel di Meerjarige Collectieve Sector por wak cu no ta proyecta un necesidad financiero pa Serlimar pa cu Pais Aruba. Sin embargo den UR kwartaal 2 di 2022 tin un bedrag raporta di -3,5 miyon florin. Por indica si ta factibel cu Serlimar lo no bay tin un necesidad financiero pa cu 2023?

Opgemerkt zij dat men niet uit het oog moet verliezen dat de bedragen die in de UR voorkomen momentopnames zijn die niet zomaar geëxtrapoleerd kunnen worden om het uiteindelijke jaarresultaat van Serlimar te voorspellen. Er kan nu al een structurele verlaging in de operationele kosten van Serlimar alsmede een verhoging in de inkomsten (en collectie van dezen) worden gezien. De overheid heeft zich voorgenomen de nodige financiële steun aan Serlimar te verlenen om een faillissement te vermijden, om de banen te kunnen verzekeren en omdat er de overtuiging bestaat dat zonder politieke inmengen de potentie bestaat voor een zelfvoorzienend bedrijf.

Deze "bijzonder financiële steun" omvat een bedrag van Afl. 2.5 miljoen per jaar voor de begrotingen van onderscheidenlijk 2022, 2023 en 2024, naast de reguliere bedra-

gen bestemd voor vuilophaaldienst door middel van een DVO. Deze steun moet gezien worden als een "kapitaalinvestering" die moet worden bestemd voor het inhalen van de achterstanden van openstaande schulden bij de commerciële crediteuren van Serlimar S.G. De totale bijdrage van het Land aan Serlimar (DVO plus "bijzondere financiële steun") is terug te vinden in de post Goederen en Diensten en het is de verwachting dat deze voldoende zal zijn.

Ki pasonan Gobierno ta tumando pa contribui na mehoracion (ademas di bijdrage) di e posicion di financiero di Serlimar?

De ongunstige financiële situatie van Serlimar is een gevolg van politieke beslissingen die zich niet aan de standaarden van "good corporate governance" hebben gehouden, waaronder het niet benoemen van een Raad van Toezicht en de winstvermogen van Serlimar verlagen voor politieke doeleinden. Dit heeft geleid tot het instellen van een verbeteringstraject. Het verbeteringstraject houdt in het benoemen van een professionele Raad van Toezicht, het optimaliseren van het inningsproces, het verlagen van het aantal ploegen onder het project Mantencion Bo Bario (door middel van reallocatie) en het invoeren van het beleid "één werknemer, één bedrijf" waarin ambtenaren de keuze krijgen om arbeidscontractant te worden of uittreden met vervroegd pensioen.

Serlimar is nog nooit in staat geweest om afval te verwerken op een financieel duurzame manier en met continuïteit. Serlimar zal zich op het inzamelen van vuil richten en hiermee kostendekkend kunnen worden. De instellingswet van Serlimar zal aangepast worden conform de veranderingen van het bedrijf.

Riba pagina 19 ta wordo menciona cu mester independisa riba termino cortico e siguiente venootschappen; Post Aruba NV, Arubus, Free Zone Aruba y tambe e Sui Generis Serlimar. Minister por duna un splicacion amplio con ta bay logra esaki, y ya cu ta menciona cu esaki mester sucede riba termino cortico, cual ta e timeline pa esaki.

De alinea op pagina 19 waarnaar wordt verwezen betreft het beëindigen van de financiële afhankelijkheid van de genoemde entiteiten. Voor het ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken betreft het Arubus en Serlimar. Gesprekken met de Raad van Commissarissen en de directie van Arubus over de financiële situatie en het verbeteren daarvan zijn gaande. Relevant hierbij is de voorgenomen reactivatie van Aruparking met de daaraan gekoppelde inkomsten.

Men is in afwachting van de formalisatie van de benoeming van een directeur voor Serlimar zodat de nodige beslissingen kunnen worden doorgevoerd om de huidige

situatie van Serlimar te saneren. Er zijn inmiddels stappen genomen en alle indicaties wijzen erop dat deze stappen al hebben geleid tot een structurele verlaging in de operationele kosten.

Den un OV recientemente Minister a bisa cu Serlimar ya ta hayando suficiente ingreso pa cubri su mesun gastonan. Esaki ta significa cu pais Aruba no lo duna Serlimar mas e 3.5 miyon cu CAFT ta conseha pa no duna?

Beantwoord kan worden dat de toezegging van het Land voor de “bijzonder financiële steun” van Afl. 2.5 miljoen per jaar voor de begrotingen van 2022, 2023 en 2024 specifiek is bestemd voor het inhalen van de achterstanden van openstaande schulden bij de commerciële crediteuren van Serlimar S.G.. Deze “bijzondere financiële steun” is niet bestemd voor operationele kosten. Deze toezegging was nodig om een faillissement te vermijden. Daarnaast heeft Serlimar een betalingsregeling met DIMP afgesloten om de openstaande schuld van circa Afl. 13mln in acht (8) jaren af te betalen. Serlimar kan zijn operationele kosten bekostigen. Het grootste probleem is de openstaande crediteurenbalans.

Si esaki no ta e caso, por splica e ora ey e situacion financiero di Serlimar y describi con lo yega na solucion y tambe pa privatisa esaki?

De ongunstige financiële situatie van Serlimar is mede een gevolg van politieke beslissingen die zich niet aan de standaarden van good corporate governance hebben gehouden, waaronder het niet benoemen van een Raad van Toezicht, winstvermogen van Serlimar verlagen voor politieke doeleinden. Het doel is om Serlimar te ondersteunen bij haar interne omvorming tot een zelfvoorzienend bedrijf. De financiële situatie is aan het herstellen door het in een eerdere vraag omschreven verbeteringstraject. Voor wat betreft een mogelijke privatisering kan worden gesteld dat Serlimar een publiekrechtelijke rechtspersoon is die tot zekere mate al op afstand van de regering staat. Te zijner tijd kan een overweging worden gemaakt over een andere mogelijke rechtsvorm.

Recientemente a tende gobierno papia di desaroyonan maritimo pa pariba di brug, esta San Nicolaas. Minister por informa nos den mas detayenan di e desaroyonan aki?

De ontwikkelingen voor San Nicolas, waaronder maritieme ontwikkelingen, hebben de aandacht van de betrokken ministers. Bij de concretisering van de voornemens hieromtrent zal de Staten worden geïnformeerd.

Pa e desaroyonan aki tin algo presupuesta caba den presupuesto 2023? Si no ta asina, pa ki tempo Minister ta premira e desaroyonan aki sucede?

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

Minister ta kere cu solamente dunamento di tereno y awa ta suficiente pa nos cuminsa produci un sector di agricultura fuerte?

Landbouw wordt benaderd vanuit een integrale visie voor landbouw, veeteelt en visserij in het kader van voedselzekerheid, duurzame ontwikkeling en natuur. Door middel van een integraal plan wordt gewerkt aan stimulering van deze sectoren, rekening houdende met de uitdagingen. De beschikbaarheid van water en terreinen vallen onder de uitdagingen.

Kico gobierno ta contribuyendo y presupuestando pa haci e vision di Minister y agricultornan bira un realidad?

Er zijn op verschillende gebieden werkzaamheden verricht en nog steeds gaande ter stimulering van de landbouw. Het betreft o.a. de herstructurering van de Directie van Landbouw, Veeteelt en Visserij, herziening van het huidige beleid en wetgeving, verbetering van de afdeling veeteelt en uitbreiding van het "hooiproject" voor de plaatselijke veeteelt, samenwerking met de ouderenorganisatie om de praktijk van het tuinieren in te voeren om bij te dragen aan hun voedselzekerheid en sociale activiteiten, privatisering van de waterzuiveringsinstallaties om een goed onderhoudsbeheer te waarborgen, herinvoering van gemeenschappelijke land- en tuinbouwworkshops om kennis en bewustzijn te creëren onder de lokale bevolking, alsook strategie om kansen te creëren voor ondernemerschap en voedselzekerheid.

De volgende stappen zijn o.a. het aanpassen van de Landsverordening verbod voor het milieu schadelijke producten, zodat schadelijke pesticiden en insecticiden die de gezondheid van onze burgers negatief kunnen beïnvloeden worden opgenomen, als onderdeel van de strategie om een schoon en gezond milieu voor de komende jaren te garanderen, het hergebruiken van (grijs) water van de afvalwaterzuiveringsinstallaties voor landbouwdoeleinden om te zorgen voor meer duurzame en langdurige irrigatiemogelijkheden voor fruit- en hooiplanten, en lokale GAP invoeren om landbouwproducten via een kwaliteitscontrolesysteem te certificeren en te identificeren met een officieel kwaliteitskeurmerk.

RWZI: pakico e contratista cu ta trahando e muraya rond di planta di procesamemiento ainda no por keda cla?

Momenteel zijn onderhandelingen aan de gang voor de privatisering van de drie rioolwaterzuiveringsinstallaties. Het is de bedoeling dat de nieuwe privé-beheerder de onderhoudskosten zelf zal dekken. De DOW is bij deze vergaderingen betrokken.

For di aña pasa nos a wordo informa cu esaki lo mester a keda cla den 3-4 luna, sinembargo den e reunion publico di DOW recientemente, por a compronde cu ainda no a caba cu esaki.

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

E muraya cu mester wordo reforsa ta un prioridad masha grandi mes. Si e muraya mester explota nos tin un desastre cual nos no lo por acapara cu ne. Minister por informa Parlamento pa ki tempo esaki lo ta finalisa?

De betrokken minister heeft in november 2021 aan de Staten aangegeven dat de urgentie hoog is. Verwacht wordt dat men deze komende weken meer zicht zal hebben over de tijdlijn, zowel door het rapport van Royal HaskoningDHV als het onderhandelingsproces.

Minister por informa Parlamento si tin un plan concreto con Gobierno lo cera e 60 Miyon pa un planta nobo pa RZWI? Si ta si, cual esaki ta?

De drie rioolwaterzuiveringsinstallaties zullen geprivatiseerd worden. Het gezuiverde water kan verkocht worden aan landbouwers en hotels om de bijbehorende kosten van het onderhoud te dekken, en ook voor een deel naar het project van de Western Wetlands.

DUMP na Parkietenbos: Ta papia di soluciona esaki y ta promote Trash 2 Cash. Nos a wak e compania cu ta bay recicla e tires.

Pa ki tempo e otro companianan lo cuminsa opera pa recicla e otro materialnan cu a menciona den e programa di Trash for Cash?

De betreffende bedrijven zijn operationeel. De details van welke bedrijven welk type afval kunnen verwerken zal op korte termijn bekend worden gemaakt.

Nos por haya e nombernan di e companianan aki?

In Aruba bestaat een vrije markt wat betekent dat bedrijven niet worden buitengesloten van de afvalverwerkingssector. De details van welke bedrijven welk type afval kunnen verwerken zal op korte termijn bekend worden gemaakt.

Minister por informa Parlamento debí na kico tin candelanan riba DUMP ainda, cu ta afectando e salud di nos hendenan?

De Dump te Parkietenbos is bekend voor de grote, zwarte rookwolken die een bedreiging vormen voor de gezondheid van bewoners en de natuur. Daarom is de meest brandbare type vuil, namelijk autobanden, als eerste van de Dump afgestoten. Het gecontroleerd branden door Serlimar zelf is inmiddels ook stopgezet. Storten en openlucht branden is voor Aruba geen optie meer binnen een gedegen afvalbeheerbeleid. Het Openbare Ministerie is onderzoek aan het verrichten naar gevallen van opzettelijke brandstichting bij de Dump.

Por a tuma nota cu tin problemanan cu e incinerator y cu mester busca pisa pe. Mientras tanto, Minister por informa Parlamento con lo lidia cu e desperdicio y e slib di RWZI, si esaki no ta funcionando?

De verbrandingsoven is niet de meest efficiënte manier om slib afkomstig van de RWZI te verwerken. Daarom zijn onderhandelingen aan de gang voor de installatie van een biovergister bij geprivatiseerde RWZI's.

Minister a keda di entrega Parlamento un rapport riba e situacion y investigacion den Serlimar na December 2021. Ya ta casi un año, pero ainda Parlamento no a haya e rapport aki. Nos a compronde di Minister cu e rapport ta cla si. Pa ki tempo Parlamento lo haya esaki pa wak?

De overheid heeft het Forensis rapport nog niet ontvangen. Na het ontvangen van het rapport zal dit ter inzage leggen worden gelegd.

Minister sa cu tin 300 hende dimas cu a wordo posiciona den Serlimar y cu CAFT ta papia di baha e personal di e aparato publico. Minister por informa Parlamento si e ta den planes pa kita personal di Serlimar? Si ta asina, cuanto persona? Si ta no, con otro lo percura pa e reduccion?

Serlimar heeft 183 personen in dienst en 115 contactanten onder het project Manten-cion Bo Bario. Van de 183 fulltime medewerkers zijn 53 ambtenaren vanaf 2005 ter

beschikking bij Serlimar. Deze ambtenaren zullen de keuze krijgen tussen arbeidscontractant worden of uittreden met vervroegd pensioen. Bureau City Inspector, DLVV en Fundacion Parke Nacional Aruba zullen een aantal contractanten overnemen ten behoeve van aan de natuur gerelateerde werkzaamheden.

Directie Scheepvaart ta den un edificio cu ta costa 17.400 florin pa luna cu ta ekivalente na 208.800 florin anualmente. Esaki ta un suma hopi halto. Cu esaki por traha un edificio propio den un aña. Minister lo bay over pa traha un edificio nobo of pa drenta otro pa baha e suma astronomico aki?

Dit contract is voor een periode van vijf (5) jaar afgesloten in 2019 zonder de mogelijkheid om deze eenzijdig vroegtijdig op te zeggen. De DIP hanteert als richtlijn een oppervlakte van +/- 25m² per personeelslid en een prijs van +/- Afl. 25,- per m². De prijs van deze kantoorruimte was op basis van een uitbreiding van het personeel berekend op Afl. 25,- per m², maar voor een personeelsbezetting van 15 personen is deze ruimte te groot. In principe zou de ruimte +/- 375m² moeten zijn, maar deze kantoorruimte is 696m² waardoor deze Directie ruim Afl. 8.000,- per maand teveel aan huur kwijt is. Wij zijn al op zoek naar goedkopere opties en zodra de huurovereenkomst beëindigd zal deze Directie verhuizen naar een financieel meer verantwoorde locatie.

Minister tin Departamento di transporte publico ta paga 8400 florin pa luna of 100.800 florin aña pasa 2022 y e aña aki el a subi pa 101.100 pa aña. E adres ta Italiestraat 20. Minister por informa Parlamento pa cuanto tempo mas lo keda uza e edificio aki y dicon?

Volgens de richtlijnen van DIP heeft DTP voor de 24 personeelsleden een ruimte van 600m² nodig @ Afl. 25,- dat zou uitkomen op een huur van ongeveer Afl. 15.000,-. DTP's kantoorruimte is in werkelijkheid 336.81 m² waar ze Afl. 8.420.25 voor betalen, een bedrag dat Afl. 6.579,75 goedkoper is.

Hunto Departamento di Transporte y Directie Scheepvaart ta paga un suma di 309.600 florin na huur na e doño di Italiestraat 20.

Ta posibel cu Minister por duna Parlamento un splicacion pa cu e suma cuantioso asina aki?

Beide huurovereenkomsten zijn voor een periode van vijf (5) jaar afgesloten in 2019 zonder de mogelijkheid om deze eerder eenzijdig op te zeggen. Directie Scheepvaart en Departamento di Transporte Publico hebben samen 39 personeelsleden. Volgens

de richtlijnen van DIP zou de huur 39x25m2xAfl. 25,- = Afl. 24.375,- per maand oftewel Afl. 292.500,- per jaar mogen zijn. Dus in principe betalen we op dit moment Afl. 17.385,- teveel per jaar, oftewel Afl. 1.448,75 teveel per maand. Directie Scheepvaart zal definitief verhuizen aan het eind van deze huurovereenkomst en in geval we de huurovereenkomst van DTP besluiten te verlengen zal dit wel inhouden dat de voorwaarden aangepast zullen moeten worden met redelijke opzeggingsmogelijkheden.

Minister ta mira un posibilidad cu den 2-3 aña por a traha un lugar amplio pa facilita e departamentonan aki y baha e gasto cuantioso aki?

Gezien de beperkingen die jaarlijks op onze begroting worden gelegd is er jammer genoeg geen mogelijkheid om binnen die periode een nieuw gebouw te kunnen bouwen.

Riba pagina 56 Minister ta menciona diferente manera cu lo promove integridad di gobierno, ambtenarij y tambe den nos ciudadanonan. Minister por menciona kico a wordo a haci especificamente riba tur e nivelnan aki den e prome aña di gobernacion 2021-2022?

Er is gelijktijdig aan meerdere projecten gewerkt die zich momenteel in een realisatiefase dan wel vergevorderde fase bevinden, alsook doorlopende werkzaamheden die niet binnen een jaar tot een eind komen. Ik kan hierbij de samenwerking tussen mijn bureau en de Commissie Corporate Governance, de inmiddels goedgekeurde Aruba Integriteitsstrategie, richtlijnen voor het aangaan van overeenkomsten van opdracht, een gedragscode voor ministers, het versterken van de BIA, introductie van vertrouwenspersonen integriteit en interne onderzoekers, het ontwikkelen van een website ten behoeve van het Active Transparency project en overige voorbereidende werkzaamheden. Het resultaat van deze inspanningen zullen zich op relatief korte termijn tonen.

Ministerie van Economische Zaken, Communicatie en Duurzaam ontwikkeling

Den toelichting ta indica cu pa Directie Telecommunicatiezaken lo bay subi cu mas di 14 miyon door di mobiele telefoon vergunning. Gobierno por splica mas detaya kico precies esaki ta encera?

Hierop kan worden beantwoord dat de verhoging van Afl. 14,400,000.00 het eenmalige bedrag is van Afl. 7.200.000,00, die de twee mobiele netwerkproviders (SETAR en Digicel) in 2023 moeten betalen voor de vernieuwing van hun concessie mobiel

telefoonnetwerk (conform artikel 1 b van het landsbesluit telecommunicatierechten AB 2003 no. 83). De mobiele concessie heeft een levensduur van 10 jaar en dient elke 10 jaar opnieuw aangevraagd worden.

Den e Memorie van Toelichting ta bisa cu un di e prioridadnan di maneho bou Ministerio di Economia ta cu lo bay werk uit e plan pa revitalisacion di centro di Oranjestad y San Nicolas. Gobierno por brinda splicacion si a haci estudio tocante e topico aki? Si ta si, por informa e contenido di e plan tanto pa Oranjestad como San Nicolas?

Hierop kan het volgende worden beantwoord.

Algemeen:

Recentelijk is het vestigingsbeleid gemoderniseerd, volledig gedigitaliseerd en versimpeld. Onderdeel van het nieuwe vestigingsbeleid is dat vergunning in het centrum van Oranjestad en San Nicolaas sneller zullen worden afgegeven en waarbij non-residents ook in aanmerking komen voor een vestigingsvergunning binnen een periode van 10 werkdagen.

Oranjestad:

De eerste fase van het revitaliseringsplan van Oranjestad bevindt zich in de laatste fase van voorbereiding en uitvoering. De beleidsformulering heeft eerst het proces van overleg met verschillende belanghebbenden doorlopen. Ten tweede hebben we met de medewerking van de DOW en het architectenbureau OI4A de eerste fase van het revitaliseringsproject van Oranjestad bereikt. Fase 1 bestaat uit de gedeeltelijke verfraaiing van de Wilhelminastraat, samen met de renovatie en verfraaiing van Columbustraat, een verbindingsssteeg tussen de Wilhelminastraat en het Lagun en de parkeerplaats tegenover Lagun. Het betreft een investering van ca. Afl. 700.0000,00 uit de begroting 2022 van het Ministerie van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling. Naast deze publieke investering zijn er 3 investeringen, waarbij de overheid zal samenwerken met de private sector. Zodra deze projecten zijn geformaliseerd (naar schatting binnen 4 weken na heden) zal de Staten van Aruba en de pers hierover worden bericht. Volgens de voorlopige berekeningen van DEZHI gaat het om een totale investering van Afl. 28 miljoen, hetgeen een indirect effect heeft van 0,28% op de BBP (GDP). Na de uitvoering van de eerste fase van de ontwikkeling van Oranjestad zal de tweede fase volgen die voor uitvoering gepland staat gedurende

het eerste halfjaar van 2023. Zodra de ontwikkelingsplannen zijn geformaliseerd zal de Staten van Aruba hierover worden geïnformeerd.

San Nicolas:

Met betrekking tot het gebied van San Nicolas werd er ook met verschillende stakeholders gesproken en (wederom) is bevestigd dat de ontwikkeling van het havengebied een katalysator zal zijn. Op grond hiervan zijn diverse gesprekken gaande met (internationale) ontwikkelingspartners voor industriële projecten. Tijdens de behandeling van de begroting zal nader hierop worden ingegaan.

Ta menciona den un di e prioridadnan di maneho bou Ministerio di Economia e 'six promising sectors' y su mercadeo den exterior.

Het Investeringsbeleid 2019-2024 wordt gehanteerd als leidraad voor de werkzaamheden bij het aantrekken van buitenlandse investeerders.

Gobierno a haci un estudio di e efecto economico di e 'six promising sectors'?

Er is nog geen onderzoek gedaan over wat de effecten van de six promising sectors zullen zijn, doordat additionele informatie ontbreekt over de projectplannen en hun respectievelijke investeringen.

Tin plan pa intensifica esfuersonan na Aruba mes riba e topico aki?

Momenteel is ARINA bezig met de revisie van hun marketingplan, dit wordt gedaan door een internationaal bedrijf. De verwachting is dat in november de website gereed zal zijn en gelanceerd kan worden en kunnen de marketingwerkzaamheden aangevangen worden. ARINA wordt ondersteund door een extra medewerker. De medewerkers van ARINA hebben onlangs bij de NFIA in Nederland stage gelopen ter versterking van hun skills om investeringen aan te trekken, om daarmee Aruba op gedegen wijze te kunnen marketen en investeerders te kunnen begeleiden.

De MEP-fractie behoudt zich het recht voor om nadere vragen te stellen gedurende de openbare behandeling.

De leden van de RAIZ-fractie hebben de volgende vragen:

Ministerie van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening

Nederland stelt op dit moment middelen beschikbaar ter uitvoering van het landspakket, echter wordt steeds benadrukt dat deze middelen incidenteel van aard zijn. Daarna dient de regering budget beschikbaar te stellen voor her verdere bekostigen van deze projecten.

Hoe beoogt de regering de kosten die daarna structureel van aard zijn te gaan bekostigen ?

De additionele 81 miljoen die vermoedelijk de BBO zou opleveren, compenseert voor wat het BTW zou hadden moeten opleveren? En includeert dit bedrag BBO aan de grens?

BBSB voorziet een groei van 40%, er worden echter reguliere services benoemd.

Waarom wordt deze toename verwacht?

De toename in goederen en diensten wordt verwacht in post 4633, gezien in 2014 het paspoort een geldigheidsduur heeft gekregen van 10 jaar. Dit logischerwijze heeft het paspoortinkomsten na 2014 laten dalen tot bijna 42% (zie gepubliceerde jaarverslag 2021 en uitleg in ingediende begrotingen bij post 4633) en zal volgens verwachting in 2024 (aldus 10 jaar na 2014 zoals verschillende malen uitgelegd) volgens prognose stijgen. Maar het hangt af of personen hun paspoort wel of niet komen vernieuwen.

Welke vernieuwingen binnen het inningssysteem zullen hierbij bijdragen?

Verwezen zij naar het antwoord op de vorige vraag.

De DIP verwacht een toename van 65% er worden echter reguliere services benoemd.

Waarom wordt deze toename verwacht?

De geboekte opgaven van erfpacht kohieren zijn nog niet bijgewerkt year to date (5 jaren achterstand). Dit gaat samen gepaard met productiviteitsverhoging.

Welke vernieuwingen binnen het inningssysteem zullen hierbij bijdragen?

Hierbij zullen de verwachte investeringen in de automatisering van het systeem van de erfpachtkohieren bijdragen. Tezamen met een of twee tijdelijke fte's die met de achterstand van de financiële zaken aan de slag gaan. Tijdelijk ook met hulp van personeelsleden van de Taskforce van BRA.

De DTI verwacht een toename van 31% er worden echter reguliere services benoemd. Waarom wordt deze toename verwacht?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Welke vernieuwingen binnen het inningssysteem zullen hierbij bijdragen?

Voor 2023 wordt er een verhoging verwacht indien er in 2022 er nieuwe software applicaties ingevoerd worden ter vervanging van RTIK en RAK en waarbij het IT-infrastructuur ook vervangen wordt, waarbij er dan meer effectiever mogelijkheden worden gecreëerd om meer keuringen en inspecties te kunnen uitvoeren en zo meer aan Retributies en Leges te innen. De DTI is ook bezig met het aanpassen van de Retributies en legesbesluit met de opstelling van een nieuwe concept welke in overleg wordt gedaan met DWJZ.

De Defensie verwacht een toename van 9% voor de overdrachten van het Rijk van 8 ton. Heeft dit te maken met het landspakket of een aparte contract met Nederland?

Zoals aangeduid in de memorie van toelichting zijn de middelen onder Defensie de door Nederland gerestitueerde kosten van het personeel van Kustwacht, burgerpersoneel en Arumil. Deze personeelskosten worden conform de Personeelsstaat geraamd. M.a.w. dit heeft niets te maken met het Landspakket noch een aparte contract met Nederland.

- **Defensie**

De raming van de door Nederland gerestitueerde kosten van het personeel van kustwacht, burgerpersoneel en Arumil (Defensie).

MIDDELEN (in AFL. 1000)

	2022	2023	Δ	Δ-%	2024	2025	2026	2027
8791 Overdrachten v.h Rijk	9,134	9,957	822	9%	9,957	9,957	9,957	9,957
8700 Niet-belastingopbrengsten	9,134	9,957	822	9%	9,957	9,957	9,957	9,957
Totaal:	9,134	9,957	822	9%	9,957	9,957	9,957	9,957

- **Defensie**

De totale kosten van Defensie voor 2023 bedragen Afl. 9.9 miljoen. Ten opzichte van 2022 zijn de kosten met Afl. 822.200 (oftewel: +9%) toegenomen. Op deze kostenplaats worden de personeelskosten van de kustwacht, burgerpersoneel en Arumil conform het Personeelsstaat geraamd. Deze kosten worden door Nederland gedragen en hiervoor is er een raming aan de middelenkant opgenomen.

BEGROTING (in AFL. 1000)

	2022	2023	Δ	Δ-%	2024	2025	2026	2027
4100 Personeel	7,130	8,171	1,041	15%	8,171	8,171	8,171	8,171
4200 Werkgeversbijdragen	1,851	1,632	-219	-12%	1,632	1,632	1,632	1,632
4300 Goederen en diensten	153	153	0	0%	153	153	153	153
Totaal:	9,135	9,957	822	9%	9,957	9,957	9,957	9,957

De BRA kent een toename van 75% binnen de personeelslasten, kunt u deze toename binnen de personeelskosten verder onderbouwen en specificeren?

Het betreft ten eerste een ambtenaar die van de DOW naar BRA werd overgeplaatst. Hij werd van zijn huidige functie bij de Technische afdeling van de DOW overgeplaatst naar BRA teneinde bij de afdeling logistiek te gaan werken overeenkomstig het huidige "Formatieverslag". Een ambtenaar is overgeplaatst van de DTI; zijn functie bij de DTI was in de afdeling Public Outreach materiaal en is nu werkzaam bij de afdeling Logistiek BRA. Ook zijn er 5 ambtenaren in afwachting van hun overplaatsing. Voor deze 5 ambtenaren is er al een overeenkomst tussen beide diensthoofden en de DRH om de overplaatsing te verwezenlijken. Hiervan zijn:

- Twee ambtenaren van de DOW die naar de afdeling logistiek BRA gaan;
- Eén ambtenaar is officier van de KIA; die gaat eveneens voor de afdeling logistiek BRA;
- Eén ambtenaar is van de Arumil; hij gaat eveneens voor de afdeling logistiek BRA;
- Een ambtenaar/functionaris is tijdelijk overgeplaatst naar de functie van senior beleidsadviseur en financieel beheerder bij de afdeling Financiën BRA en wacht op een nieuw formatierapport om definitief overgeplaatst te worden. Haar huidige functie is het beheer van het financiële gedeelte van de door BRA beheerde projecten, middelen en fondsen uit het buitenland (Nederland en EU).

De tweede groep betreft ambtenaren op non-actief.

De meeste ambtenaren op non-actief zijn overgeplaatst naar BRA. Deze groep is overeenkomstig het formatieverslag ingedeeld in een Task Force, hun functie was voornamelijk toezicht houden op de bedrijven en isolatie van personen tijdens de

Covid-19-periode.

De OVO/arbeidscontractanten die ook tijdens de Covid-19-periode zijn aangesteld en nog bezig zijn met de afbouw van de werkzaamheden, alle contracten lopen af eind december 2022. Deze personen zijn ook toegewezen aan de "Task Force" BRA.

De DRH kent een toename in zijn personeelslasten van 725 duizend. Wat houdt deze personeelslasten in? Graag onderbouwen met specificatie!

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

De verlaagde kosten op goederen en diensten (ruim 0.5 miljoen) voor de BRA voor 2023 worden weer structureel verhoogd vanaf 2024. Kun u deze toename onderbouwen?

De verlaging van de 0,5 miljoen uit begrotingsjaar 2023 kan worden verklaard door het feit dat de kosten in verband met de Covid-19 in begrotingsjaar 2020 en 2021 niet meer van toepassing zijn voor het begrotingsjaar 2023. Er was sprake van een afbouw van de Covid-19 en dat betekende ook een afbouw van de beschikbare middelen in het begrotingsjaar 2023. Deze zijn door het Directie Financiën geboekt op de 16000005.4393 Overige uitgaven op de begroting van het BRA.

Een verhoging in begrotingsjaar 2024 kan ook worden onderbouwd!

Ook rekening houdend met het feit dat de begroting van het Bureau Rampenbestrijding voor het begrotingsjaar 2024 nog niet door het bureau is ingediend. (Wellicht is dit een onderdeel uit de meerjarenbegroting van het land Aruba opgesteld door Directie Financiën op basis van de werkelijke cijfers).

De BRA-begroting voor het begrotingsjaar 2024 zal een stijging kennen.

Het Bureau Rampenbestrijding heeft een nieuwe locatie gekregen namelijk Wayaca 33-E. De verhuizing heeft plaatsgevonden per 1 november 2021. Als gevolg hiervan is er een aangepaste begroting ingediend voor de nieuwe huisvesting en de bijbehorende exploitatie. De verhuizing kent ook een uitbreiding van personeel, logistiek en wagenpark (7) dienstwagens, waaronder een Mobiele Eenheid die overal op Aruba geplaatst kan worden.

Daarnaast beschikt BRA over 5 nieuwe optimaal functionerende vergaderzalen die gedurende het jaar 2022 gemiddeld 35 vergaderingen van diensten en directie werden gehost. Zo heeft de DRH met ingang van 1 september 2022, drie maanden geboekt voor de capaciteit van 35-40 personen per dag om het nieuwe beleid van DRH 2023

te introduceren aan alle diensten en directies in overeenstemming met dat deel van het Landenpakket van Aruba. De zalen werden zelfs door de VNO gebruikt voor een Nederlandse delegatie die op Aruba kwam vergaderen.

Dit brengt een besparing op de kosten van verhuur van vergaderzalen voor diensten en directie en heeft alleen kosten van koffie en papier voor de printers.

Evenals voor de BSBB, wat is de verwachting dat er een toename is in goederen en diensten voor 2024 gezien deze juist in 2023 wordt verlaagd? Kunt u deze toenames verder onderbouwen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Heeft het CAD-rapport (cijfermatige onderzoek) bij Arubahuis in Nederland, bepaald effect gehad op de afgenomen begroting van de gevolmachtigde Minister in Nederland? Zo Ja, hoe?

Tot zover niet.

De goederen en diensten van de Ministerraad is toegenomen met 100 duizend. Kunt u deze toename onderbouwen en specificeren?

Het betreft kosten voor schoonmaak en onderhoud van het bestuurskantoor en Cocolishi gebouw. In het dienstjaar was dit bedrag begroot op Bureau van de Minister van Algemene Zaken.

Wat houdt de goederen en diensten voor BUVO in? Graag specificatie sturen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Wat houdt 'overdrachten Ministerraad' in?

De overdrachten onder ministerraad betreffen de kosten van duurtetoeslag aan gewezen ambtsdragers en pensioen aan voormalige ambtsdragers (ex-ministers en ex-gedeputeerden).

Alle personeelslasten bij de Hulpbestuurskantoor Noord, San Nicolas, Santa Cruz en Savaneta, zijn met een gemiddelde van 15% toegenomen. Kunt u dit verklaren

waarom en vanaf wanneer?

Dit is het gevolg van het ontdoen van de inkorting op de arbeidsvoorwaarden in 2023 alsmede de autonome groei als gevolg van de periodieke verhogingen en bevorderingen.

Er is sprake van een toename van 174% voor de begroting van de bijdrage voor Ombudsman voor het jaar 2023 (post 4700). Kunt U deze toename verder onderbouwen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Wat houdt de raming van 515.000 (investering) of lokale overdrachten voor de Staten van Aruba en Algemene Reken Kamer in? Graag ontvangen we een specificatie hiervan?

De raming van Afl. 515.000 t.b.v. Hoge Colleges van Staat betreft:
Staten van Aruba ad Afl. 500.000 -> bouw en verbouw ad Afl. 250.000; aankoop kantoorinventaris ad Afl. 125.000 en aankoop installaties en machines ad Afl. 125.000
Algemene Rekenkamer ad Afl. 15.000 voor aankoop meubilair/kantoor-machines/inventaris

Ministerie van Financiën en Cultuur

Wat houdt de toename van afl. 46.299.000 in voor de middelen van de niet-belastingopbrengsten bij de DIMP?

Waarom wordt deze toename verwacht?

Welke vernieuwingen binnen het inningssysteem zullen hierbij bijdragen?

De toename van Afl. 46.299.000 heeft betrekking op de raming van toeristenheffing die begrotingstechnisch als een niet-belastingopbrengst wordt gekwalificeerd en vloeien voort uit de volgende wijzigingen die met ingang van 1 januari 2023 van kracht zullen zijn:

- Verhoging van het tarief van de toeristenheffing van 9,5% naar 12,5%;
- Aanpassing van de verdeling van de totale opbrengsten toeristenheffing tussen de Landskas en de Aruba Tourism Authority (ATA).

Op dit moment vloeit slechts 20% van de opbrengsten toeristenheffing ter zake van all-inclusive verblijven naar de algemene middelen (lees: Landskas). De overige

opbrengsten komen toe aan de ATA, behoudens het gedeelte dat wordt gestort in het Tourism Product Enhancement Fund (lees: TPEF). Rekening houdend met het feit dat de opbrengsten van de toeristenheffing inmiddels de financiële behoeften van de ATA overtreffen, zal vanaf 1 januari 2023, 57% van de totale opbrengsten toeristenheffing toekomen aan de ATA. Daarnaast zal 2,2% van de totale opbrengsten toeristenheffing worden gestort in het Tourism Product Enhancement Fund (TPEF). De overige opbrengsten (40.8%) van de heffing van toeristenheffing zullen naar de algemene middelen vloeien (lees: Landskas).

Over welke type vergunningen verwacht u dat een bijdrage van 66% zal leveren aan de inkomsten?

Waarom wordt deze toename verwacht?

Welke vernieuwingen binnen het inningssysteem zullen hierbij bijdragen?

Onder vergunning wordt het speelvergunningsrecht of de "gaming tax" bedoeld, die door de casino's wordt voldaan. Door het versnelde herstel van de toeristische industrie en lopende compliance programma's wordt deze toename verwacht.

Er zullen geen vernieuwingen bij het inningssysteem geïntroduceerd worden in 2023 anders dan de lopende compliance programma's.

Waarom verwacht u een toename van 106% van de milieubelasting (environmental tax)?

Door het versnelde herstel van de toeristische industrie en lopende compliance programma's.

Er is een toename van 800.000 bij de Directie Cultuur met betrekking tot personeelslasten? Kunt u deze toename onderbouwen en specificeren?

De personeelskosten van de Directie Cultuur nemen met Afl. 710.000 toe t.o.v. 2022. De personeelskosten voor 2023 nemen toe door het volledig ramen van het terugdraaien van de inkorting op de salarissen. Daarnaast is het personeelsbestand toegenomen.

Met betrekking tot de toename van de post financiering is er een structurele toename van 687%. Heeft u naar andere mogelijkheden gekeken om deze kosten te verlagen? Indien ja, kunt u dit onderbouwen en/ of specificeren?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp

worden beantwoord.

Zal BBO aan de grens per 1 januari 2023 van start gaan? Indien Ja/ Nee, waarom?

Nee, het OB2023 gaat uit van een verhoging van de BBO met 1% met ingang van 1 januari 2023.

Voor Bureau Min FIC, wat is de verwachting dat er een toename is van 15% in goederen en diensten? Kunt u deze toenames verder onderbouwen en specificeren?

De toename van 15% op de post goederen en diensten is de mutatie van diverse posten. De grootste toenames is op de post Huur kantoorinventaris, Verzekering en Voorlichting en promotie.

Voor Departamento di Aduana, is een toename van 32% in de personeelslasten. Kunt u deze toenames verder onderbouwen en specificeren? Waarom en waardoor?

De personeelskosten voor 2023 nemen toe door het volledig ramen van het terugdraaien van de inkorting op de salarissen. Daarnaast is Afl. 2.800.000 geraamd voor het betalen van de nieuwe rangstelsel inclusief terugwerkende kracht voor het Douane personeel.

Ministerie van Justitie en Sociale Zaken

De Raad van Advies heeft een 7-tal aandachtspunten weergegeven met betrekking tot het ontwerp-landsverordening 2023. Punt nummer 5 raadpleegt de regering om de druk op sociale fondsen te verlichten door een beleid te ontwikkelen om de houdbaarheid van de sociale fondsen op termijn te kunnen garanderen.

Aansluitend op dit punt, welke projecten onder de Ministerie Sociale Zaken kunnen rekenen op structurele fondsen?

Deze vraag zal gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Naar eigen beleidsstukken zou de Family Justice Center operationeel zijn in april 2022. In de Memorie van Toelichting spreekt u nog over een Family Justice Center die in 2022 operationeel zal worden. Betekent dit dat de Family Justice Center niet operationeel is? Indien niet, per wanneer zal deze operationeel zijn?

Er wordt momenteel gewerkt aan het aanstellen van een tijdelijke forensisch arts op Aruba. De intentie is om deze arts uiterlijk januari 2023 op Aruba te hebben. Ook wordt gewerkt aan een verkorte training voor een groep geselecteerde lokale medici bij het HOH en IMSAN om tijdelijk forensische werkzaamheden uit te voeren. Hiervoor worden momenteel gesprekken gevoerd met de NSPOH en de FARR.

Pas wanneer de hiaten rondom de forensische werkzaamheden opgelost zijn kan het FJC, al dan niet zonder gebouw, effectief slachtoffers in behandeling nemen. Het gebouw zal uiteindelijk pas beschikbaar zijn als de DSZ terug naar Lagoenweg verhuist.

Het FCCA-gebouw te Eagle was voor 2022 en 2023 de voorlopige bestemming van het FJC. Dit pand is evenwel nog steeds in gebruik door de Directie Sociale Zaken. De verhuizing van de DSZ naar Lagoenweg neemt veel meer tijd in beslag dan eerder verwacht door o.a. meerwerk. Vervolgens zal het pand nog ingericht moeten worden voor de werkzaamheden van het FJC.

Uit de Memorie van Toelichting komt naar voren dat de kosten voor de Family Justice Center vanaf 2023 niet worden begroot. Bevestigt u dat de Family Justice Center alleen voor 1 jaar operationeel zal zijn? Denkt u dat het doel en de strekking van FJC geen structurele fondsen behoeft?

De betrokken minister is zeker de mening toegedaan dat de Family Justice Center structurele fondsen behoeft. De visie van het FJC is om een multidisciplinair centrum te zijn, waar justitiële- en hulpverleningsinstanties onder één dak diensten verlenen aan slachtoffers van seksueel misbruik en ernstige lichamelijke mishandeling. Hierbij worden alle perspectieven meegenomen: het medisch perspectief, het forensisch perspectief, het politie- en justitieperspectief en het perspectief op herstel van het slachtoffer. Doel en strekking van het FJC moet duurzaam zijn.

Oplossingen lijken kortlopend van aard te zijn (bijvoorbeeld project Bullseye). Uit welke informatie blijkt dat de wachtlijsten op het gebied van psychische/ sociale problemen niet structureel van aard zijn?

Het is een feit dat Aruba niet beschikt over genoeg en/of adequate opvang voor bepaalde psychische, zwaar gehandicapt en sociale problemen. Tegenwoordig wordt aangeraden om de client zoveel mogelijk in zijn/haar eigen omgeving zo lang mogelijk te behouden, maar er zijn wel gevallen waar dit niet mogelijk is, door de medische toestand van de client. Hiervoor zijn middelen en projecten nodig om zorg te dragen dat wij op Aruba bepaalde hulpverlening kunnen geven. Dus inderdaad hebben wij nu te maken met een crisissituatie dat er geen opvang is voor bepaalde cliënten, maar

het is ook de bedoeling dat wij hiernaar toe moeten werken. Binnen de Stuurgroep GGz is er een werkgroep die bezig is met het inventariseren van de noodzaak die momenteel heerst en met een advies te komen hoe we dit op kort, midden en lang termijn moeten oplossen.

Wat vallen onder 'overig JS'?

Gedetineerdzorg, kosten voor buitenlandse uitzendingen van o.m. jongeren met een PIJ-maatregel, maar ook buitenlandse uitzendingen van ongedocumenteerden die medische behandeling behoeven.

Ministerie van Toerisme en Volksgezondheid

Van wie wordt de pensioenbijdragen van het Bureau Minister VT ontvangen? Welke instanties?

De pensioenbijdrage is een begrotingstechnische regeling die geldt voor alle ministers. Voor details hiervan en nadere uitleg wordt verwezen naar de Minister van Financiën en Cultuur.

Waardoor is er sprake van een negatieve effect van de middelen bij de Inspectie Volksgezondheid?

De afname van de begrotingspost 8300 heeft te maken met de wijziging van begrotingspost 8312 (Retributies en Leges) naar begrotingspost 8421 (Boeten)

Waardoor is er sprake van een toename van de middelen van afl. 200.000 bij de Veterinaire Dienst?

Het gaat hier om herstel in de productie door het temporiserende effect van COVID-19. Door invulling van de vacatures wordt tevens een productie toename verwacht.

Voor Bureau Min VT, wat is de verwachting dat er een toename is van 145% in goederen en diensten? Kunt u deze toenamen verder onderbouwen en specificeren?

Deze toename heeft te maken met een regeling in een schadestaat procedure in de civiele zaak Lee Tofanelli vs. Land Aruba en behelst de vergoeding ten bedrage van ongeveer Afl. 2.1 mln.

Kan de Minister van VT een kort beschrijving geven van de stand van zaken betreffende het Bureau Cannabis?

Inmiddels is een kwartiermaker bezig met het verder opzetten en (feitelijke) vormgeven van het BMCA. Door tussenkomst van de DIP wordt gewerkt aan een adequate huisvesting en binnenkort wordt begonnen met het wervingsproces om tot een minimale bezetting te komen, waarbij gestreefd wordt naar zoveel mogelijk overplaatsingen binnen het ambtenarenapparaat. Ten aanzien van de inhoudelijke werkzaamheden kan gemeld worden dat de werkzaamheden van het BMCA wordt aangepast en uitgebreid met de coördinatie en controle van in te voeren CBD-producten, waarbij wettelijke regelingen worden voorbereid om dit mogelijk te maken. Ook wordt gekeken naar uitbreiding van de soorten CBD-producten; ook voor medicinale cannabis met een hogere THC-percentages die uitsluitend op doktersrecept verkrijg zullen zijn bijvoorbeeld voor de palliatieve zorg en naar de mogelijkheid voor hennepeteelt (THC onder 0,2%) die wel legaal is in de VS.

Kunt u de begroting van AZV voor 2023 met de Staten delen?

De begroting van AZV voor 2023 is nog niet afgerond. Zodra deze gereed is zal MinTV deze ontvangen en kan deze met het parlement worden gedeeld.

Zijn de kosten voor logopedie binnen het basispakket van AZV begroot voor 2023?

In de begroting 2023 zal logopedie opgenomen worden. Er wordt momenteel gewerkt aan een startnotie die nodig is om een goed beeld te krijgen van de kosten. Er moet een landsbesluit opgemaakt te worden. Er wordt ook gedacht bij het opnemen van logopedie in het pakket een introductie van een eigen bijdrage dat ook in de startnotie opgenomen zal worden.

Ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken

Van wie wordt de pensioenbijdragen van het Bureau Minister TINO ontvangen? Welke instanties?

De pensioen van de minister van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken wordt geregeld conform de Landsverordening voorzieningen gewezen politieke ambtsdragers en hun nabestaanden. De pensioenopbouw van de bij het bureau van de voorgenoemde werkzame ambtenaren wordt conform de regelingen voor

ambtenaren uitgevoerd. Voor de het bureau van diezelfde minister werkzame arbeidscontractanten is geen pensioenopbouw geregeld.

Waarvoor is er sprake van een negatieve percentage van 19% voor de middelen bij de DTP?

Leges en retributies worden om de vijf (5) jaar betaald. Het aantal nieuwe toekenningen in 2018 (verval datum 2023) was erg laag vergeleken met voorafgaande jaren. Gedurende 2018 was er meer sprake van vernieuwing van vergunningen en niet zozeer van nieuwe toekenningen.

Voor Bureau Min TINO is de personeelslasten met 27% toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

De toegenomen verhoging heeft onder andere te maken met periodieke bevorderingen en verhogingen, het invullen van de interne vacatures, en het beëindigen van de 12,6% inkorting.

Wat houdt de goederen en diensten in, voor wat betreft de totale ramingen van 467.000 voor de overige TINO?

Dit is de raming van de goederen en diensten van Directie Ouderenzaken. Daar deze directie vooralsnog in oprichting is komen deze kosten voor in OB2023 als Goederen en diensten van Overig TINO.

Voor de Directie Scheepvaart is de personeelslasten met 49% toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

De toegenomen verhoging heeft onder andere te maken met periodieke bevorderingen en verhogingen, het invullen van de interne vacatures, en het beëindigen van de 12,6% inkorting.

Voor DTP is de personeelslasten met 21% toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

De toegenomen verhoging heeft onder andere te maken met periodieke bevorderingen en verhogingen, het invullen van de interne vacatures, en het beëindigen van de 12,6% inkorting.

Voor Arubus N.V. is de subsidies met 28% toegenomen ten opzichte van vorige jaar 2022. Kunt u deze toename verder toelichten en specificeren?

De laatste overeenkomst die tussen Arubus en Land Aruba is afgesloten was een 10 jarige overeenkomst die in 2012 is aangegaan en gedurende 2022 is verlopen. Hierdoor was de subsidie in 2022 lager vergeleken met voorafgaande jaren. Voor 2023 hebben wij voorlopig het subsidiebedrag van 2021 opgenomen in de begroting. Wij zijn op dit moment bezig met het analyseren van de cijfers om de onderhandelingen aan te gaan voor het afsluiten van een nieuwe overeenkomst, deze keer voor een kortere periode.

Hoe is de fiscaal belastinggedrag van Arubus N.V. bij de Departamento di Impuesto Aruba? Is Arubus N.V. nog steeds solvabel? Indien Ja, waarom? Indien Nee, waarom niet?

Arubus N.V. heeft een fiscale betalingsachterstand van circa 15 miljoen. Of Arubus NV solvabel is kan er opgemerkt worden dat er verschillende (financiële) analyses gaande zijn om daar beter inzicht op te kunnen krijgen.

Op welke moment zal de Regering van Aruba een beslissing nemen over de toekomst van Arubus N.V.?

Gesprekken met de Raad van Commissarissen en de directie van Arubus over de financiële situatie en het verbeteren daarvan zijn aangaande, met als doel de financiële afhankelijkheid te beëindigen.

Voor BCI is de personeelslasten met 60% toegenomen ten opzichte van vorige jaar 2022. Kunt u deze toename verder toelichten en specificeren?

De toegenomen verhoging heeft onder andere te maken met periodieke bevorderingen en verhogingen, het invullen van de interne vacatures, en het beëindigen van de 12,6% inkorting. BCI heeft 1 rollover voor een diensthoofd en 1 rollover vervanging. Bij BCI is ook het geval dat voorheen 2 rekeningen werden gebruikt voor de personeelskosten van BCI, dit is administratief gecorrigeerd naar 1 rekening.

Hoe is het fiscaal belastinggedrag van Serlimar bij de Departamento di Impuesto Aruba? Is Serlimar nog steeds solvabel? Indien Ja, waarom? Indien Nee, waarom niet?

Serlimar voldoet aan de huidige belastingafdrachten. Daarnaast heeft Serlimar een betalingsregeling met DIMP afgesloten om de oude openstaande schuld van circa Afl. 13mln in acht (8) jaren af te betalen. Dus ja, Serlimar is tot op dit moment solvabel, echter nog altijd in een kwetsbare financiële positie.

Op welke moment zal de Regering van Aruba een beslissing nemen over de toekomst van Serlimar?

De beslissing werd door de minister van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken bij zijn aantreden als Minister belast met natuur, in 2021 genomen. Het doel is om Serlimar te begeleiden bij haar interne omvorming tot een zelfvoorzienend bedrijf. Het verbeteringstraject houdt in het benoemen van een professionele Raad van Toezicht, optimaliseren van het inningsproces, verlagen van het aantal ploegen onder het project Mantencion Bo Bario d.m.v. reallocatie, en het invoeren van het beleid "één werknemer, één bedrijf" waarin ambtenaren de keuze krijgen om arbeidscontractant te worden of uittreden met vervroegd pensioen.

Wat houdt de investeringen en kapitaaluitgaven voor de onroerende goederen en infrastructurele werken in voor de Ministerie TINO? Graag onderbouwen met specificaties.

De Afl. 6 miljoen is ten behoeve van de werkzaamheden voor het afdekken van de stortplaats te Parkietenbos. Daarnaast staat een investering van 1.34 miljoen ten behoeve van een Animal Control Department. De overige 500 duizend is de gangbare begroting voor overheidsprojecten voor de diensten/directies ressorterend onder mijn aangelegenheden.

Ministerie van Onderwijs en Sport

Er is ingekort op het Bijzonder Speciaal Onderwijs. Gezien het speciaal onderwijs juist nog meer ondersteuning en middelen nodig hebben, kunt u uw redenen voor de inkorting onderbouwen?

Voor de Dienst Publieke Scholen is de personeelslasten met 21% toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

Voor de Dienst Inspectie Onderwijs is de personeelslasten met 14% toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

Voor de Bureau Multidisciplinair Centrum is de personeelslasten met 14%

toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

In de bijzonder Speciaal Onderwijs is er sprake van een drastische afname van 57% in de personeelslasten. Kunt u een uitleg geven of onderbouwen met specificatie wat dit precies inhoudt?

Voor wat betreft de Technische Onderwijs en MAVO, HAVO en VWO Avondleergangen is er een toename van afl. 402.000 tegenover het jaar 2022? Hoe kunt u dit verklaren en onderbouwen met specificaties?

Deze vragen zullen gedurende de openbare behandeling van het onderhavige ontwerp worden beantwoord.

Ministerie van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling

De personeelskosten van bureau EZCDO zijn met 11% toegenomen, Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

De toename van de personeelskosten van het bureau EZCDO is voornamelijk het gevolg van het verdere ontdoen van de inkorting op de arbeidsvoorwaarden in 2023 alsmede de autonome groei als gevolg van de periodieke verhogingen en bevorderingen. Hieronder volgt een overzicht van het aantal medewerkers met bijbehorende functie bij het bureau EZCDO. In vergelijking met 2021 is 1 persoon bijgekomen, die ter beschikking is gesteld aan het implementatieteam van AFTA.

Ministerie ▼	Dienst ▼	Dienst verband ▼	Functie ▼
MECDO	BMECDO	IAO	inhoudelijk adviseur
MECDO	BMECDO	IAO	juridisch adviseur
MECDO	BMECDO	TBS	inhoudelijk adviseur
MECDO	BMECDO	IAO	juridisch adviseur/ chief of staff
MECDO	BMECDO	TBS	inhoudelijk adviseur
MECDO	BMECDO	TBS	begrotingscoördinator
MECDO	BMECDO	TBS	TBS implementatie AFTA
MECDO	BMECDO	TBS	inhoudelijk adviseur
MECDO	BMECDO	IAO	inhoudelijk adviseur
MECDO	BMECDO	TBS	inhoudelijk adviseur
MECDO	BMECDO	TBS	administratief medewerker
MECDO	BMECDO		minister
MECDO	BMECDO	IAO	inhoudelijk adviseur
Jaar 2022			Totaal # 13

Voor het Bureau Intellectuele Eigendommen zijn de personeelslasten met 26% toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

De toename van de personeelskosten voor BIE is voornamelijk het gevolg van het verdere ontdoen van de inkorting op de arbeidsvoorwaarden in 2023 alsmede de autonome groei als gevolg van de periodieke verhogingen en bevorderingen. Hieronder volgt een overzicht van het aantal medewerkers bij BIE, dat onveranderd is gebleven voor 2021 als 2022.

Ministerie ▼	Dienst ▼	Functie ▼
MECDO	BIE	chef octrooi
MECDO	BIE	medewerker merken
MECDO	BIE	office manager
MECDO	BIE	directeur
MECDO	BIE	1e medewerker merken
MECDO	BIE	medewerker merken
MECDO	BIE	functioneel applicatiebeheerder
MECDO	BIE	1e medewerker merken
MECDO	BIE	functionaris auteursrecht
Jaar 2021		Totaal # 9

Ministerie ▼	Dienst ▼	Functie ▼
MECDO	BIE	chef octrooi
MECDO	BIE	medewerker merken
MECDO	BIE	office manager
MECDO	BIE	directeur
MECDO	BIE	1e medewerker merken
MECDO	BIE	medewerker merken
MECDO	BIE	functioneel applicatiebeheerder
MECDO	BIE	1e medewerker merken
MECDO	BIE	functionaris auteursrecht
Jaar 2022		Totaal # 9

Voor de Directie Telecommunicatiezaken is de personeelslasten met 32% toegenomen. Kunt u deze toename verder onderbouwen en specificeren?

De toename van de personeelskosten voor DTZ is voornamelijk het gevolg van het verdere ontdoen van de inkorting op de arbeidsvoorwaarden in 2023 alsmede de autonome groei als gevolg van de periodieke verhogingen en bevorderingen. Hieronder volgt een overzicht van het aantal medewerkers bij DTZ, dat met twee medewerkers is afgenomen. Zie 2021 ten opzichte van 2022.

Ministerie	Dienst	Functie
MECDO	DTZ	systeembeheerder
MECDO	DTZ	beleidsmedewerker
MECDO	DTZ	chef financiële zaken en vergunningen
MECDO	DTZ	juridisch adviseur
MECDO	DTZ	chef beleidszaken
MECDO	DTZ	medewerker vergunningen en administratie
MECDO	DTZ	directeur
MECDO	DTZ	administratief medewerker
MECDO	DTZ	bode/conciërge
MECDO	DTZ	medewerker vergunningen en administratie
MECDO	DTZ	beleidsmedewerker
MECDO	DTZ	telecommunicatie inspecteur
MECDO	DTZ	etherbewaking inspecteur
MECDO	DTZ	hoofd technische zaken
MECDO	DTZ	financieel beleidsmedewerker
Jaar 2021		Totaal # 15
Ministerie	Dienst	Functie
MECDO	DTZ	systeembeheerder
MECDO	DTZ	beleidsmedewerker
MECDO	DTZ	chef financiële zaken en vergunningen
MECDO	DTZ	chef beleidszaken
MECDO	DTZ	chef etherbewaking
MECDO	DTZ	directeur
MECDO	DTZ	administratief medewerker
MECDO	DTZ	bode/conciërge
MECDO	DTZ	beleidsmedewerker
MECDO	DTZ	telecommunicatie inspecteur
MECDO	DTZ	etherbewaking inspecteur
MECDO	DTZ	hoofd technische zaken
MECDO	DTZ	financieel beleidsmedewerker
Jaar 2022		Totaal # 13

Wat houdt de overdrachten van 723.000 in bij de post van Overige EZCDO?

Bij de post Overige EZCDO staat een bedrag van 335.200 geraamd voor 2023. Het bedrag van Afl. 723.000 betreft een daling van Afl. 723.000 in vergelijking met B2022 (Afl. 1.057.900). Deze vraag duidt aan op eventuele onjuiste interpretatie. De raming van Afl. 335.200 op post 4628 staat opgenomen voor de continuïteit van de uitvoering van het UBO-register project conform Landsverordening AB. 2020 no.156.

Wat zijn de overheidsprojecten die "pending" zijn voor het jaar 2023? En voor een totaalbedrag van 3 miljoen?

Op de post Overheidsprojecten is voor het ministerie van Economische Zaken,

Communicatie en Duurzame Ontwikkeling in de OB 2023 een raming van Afl. 3.000.000 opgenomen. Dit heeft betrekking op de algemene investeringen post voor het ministerie van EZCDO van Afl. 500.000 en Afl. 2.500.000 opgenomen voor de uitvoering van het project National Statistical System (NSS) (onderdeel van het Landspakket maatregel A2). Het bedrag van Afl. 2.500.000 voor implementatie van het project NSS is opgenomen via het proces kapitaalinvestering begroting Land 2023, conform de gehanteerde procedures en advies van de bij Ministeriele Beschikking ingestelde "Investering Evaluatie Commissie" (IEC) bestaande uit DEZHI en Directie Financiën. De Ministerraad heeft de opvoering hiervan in de begroting 2023 goedgekeurd als kapitaalinvestering conform de gehanteerde procedures van verzoek en beoordeling door DEZHI.

Er is geen onderbouwing noch een specificatie voor de post goederen en diensten van de Bureau EZCDO aangegeven. Kunt dit alsnog aangeven?

In onderstaand overzicht treft u aan een specificatie van de posten goederen en diensten van het bureau EZCDO.

Beschrijving	Concept begr 2023
3 EZ, Comm., Energie & Milieu	
16330001 Bureau Minister ECDO	
4303 Opleidingen & cursusgeld	10,000
4304 Vergoedingen vervoer	38,500
4306 Reis- en verblijfkosten	40,000
4309 Overige vergoedingen	38,500
4310 Schrijf-/bureaubehoeften	25,000
4311 Kantoorinventaris	10,000
4312 Huur kantoorinventaris	48,000
4313 Portikosten	1,000
4314 Telefoon, fax & internet	107,300
4319 Overige bureaunkosten	10,000
4320 Huur gebouwen	
4323 Huisvestingsartikelen	10,000
4324 Onderhoud gebouwen	20,000
4329 Overig huisvesting	5,000
4330 Voorlichting en promotie	200,000
4331 Bedrijfsmiddelen	10,000
4332 Huur bedrijfsmiddelen	40,900
4333 Bedrijfsbenodigdheden	
4334 Huur/lease voertuigen	
4335 Brandstof	
4336 Motorrijtuigenbelasting	
4339 Overige kosten vervoer	
4361 Deskundig advies	1,200,000
4362 Overige uitbestedingen	80,000
4365 Onderhoud infrastructuur	
4370 Verzekeringen	10,000
4372 Publiekrechtelijk	2,000
4385.01 Reguliere bankkosten	
4393 Overige kosten	207,100
4300 Goederen en diensten	2,113,300

De RAIZ-fractie behoudt zich het recht voor om nadere vragen te stellen gedurende de openbare behandeling.

De leden van de A.V.P.-, MAS- en Accion21-fracties hebben de volgende vragen:

De fracties AVP-MAS-Accion 21 hebben kennis genomen van de reactie van 12 september 2022 van de minister-president en de minister van financiën op het verzoek van de fracties AVP-MAS-Accion 21 van 5 september 2022. De gehele oppositie heeft zich in haar verzoek op het standpunt gesteld dat het doorvoeren van ingrijpende wijzigingen in een ontwerpbegroting na advisering door het College Aruba financieel toezicht (CAft) en de Raad van Advies voor de regering de verplichting schept om het ontwerp opnieuw aan het CAft en de Raad ter advisering voor te leggen. Op basis hiervan hebben de fracties AVP-MAS-Accion 21 de regering op 5 september 2022 verzocht de ontwerpbegroting 2023 in te trekken. In de reactie d.d. 12 september 2022 van de minister-president op voornoemd verzoek verdraait de minister-president het standpunt van de oppositie en negeert zij bovendien de plicht om bij ingrijpende wijzigingen het ontwerp opnieuw ter advisering aan de Raad van Advies voor te leggen en – gezien de specifieke omstandigheden van het geval – ook de plicht om opnieuw het advies van het CAft te verzoeken.

Gezien de houding van dit Kabinet om te persisteren in onzorgvuldigheid bij de voorbereiding van de Landsbegroting 2023, ziet de oppositie zich genoodzaakt om de plichten van de regering in deze nogmaals met klem te benadrukken. Dientengevolge is dit tegelijkertijd een inhoudelijke weerlegging van de argumenten van de minister-president in haar reactie d.d. 12 september 2022.

Gebreken in de Ontwerpbegroting 2023

De regering heeft zich ingespannen om de OB 2023 conform artikel V.12 lid 2 Staatsregeling uiterlijk op de eerste september 2022 aan de Staten aan te bieden. Hiertoe heeft de regering de OB 2023 tijdig naar het CAft gestuurd, welke de OB 2023 op 9 juni 2022 heeft ontvangen met het verzoek om advisering conform artikel 10 lid 1 LAft. De regering heeft vervolgens de OB 2023 op 12 juli 2022 ter advisering voorgelegd aan de Raad van Advies. De OB 2023 is daarna op 31 augustus 2022 aan de Staten aangeboden.

De adviezen van het CAft en de Raad van Advies wijzen expliciet op het feit dat op de regering niet enkel de plicht rust om tijdig een ontwerpbegroting aan te leveren. Deugdelijke wetgeving, waaronder de ontwerpbegroting, dient ook op haar kwaliteit beoordeeld te kunnen worden door uiteindelijk de Staten. Hiertoe moet een ontwerpbegroting zijn voorzien van een draagkrachtige onderbouwing. Dat wil zeggen dat doelstellingen van het ontwerp in de toelichting helder moeten worden verwoord. Het realiteitsgehalte en de effectiviteit van het ontwerp moeten worden aangetoond. Daarbij zal, onder omstandigheden, ook aandacht moeten worden besteed aan

mogelijke nadelige gevolgen die het ontwerp zou kunnen hebben.

Juist op dit punt waren de reacties van het CAft en de Raad van Advies vernietigend ten aanzien van de OB 2023. Het CAft wees in zijn advies d.d. 23 juni 2022 op het feit dat de kwaliteit van de onderbouwing van de OB 2023 dermate slecht was, dat het ontwerp slechts een 'voorlopig karakter' had. Als gevolg hiervan was het CAft ook niet in staat meer dan een advies met een 'voorlopig karakter' te geven. Ook de Raad van Advies wijst in zijn advies d.d. 26 juli 2022 op de ernstige gebreken in de onderbouwing van OB 2023, bestaande uit onder meer het ontbreken van (1) noodzakelijke specificaties, (2) uiteenzettingen van het beleid van betrokken ministers, (3) nauwkeurige en volledige gronden en gegevens die elke raming schragen. Het ontwerp en de bijbehorende toelichting bevatten bovendien fouten en was dermate armzalig dat de Raad van Advies zich genoodzaakt voelde om de regering hiervoor aan te manen: 'Onjuiste en onduidelijke cijfers schetsen een verwarrend beeld van de (toelichting op de) begroting. De Raad adviseert dan ook deze cijfers in de toelichting aan te passen en hierbij in het vervolg de benodigde zorgvuldigheid te betrachten.' Het derhalve niet verbazingwekkend dat de Raad conform dictum 4, aan de regering in overweging heeft gegeven het ontwerp niet aan de Staten aan te bieden, dan nadat met de gesignaleerde pijnpunten rekening is gehouden.

Aan de inkomstenkant constateerde het CAft dat de beoogde belastinghervormingen per 1 januari 2023 zouden worden doorgevoerd, waaronder de invoering van een BTW met een verwachte meeropbrengst van 70 miljoen Afl en merkte daarbij het volgende op: 'In de OB is geen cijfermatige onderbouwing van het belastinghervormingsplan opgenomen en het CAft is geen aanvullende informatie ter beschikking gesteld, waardoor het realiteitsgehalte van de begrote baten niet kan worden vastgesteld.' Ook de Raad van Advies uitte grote twijfels rond deze kwestie: 'De Raad vraagt zich af i) in hoeverre de datum van 1 januari 2023 voor het ingaan van alle hervormingen realiseerbaar is, ii) hoe realistisch de huidige ramingen in dit verband geacht moeten worden, iii) of en welke alternatieve maatregelen er zijn indien deze datum niet gehaald wordt en iv) welke gevolgen deze alternatieve maatregelen zullen hebben op de ramingen.'

Het vernietigende advies van het CAft en het zware dictum van de Raad van Advies noopten ertoe dat het ontwerp opnieuw in de ministerraad zou worden besproken. In het Nader Rapport bij het ontwerp blijkt dat het ontwerp daadwerkelijk in de ministerraad opnieuw is besproken, waarbij de ministerraad heeft besloten om een ingrijpende wijziging in het ontwerp door te voeren die noch door het CAft noch door de Raad van Advies is geadviseerd, te weten het afgelasten van de invoering van de BTW en in de plaats daarvan verhoging van de belasting op bedrijfsomzetten (BBO) met 1% per 1 januari 2023 door te voeren.

Inlichtingenplicht van regering

Krachtens de Staatsregeling hebben de Staten de taak om de regering en het gehele regeringsbeleid te controleren. Dit wil zeggen dat de Staten de taak hebben om besluiten van de regering, waaronder begrotingsvoorstellen, te beoordelen. Om deze controle te kunnen uitoefenen hebben Statenleden informatie nodig. Daarom schept de Staatsregeling een individueel recht van parlementariërs op deugdelijk onderbouwde inlichtingen dat onder meer tot uitdrukking komt in het vragenrecht van Statenleden en het budgetrecht.

Aansluitend op deze controletaak staat de ministeriële verantwoordelijkheid: ministers zijn voor de uitoefening van hun bevoegdheden of het nalaten die bevoegdheden uit te oefenen, verantwoording verschuldigd aan de Staten. Aldus rust op ministers een inlichtingenplicht ten aanzien van de Staten, oftewel de plicht om ten aanzien van bijvoorbeeld een ontwerp-Landsbegroting informatie te verstrekken, daarbij uitleg te geven, het voorstel te motiveren en te verdedigen.

In het bijzonder hebben de Staten het recht om de begroting van zowel de ontvangsten als van de uitgaven van het Land te beoordelen en daarna te verwerpen of goed te keuren (artikel V.12 lid 1 Staatsregeling). Dit betekent dat op de regering de plicht rust om een ontwerp-Landsbegroting deugdelijk te motiveren, zodat de Staten kunnen beoordelen of de gemaakte keuzes door de uitleg overtuigend onderbouwd wordt. Het een en ander vergt een zorgvuldige voorbereiding van de Landsbegroting, reden waarom de Comptabiliteitsverordening 1989 in artikel 2 leden 1 en 2 bepaalt dat iedere minister vóór 1 april van het lopende dienstjaar – oftewel tijdig – voor het komende dienstjaar een ontwerp voor een landsverordening tot vaststelling van de begroting voor zijn ministerie opstelt, die onder meer een raming van de middelen ter dekking van de kosten van het komende dienstjaar bevat.

Verplichte advisering door de Raad van Advies

Een ontwerp-landsbegroting moet ter advisering aan de Raad van Advies worden voorgelegd (art. IV.1 lid 1 jo. art. V.12 lid 1 Staatsregeling). Dat het advies van de Raad niet bindend is en dat de regering niet verplicht is dit advies op te volgen, betekent geenszins dat het advies in het geheel geen (juridische) consequenties kan hebben. Immers, de advisering speelt een belangrijke rol bij de controle van de Staten. De Staten moeten kunnen toetsen of de landsbegroting zorgvuldig is voorbereid en goed is gemotiveerd. Voor de burger begunstigende maatregelen behoeven in de regel geen zware motivering. Belastend bestuur daarentegen, zoals invoering van een BTW of verhoging van de BBO, vergt extra motivering en de Staten moeten daarbij indringend kunnen nagaan of de regering alle relevante feiten en belangen in kaart heeft gebracht en deze zorgvuldig heeft afgewogen. Het belang van het advies van

de Raad weegt des te zwaarder nu in het specifieke geval van Aruba de ambtelijke ondersteuning van de Staten karig en specialistische kennis bij de Staten beperkt is. Als er onder deze omstandigheden een deugdelijke motivering achterwege wordt gelaten, wordt inhoudelijk oppositie voeren in de Staten onevenredig bemoeilijkt. Het gebrek aan voldoende ambtelijke ondersteuning van de Staten en specialistische kennis verzwaren de motiveringsplicht van de regering, aangezien vooral in deze situatie gebrekkige motiveringen de democratie in Aruba ondermijnt.

Uit artikel IV.1 eerste lid van de Staatsregeling volgt dat ook wijzigingen van een ontwerp-landsverordening, uitzonderingsgevallen daargelaten, advisering door de Raad van Advies behoeven. Immers, wijzigingen in een ontwerp – welke geschieden bij een nota van wijziging – zijn een handeling in het wetgevingsproces die een gewijzigde inhoud van het desbetreffende wetsontwerp tot gevolg hebben. Het niet opnieuw naar de Raad van Advies sturen van een gewijzigd ontwerp, kan leiden tot aanneming van wetgeving die op belangrijke onderdelen een onafhankelijke beoordeling van de kwaliteit van beleid en van de juridische en de wetstechnische kwaliteit mist. Daarmee ontbeert wetgeving die op onderdelen advisering door de Raad van Advies mist, de zorgvuldige voorbereiding en de draagkrachtige motivering die deugdelijke wetgeving vereist. Bovendien betekent het bewust niet voorleggen van ingrijpende wijzigingen aan de Raad een opzettelijke frustratie van het in de Staatsregeling verankerde recht van de Raad van Advies om gehoord te worden, een opzettelijke frustratie van het recht van de Staten op ondersteuning door een onafhankelijk adviesorgaan bij zijn controletaak en een opzettelijke schending van verplichtingen die direct uit de Staatsregeling voortvloeien.

Op dit punt verschilt de Arubaanse regeling niet van de Nederlandse regeling, die op detailniveau meer dan in Aruba is uitgewerkt in de Aanwijzingen voor de regelgeving en in het Reglement van orde voor de ministerraad. Volgens (de Nederlandse) Aanwijzing 6.30. (Wetgevingstoets nota van wijziging) dient een nota van wijziging met inhoudelijke betekenis die tijdens de schriftelijke behandeling van een wetsvoorstel wordt ingediend, ter toetsing te worden voorgelegd aan het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het Ministerie moet toetsen of de nota van wijziging ingrijpend is. Is dat het geval, dan zal de desbetreffende nota van wijziging aan de ministerraad moeten worden voorgelegd. (Zie ook art. 4 lid 2 sub 3 Reglement van orde voor de ministerraad) De ministerraad beslist dan over een hernieuwde raadpleging van de Afdeling advisering van de Raad van State, waarbij als regel geldt dat de Afdeling advisering van de Raad van State in ieder geval gehoord dient te worden over ingrijpende wijzigingen die niet het gevolg zijn van het advies van de Afdeling advisering (Aanwijzing 7.15.).

Verplichte herbeoordeling door het CAft en advisering

Het voeren van deugdelijk (financieel) bestuur is op de eerste plaats een verantwoordelijkheid van organen van Aruba (art. 43 lid 1 Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden). Echter, het waarborgen van deugdelijk bestuur wordt door het Statuut aan het Koninkrijk opgedragen (art. 43 lid 2 Statuut). Hiertoe attribueert het Statuut onder meer instrumenten van negatief repressief toezicht aan de regering van het Koninkrijk (schorsing en vernietiging, zie art. 50 lid 1 Statuut) alsook van repressief positief toezicht door middel van indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing (art. 51 lid 1 Statuut).

Bij het financieel bestuurlijk toezicht vanwege het Koninkrijk op Aruba is aan het College Aruba financieel toezicht (CAft) een prominente rol gegeven. Immers, het CAft zorgt voor zorgvuldig vergaring en beoordeling van de feiten ten aanzien van het financieel beheer van Aruba (vgl. artikelen 11 en 12 LAft). Aan de hand van de adviezen van het College beoordeelt de regering van het Koninkrijk of Aruba zich effectief inspant voor de verbetering van het eigen financieel beheer of dat bijsturing vanwege het Koninkrijk noodzakelijk is. Wanneer bijsturing noodzakelijk is, wordt niet meteen overgegaan tot bijvoorbeeld het zware middel van indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing. In overeenstemming met de 'interventieladder' bij bestuurlijk toezicht, zal het CAft eerst een rol spelen bij het signaleren van normschendingen en vervolgens - bij het uitblijven van verbetering - oordelen of een aanwijzing aan de raad van ministers van Aruba geboden is, waartoe zij de Koninkrijksregering kan adviseren. De aanwijzing moet voorkomen dat de regering van het Koninkrijk voorbarig besluit tot indeplaatsstelling. Echter, indien de raad van ministers van Aruba de aanwijzing negeert, rest de regering van het Koninkrijk niet veel anders dan te besluiten om zelf de noodzakelijke (rechts)handelingen te (laten) verrichten.

De ministerraad van Aruba hoeft niet steeds na vaststelling van de begroting van het Land gespannen af te wachten hoe de beoordeling van het CAft zal uitpakken. De Minister van Financiën van Aruba kan een ontwerpbegroting ter advisering voorleggen aan het CAft (art. 10 lid 1 LAft). Hoewel de Minister van Financiën over discretionaire ruimte beschikt om al dan niet het CAft om advies te vragen omtrent een ontwerpbegroting, betekent gebruik van deze bevoegdheid geenszins dat er geen consequenties verbonden zijn aan het verzoek om advisering. Immers, advisering door het CAft ten aanzien van een ontwerpbegroting schept de verplichting voor de regering van Aruba om bij aanbieding van een ontwerpbegroting aan de Staten het advies van het CAft te voegen en bovendien de plicht om in de bijbehorende memorie van toelichting aan te geven op welke wijze rekening is gehouden met het advies. Aangezien het CAft een onafhankelijk deskundig advies betreft over de naleving van tussen Nederland en Aruba afgesproken normen, zal bij een negatief advies in het kader zorgvuldige wetgeving ook een zwaardere motiveringsplicht bij de regering komen te rusten indien de regering zich niet kan vinden in het advies van het CAft en

daarvan afwijkt. Onder omstandigheden is ook een plicht om een gewijzigde ontwerpbegroting ter advisering aan het CAft voor te leggen denkbaar. Dat zal met name het geval kunnen zijn wanneer dermate grove gebreken het onmogelijk maken dat het CAft op een verantwoorde wijze kan adviseren over een ontwerpbegroting, zoals bij de OB 2023 het geval was.

Verzoek

Het bewust niet voorleggen van ingrijpende wijzigingen aan de Raad van Advies in het algemeen en aan het CAft in het bijzondere onderhavige geval is een opzettelijke frustratie van het in de Staatsregeling verankerde recht van de Raad van Advies om gehoord te worden en een opzettelijke frustratie van het recht van het Arubaanse parlement op ondersteuning door onafhankelijke adviesorganen bij zijn controletaak. Het nalaten te zorgen voor een zorgvuldige voorbereiding van de ontwerpbegroting en een deugdelijke motivering van de gemaakte beleidskeuzes, ondermijnt niet enkel de rechtsstaat, maar bemoeilijkt tevens op onevenredige wijze het inhoudelijk oppositie voeren in de Staten en ondermijnt daarmee ook onze democratie.

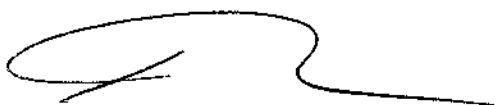
Naar aanleiding van deze zorgelijke situatie wensen de Fracties AVP, MAS en Accion 21 zo spoedig mogelijk te vergaderen over de voorbereiding van ontwerpbegrotingen, en verzoekt hierbij om de verantwoordelijke ministers mevrouw mr. E.C. Wever-Croes en mevrouw mr. X. J. Maduro uit te nodigen voor een op te roepen Openbare Vergadering met het volgende agendapunt:

'Remediëring van democratie en rechtsstaat ondermijnende gebreken bij de voorbereiding van ontwerp-landsverordeningen en in het bijzonder landsbegrotingen.'

De vragen van de fracties AVP, MAS en ACCION-21 zijn een weerspiegeling van de eerder door hen aangekaarte aandachtspunten in het schrijven van 5 september 2022 nr. UV/21-22/285. Om die reden verwijzen ondergetekenden naar de eerder verleende reactie van het Land, welke als bijlage bijgevoegd is.

De ondergetekenden spreken de hoop uit dat met het bovenstaande de vragen van de leden van de bovengenoemde voldoende zijn beantwoord.

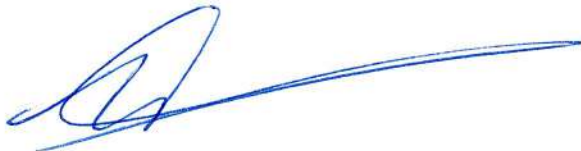
De minister van Financiën en Cultuur,



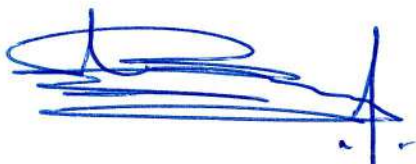
De minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie,
Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening,



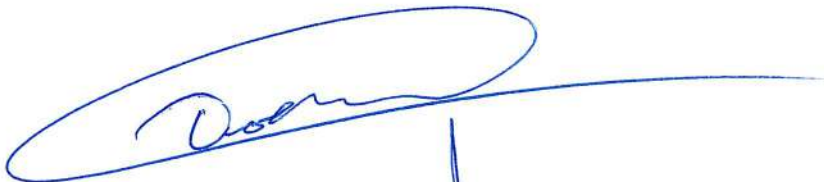
De minister van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken,



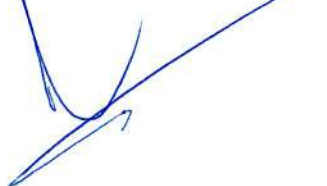
De minister van Economische Zaken, Communicatie
en Duurzame Ontwikkeling,



De minister van Toerisme en Volksgezondheid,



De minister van Arbeid, Energie en Integratie,



De minister van Onderwijs en Sport,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'L. van der Laan', written over the text of the first minister.

De minister van Justitie en Sociale Zaken,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'M. van der Laan', written below the text of the second minister.

Bijlage A behorende bij de antwoorden van de minister van Justitie en Sociale Zaken op de vragen van de MEP-fractie.

Bijlage B behorende bij de antwoorden van de minister van Toerisme en Volksgezondheid op de vragen van de MEP-fractie.

Bijlage C behorende bij de antwoorden van op de vragen van de A.V.P.-, MAS- en Accion21-fracties.